

ΕΤΟΣ 23° ♦ ΙΟΥΝΙΟΣ 2004 ♦ ΑΡ. 270

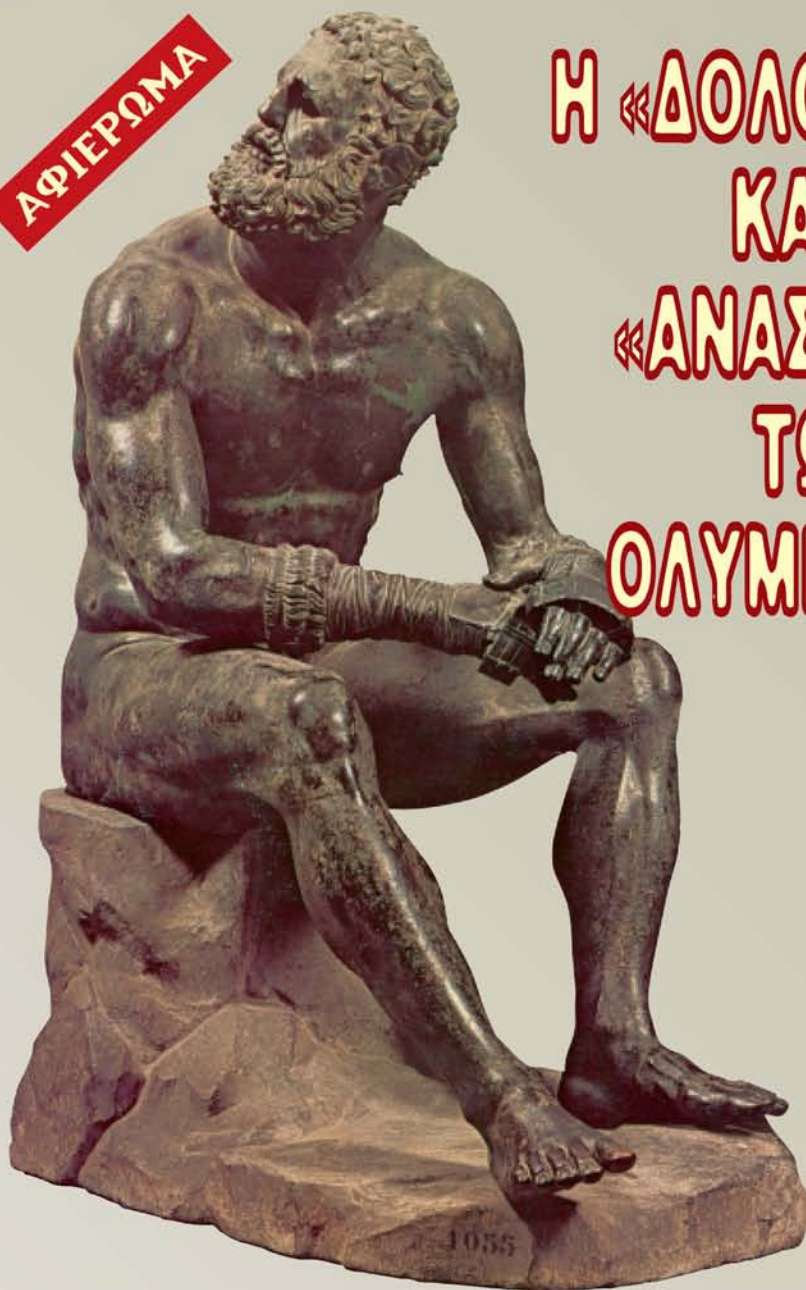
ΔΑΥΛΟΣ

€ 5

ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ:
ΑΛΑΣ, ΣΑΚΧΑΡ,
ΛΙΠΟΣ, ΚΑΠΝΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η «ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ» ΚΑΙ Η «ΑΝΑΣΤΑΣΗ» ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΩΝ

ISSN 1105-9486

06>

Η «ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ»:

‘Η γυναίκα-σύμβολο αλλά και πρότυπο

**Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
εκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ**

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655.
Τηλεομοιότυπος: 2103314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
http://www.davlos.gr
Ηλεκτρονική άλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Παραγωγή: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
τηλ.: 210 5225.479.

- Τιμή αντίτιπου: € 5.
- 12μηνη συνδρομή: € 47.
- Οργανισμών κ.λπ.: € 70,50.
 - Φοιτητών: € 38.
- Έξωτερικού: 100 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματως μετά τη λήξη του 12μήνου.
Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος του
ένδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
βιβλίων, τόμων, παλαιών τευχών «Δ»
και έγγραφες συνδρομητών:
στην ιστοσελίδα μας **www.davlos.gr**
- Επίσης έγγραφες συνδρομητών με
ένα απλό τηλεφώνημα στα
τηλέφωνα του «Δ».

Παρακαλούνται οι συνδρομητές που
αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται η έν όλω ή εν μέρει
ανάδημοσίευση ή αναμετάδοση καθ'
οιονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
του «Δαυλου» χωρίς τη γραπτή άδεια
του εκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό Πρωτοποριακής Έρευνας

Έτος 23°, Ιούνιος 2004, Άριθ. 270

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τα σημερινά «έλληνίζοντα φαντάσματα»17718

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Το μυστήριο της Πελλάνας: Όργη των Λακώνων17720

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Έκεχειρία εν όνόματι Κυρίου!17724

Άφελληνισμός και τέλος των αρχαίων Όλυμπιάδων17725

Ή «ατμόσφαιρα» της... «Αθήνα 1896»17725

Ευάγγελος Ζάππας: Αύτος τους «άνέστησε»17737

Ίδιώτης συλλέκτης-έκθέτης 18 δάδων17737

Ή άστυνόμευση της Όλυμπιάδας 189617751

ΕΡΕΥΝΕΣ

Άλας, σάκχαρ, λίπος, καπνός17757

Νανοτεχνολογία17762

 «Όραία Έλένη»: Σύμβολο αλλά
και πρότυπο Γυναίκας17763

Το κυνήγι των μαγισσών από τον Σκοταδισμό17771

Τα «εύαγγελικά» του 190117791

ΓΕΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ17724

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ17750

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ17755

Ή καρδιά της Εύρώπης πάλλει πάλι στην Έλλάδα ...17778

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ17794

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Άπόλεμη πλανηταρχία17780

Ή ΝΑΣΑ έπαληθεύει την Πυθαγόρεια άστρονομία ...17781

Γκόρ Βιντάλ, ό Άμερικανός διαφωτιστής17794

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

1. «Δαιμονία Νύμφη»17785

2. Άθανάσιος Κριτσινέλης17737

Ό «Δ» έχει την εύθύνη των κειμένων που δημοσιεύει στις
σελίδες του. Για τις δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. εκτός «Δαυλου» από πρόσωπα που
γράφουν ή έγραψαν στο Περιοδικό ό «Δ» δεν εύθύνεται.

Από πολιτική ανάγκη ο Χριστιανισμός δέχεται τον όρο «Έλληνοχριστιανισμός» (ό κ. Χριστόδουλος φθάνει μέχρι και την ταύτιση των δύο έννοιων της σύνθετης αυτής λέξεως με τον άφορισμό του «**Ελλάδα ἴσον Ὁρθοδοξία**»· δὲν δέχεται ὅμως τὸν ὅρο «Έλληνοχριστιανικός Πολιτισμός» (λόγω της παραδοσιακής χριστιανικής απέχθειας πρὸς τὴν ἔννοια «πολιτισμός»).

- Άλλοι, διανοούμενοι, ιστορικοί και πολιτικοί, γιὰ ἐθνοκρατικές σκοπιμότητες κατασκεύασαν (ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἰδεολογικοῦ μηδενός) τοὺς δύο αὐτοὺς ὅρους (γύρω στὰ 1850) καὶ τοὺς δέχονται ὡς ὑπαρκτοὺς καὶ ὡς ἐπίσημη ἰδεολογία τοῦ Κράτους, ἴσως γιὰ νὰ ἀμβλύνουν τὴν ἰδεολογικοπνευματικὴ σχιζοφρένεια τοῦ «Ἑλληνα-Χριστιανοῦ» καὶ τοῦ «Χριστιανοῦ-Ἑλληνα», ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξ ἱστορικῆς κληρονομικότητας πάσχουν οἱ δύο αὐτοὶ «ψυχολογικοὶ τύποι», πὺν ἐν τῷ συνόλῳ τους ἀποτελοῦν τὴν ἐθνοκρατικὴ ομάδα πὺν σήμερα –κακῶς– ὀνομάζονται «Ἑλληνισμός».

- Άλλοι, πὺν πολλαπλασιάζονται κατὰ γεωμετρικὴ πρόοδο τὰ τελευταῖα χρόνια, ἀπορρίπτουν αὐτοὺς τοὺς ὅρους, ὅχι πάντοτε γιὰτὶ ἔχουν συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι καὶ οἱ δύο ἀπὸ ἱστορικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἄποψη ἐντελῶς αὐθαίρετοι καὶ ἀδόκιμοι, ἀλλὰ γιὰ ἓναν ἄλλον, ἐντελῶς διαφορετικὸ ὅσο καὶ δυσδιάκριτο, λόγο: γιὰτὶ γι' αὐτοὺς πια «**πέθανε ὁ Θεός**», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Φρειδερίκος Νίτσε, ἓνας θεὸς πὺν δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν Χριστό, καὶ γι' αὐτὸ οἱ δύο ὅροι πὺν περιέχουν ὡς συνθετικὸ τους τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀνύπαρκτου πια θεοῦ εἶναι καὶ οἱ ἴδιοι ὡς ἔννοιες ἀνύπαρκοι.

Ἄν τὰ παραπάνω ἀντικατοπτρίζουν κατὰ βάθος καὶ καλύπτουν ἐν ὅλῳ ἢ ἔστω ἐν μέρει τὴν πνευματικὴν κατάσταση τοῦ καιροῦ μας, τότε ἔχουμε τρεῖς κατηγορίες σημερινῶν ἀνθρώπων μὲ διαφορετικὴ ἢ κάθε μιά τους σχέση μὲ τὸ ἀντικείμενο «Έλληνοχριστιανισμός»: α') σχέση μισοαποδοχῆς-μισοαπόρριψης, β') σχέση ἀποδοχῆς, γ') σχέση ἀπόρριψης. Γιατί;

Θὰ ἀποτολμήσωμε μιὰ ἐρμηνεία. Σήμερα δὲν ὑπάρχουν οὔτε «Ἕλληνες» οὔτε «Χριστιανοί». Αὐτοὶ οἱ δὴθεν ὑπαρκτοὶ σήμερα τύποι ἀνθρώπου ὑπῆρξαν μόνο σὲ ἄλλες ἐποχές, ἐνῶ γιὰ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο, τὸν αὐτοαποκαλούμενο «Ἑλληνα» ἢ «Χριστιανό», οἱ ἰδιότητες αὐτὲς ἀποτελοῦν ἀπλῶς ἓνα βολικὸ ἄλλοθι καὶ γὰ τὸς δύο. Διότι προϋπόθεση τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δύο ἦταν ἢ ὑπαρξὴ θεοῦ: Στους Ἑλληνες, γιὰ νὰ μάχωνται ἐναντίον του (ἀπὸ τὸν γιὸ τοῦ Ἑλληνα Προμηθέα πὺν ἐμάχετο ἐναντίον τοῦ Δία στὴν προκατακλυσμαία ἐποχὴ καὶ ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς –ἀντίπαλο τοῦ Ποσειδῶνα– μέχρι τὸν τελευταῖο Ἑλληνα τῶν πρώτων Βυζαντινῶν αἰώνων –ἀντίπαλο τοῦ Γιαχβέ), ἀφοῦ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς δὲν εἶναι παρὰ τὸ προῖν μιᾶς ἀτέλειωτης μά-

ΕΝΩΠΙΟΝ ΕΝΟΣ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ ΘΕΟΥ

χης κατὰ τοῦ «Υπερφυσικοῦ». Στούς Χριστιανούς, γιὰ νὰ τὸν πιστεύουν, ἀφοῦ ὁλόκληρος ὁ χριστιανικὸς σκοταδισμὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ καρπὸς τῆς πίστεως πρὸς τὸ «Υπερφυσικό». Ἔτσι, γιὰ νὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ πάλι τὸν προαναφερθέντα μεγάλο Γερμανὸ φιλόλογο, αὐτοὶ ποὺ σήμερα θεωροῦν τὸν ἑαυτό τους Ἕλληνα δὲν εἶναι παρὰ **«ἐλληνίζοντα φαντάσματα»**, καὶ αὐτοὶ ποὺ θεωροῦν τὸν ἑαυτό τους Χριστιανὸ δὲν εἶναι παρὰ **«χριστιανίζοντα φαντάσματα»**, μὲ σχέση δηλ. φαντασιακή, ἀνώμαλη μὲ τὴν θρησκευτικὴ ἢ πολιτιστικὴ «ιδιότητά» τους, ὅπως κάθε σχέση μὲ ἀνύπαρκτο ἀντικείμενο.

Ο Ἕλληνισμὸς πότισε τὸν Χριστιανισμὸ μὲ ροδόσταμο: γλῶσσα (γιὰ νὰ τὴν διαστρεβλώσῃ ἐννοιολογικά), παγκοσμιότητα (γιὰ νὰ τὴν ἐξουσιαστικοποιήσῃ «οἰκουμενικά»), φιλοσοφικὴ σκέψῃ (γιὰ νὰ τὴν «ἀναποδογυρίσῃ» σὲ θεολογικὸ παραλήρημα), ἀνθρωπισμὸ (γιὰ νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀσιογενῆ του φασιστικῆ-ρατσιστικῆ μισανθρωπία)... Καὶ ὁ Χριστιανισμὸς πότισε τὸν Ἕλληνισμὸ μὲ φαρμάκι παρασκευασθὲν ἀπὸ τὰ πιὸ δηλητηριώδη βότανα τῆς Ἱστορίας: διωγμὸς, βίαιος ἐκθαρδαρισμὸς-ρωμιοποίηση, ἱστορικὴ ἀσυνειδησία, πολιτισμικὴ ἀμνησία, καλλιτεχνικὴ στέρωση αἰώνων. Τὸ μῖγμα «Ἑλληνοχριστιανισμὸς» δὲν εἶναι πιά ἰδεολογικὸ «κοκταίηλ» πόσιμο, κι ὅποιοι τὸ πίνει πραγματικὰ δηλητηριάζεται, ἀλλιῶς τὸ πίνει φτειάχνοντάς το μὲ δικῆς του ἔμπνευσης καὶ ὀρεξῆς συντακτικά, ὅποια τὸν βολεύουν, δίνοντας ὑποκειμενικὴ ἔννοια, ἀνάλογη πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐθνικῆς-ἰδεολογικῆς προτίμησης ποὺ κουβαλεῖ ἀπὸ τὴν παιδεία του, τίς συνθῆκες ζωῆς του καὶ τὰ διώματα ποὺ τοῦ ἐμφύτευσε ὁ **«Αἰών»**, αὐτὸς ὁ θεομπαίχτης **«παῖς παίζων ἀεὶ πεττεύων»** καθ' Ἡράκλειτον. Πέραν τῆς ὑποκειμενικῆς αὐτῆς σχέσης κάθε ἀντικειμενικοποίησής της, δηλ. κάθε μετατροπῆς καὶ χρήσης καὶ τοῦ Ἕλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἰδεολογημάτων καὶ πολιτικῶν-ὀργανωτικῶν σχημάτων, εἶναι ἀερολογήματα καὶ φροῦδες ὅσο καὶ ἄθλιες σκοπιμότητες.

Ας τελειώσουμε ἀνατρέχοντας γιὰ τρίτη φορὰ στὸν Γερμανὸ ἐλληνιστὴ μὲ μιὰ προσαρμοσμένη στὸ θέμα μας παραλλαγὴ τῶν λόγων του: **«Εὐχομαι στοὺς Ρωμιοὺς*, ὡς ὑποκείμενα κι ὄχι ὡς ὁπαδοὺς ἢ πιστοὺς πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδεολογημάτων, ἀπὸ ἐλληνίζοντα φαντάσματα νὰ ἐξελιχθοῦν σὲ Ἕλληνες»**, νὰ ξαναρχίσουν δηλαδή τὴ μάχη, καρπὸς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ ὀρχαῖος καὶ θὰ εἶναι ὁ μέλλων Ἕλληνικὸς Πολιτισμὸς.

Δ.Ι.Α.

* Στὸ ἀπόσπασμα τοῦ Νίτσε: **«Γερμανοὺς»**.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Τὸ νέο «Μουσείο Ἱστορίας τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων»

Ἀξιότιμη κ. Λάμπρου,
Εἶμαι γέννημα-θρέμμα τῆς Ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Ἀνάμεσα στοὺς θυνηματομένους κίονες καὶ τὰ ἀκρωτηριασμένα ἀγάλματα γεννήθηκαν τὰ πρῶτα μου παιδικὰ ὄνειρα καὶ οἱ πρῶτες μου ἀνησυχίες· ἄλλοτε γεμάτες θλίψη, πίκρα καὶ ἀγανάκτηση γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ «ἱεροῦ τόπου» καὶ ἄλλοτε δέποντας μεγαλόπρεπα ὁράματα κάποιας μελλοντικῆς ἀποκατάστασης. Μαγεμένος μὲ τὴν ἰδέα καὶ τὴν προσμονὴ τῶσων ἐτῶν παρακολουθῶ καὶ παρατηρῶ καθημερινὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἔργων Ἀποκατάστασης - Ἀνάπλασης τοῦ Ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων τόπου. Τὸ παλαιὸ Μουσεῖο ἀναπαλαιώθηκε καὶ ἀνακαινίσθηκε ριζικὰ - ἐπὶ ἑξὶ ἐτη - μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ στεγάσῃ, νὰ ἀνδειξῇ καὶ νὰ διδάξῃ τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀρχαίων Ὀλυμπιακῶν (Ὀλυμπιακῶν) Ἀγώνων». Ἐπιτέλους, διαστικὰ καὶ χωρὶς ἴσως - πὺδ ἐμπεριστατωμένες μακροχρόνιες μελέτες, ἀνοίξε τὸ «Μουσεῖο». Τὸ ἐπισκέφθηκα τὴν δευτέρη ἡμέρα τῆς λειτουργίας του. Ὡς λάτρης τῆς ἱστορίας καὶ σχετικὸς μὲ τὴν τέχνη τῶν προγόνων μου αἰσθάνθηκα τὴν «Ὑθρον καὶ τὸν ἐμπαιγμό», τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὸν ἀποτροπισμὸ ἄλλῃ μία φορὰ σὲ βάρος τῆς Ἱστορικῆς Ἀληθείας τοῦ Ὀλυμπισμοῦ, αὐτῆς τῆς Ὑψίστης στιγμῆς στὸν Ἱερὸ αὐτὸν χώρο. Ἐλάχιστα σὲ ἀριθμὸ τὰ ἐκθέματα καὶ ἄτακτα τοποθετημένα. Ὁρισμένα (λίγα) ἐξ αὐτῶν σχετικὰ καὶ ἀξιόλογα. Ὅμως...

α Ποῦ εἶναι ἡ «μυροῦτζινη κεφαλὴ τοῦ Ὁρκίου Διὸς» (φωτ. 1 στὴν ἔναντι σελίδα), ποῦ δρέθηκε στὴν Ὀλυμπία καὶ στεγάζεται στὸ Ἑθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν; (ἀντὶ τοῦ πρωτοτύπου... ἔνα ἀντίγραφο καλῆς ποιότητος!).

β Ποῦ εἶναι οἱ ἑκατοντάδες (καὶ χιλιάδες) γλυπτά -μυροῦτζινα καὶ πῆλινα- ποῦ γιὰ πάρα πολλὰ χρόνια ἄλλαζαν τάφους (δηλ. ἀπὸ τὸ χῶμα στὰ ξύλινα κιβώτια τῶν ἀποθνήσκοντων τοῦ μουσείου) καὶ ποῦ κατὰ καιροὺς τὰ ζητοῦν μὲ κάθε μέσον καὶ τρόπο οἱ ξένοι φίλοι μας; (δύλεπε Λωζάννη κ.λπ.).

γ Ποῦ εἶναι ἡ «μυροῦτζινη Κεφαλὴ τοῦ πυγμάχου», ποῦ δρέθηκε στὴν Ὀλυμπία καὶ ἐκτίθεται ἐπίσης ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν στὸ Ἑθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν; Παραμένει ἀκόμη ἐκεῖ, ἀγνοώντας τὸν ἐπαναπατρισμό της στὴν Ἀρχαία Ὀλυμπία;

δ Ἐχεῖ ἐκτεθῇ -ἡμιτελές- ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ ἐκμαγείο τοῦ «Δισκοδόλου τοῦ Μύρωνος» (Μουσεῖο τοῦ Βατικανοῦ τῆς Ρώμης), ὁλόλευκο σὰν τὸν ἀσδέσθη, ἀδούλευτο καὶ χωρὶς κάποια στοιχειώδη πατίνα!

ε Ἐχουν μεταφερθῇ ἐδῶ ἐπίσης ἀθλητικὰ ἐκθέματα ἀπὸ διάφορα σημεῖα τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ὅπως: μωσαϊκὰ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Λάρισας, ἀπὸ τὴν Μύκονο καὶ ἄλλου, καθὼς καὶ μυροῦτζινο γλυπτὸ «πάλης ρωμαϊκῶν χρόνων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο» (φωτ. 2).

ς Ἐπίσης μὴ ἀξιόλογη παράλειψη γιὰ τὸ «Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ὀλυμπίας»: Δὲν ὑπάρχει χώρος γιὰ τὸ ἀριστερὸ χερὶ τοῦ «νεαροῦ θεοῦ Διονύσου» ποῦ μεταφέρει «ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλη» ἢ δὲν ὑπῆρχε χρόνος γιὰ νὰ ἀποκατασταθῇ; Πολλὰ χρόνια ἦταν συγκολλημένο. Σήμερα, ἐν ἔτι 2004 (ἔτος Ὀλυμπιακῆς Φλόγας), παραμένει ἀκόμη ἀκρωτηριασμένο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς μεταφορᾶς του ἀπὸ τὸ παλαιὸ στὸ νέο μουσεῖο τῆς Ἀρχαίας Ὀλυμπίας; (φωτ. 3-4). Ἱστορικὴ μετάλλαξη χωρὶς προηγούμενο. Θὰ ἠθέλα νὰ ἀπευθίνω πρὸς ὅλους τοὺς ὑπευθύνους τὴν ἀγανάκτησή μου!

1ο ἐρώτημα: Δὲν ὑπῆρχε χώρος γιὰ νὰ ἐκτεθῇ «ὁ χρυσὸς τῶν Μυκηναίων», ποῦ οἱ τᾶφοι τοὺς ἐσφύζαν ἀπὸ αὐτόν;

2ο ἐρώτημα: Δὲν ὑπῆρχε χώρος γιὰ νὰ ἐκτεθῇ οὔτε «ἑνα φυλλαράκι χρυσοῦ» στὴν Ἀρχαία Ὀλυμπία;

3ο ἐρώτημα: Πόσο θὰ παραμείνουν ἀκόμη θαμμένα -στὰ ξύλινα κιβώτια τῶν ἀποθνήσκοντων τοῦ Μουσείου- ἑκατοντάδες σπουδαῖα εὐρήματα, μὲ τὴν εὐκολὴ δικαιολογία τῶν ὑπευθύνων ὅτι δὲν ὑπάρχει ἱκανὸς χώρος γιὰ ὅλα;

Ἐπιβάλλεται ἄμεσα νὰ ἀποκαταθῇ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΝΑΣ: ΟΡΓΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Πρὶν ἀπὸ μερικὸν μῆνες ὁ «Δανλὸς» (στὸ τεῦχος Ἰανουαρίου) εἶχε ἀναλυτικὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἀδικαιολόγητη διακοπὴ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν στὴν περιοχὴ τῆς Πελλάνας, ὅπου ἐντοπίστηκε ὑστερὰ ἀπὸ 20 χρόνια ἐρευνῶν τὸ ἀνάκτορο τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὸν ἀρχαιολόγο Θεόδωρο Σπυρόπουλο. Νὰ θυμίσουμε ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφασις γιὰ τὴ διακοπὴ τῶν ἀνασκαφῶν ἐλήφθη ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ὄργανο, τὸ Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο, ποῦ ἐπικαλέστηκε αἰσθητικὸν λόγον! Ἐκτοτε τίποτα δὲν ἔχει ἀλλάξει. Ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ἔχει προκαλέσει τὴν ἐντονὴ ἀντίδραση τῶν φορέων καὶ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς. Ἐπιστολὴ πὺν ἦρθε στὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων Πελλάνας ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων:

«Ἀναρωτιόμαστε καὶ διαμαρτυρόμαστε μὲ ποιά λογικὴ φράζεται μὲ συρματοπλέγμα ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τῆς Πελλάνας καὶ μένει κλειστὸς στὸ κοινό, τὴ στιγμὴ πὺν ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τῆς Σπάρτης εἶναι ξέφρεγο ἀμπελί ἐδῶ καὶ δεκαετίες. Δικαιολογίες ὅπως ἐπικινδυνότητα, φθορὰ ἢ ἀρχαιοκαπηλία σίγου-

Φωτογραφία 1.

Φωτογραφία 2.

Φωτογραφία 3.

Φωτογραφία 4.

γινά να φωτίξη τὸν ἄλλο ἐπισκέπτη ὅπως καὶ τὸν ἐπιστήμονα, τὸν ἱστορικό, τὸν ἀρχαιολόγο, Ἕλληνα ἢ ἀλλοδαπό, στὸ προσκύνημα τοῦ Ἱεροῦ τόπου.

Θέλω νὰ πιστεῦω ὅτι οἱ νέοι ὑπεύθυνοι θὰ σεβαστοῦν καὶ θὰ ἀποκαταστήσουν ἄμεσα τὴν ἱστορικὴ ἀνάγκη καὶ πραγ-

ματικότητά στὸ Μουσεῖο τῆς Ὀλυμπίας.

Με τιμὴ
Δημήτρης Κιρκιλιέσης

ἹΑγγελογράφος-ἐρευνητὴς
τῆς ἀρχαίας τεχνικῆς κατασκευῆς ἀγγείων

«Υποσκελίσαι τὸν Ἰωσήφ, ἀλλ' αὐτὸς ἔφυγε γυμνός»!

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Στις Ἐπιτολὲς Ἐπιστολῶν Ἀναγνωστῶν τοῦ περιοδικοῦ μας «Δανιὴς», ἀρ. 267, ἀνέγνωσα τὸ ἐντυπωσιακὸ εὐαγγελικὸ ἀπόσπασμα γιὰ τὸν νεανίσκο ποῦ ἦταν γυμνός, περιτυλιγμένος μὲ ἓνα σεντόνι («Μάρκος», ιδ' 50-52)! Συμπληρωματικὰ σὰς στέλνω ἓναν ὕμνο ποῦ ψάλλεται τὸ δρόμῳ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων:

Ἦχος πλ. Δ' Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι. Καὶ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Δευτέραν Ἐγὼ τὴν Αἰγυπτίαν εὐρών ὁ δράκων, διὰ ρημάτων ἔσπευσε κολακείας ὑποσκελίσαι τὸν Ἰωσήφ· ἀλλ' αὐτὸς καταλύων τὸν χιτῶνα, ἔφυγε τὴν ἁμαρτίαν καὶ γυμνός οὐκ ἠσχύνετο, ὡς ὁ πρωτόπλαστος πρὸς τῆς παρακοῆς· αὐτοῦ

ταῖς ἱεσάις, Χριστέ, ἔλεησον ἡμᾶς.

Ἀφιερώνεται μὲ τὴν ἐρώτησιν στὸν λαλίστατο πατέρα Γιώργη Μεταλληνόν: Ποία ἦταν ἡ Εὐὰ ἡ Αἰγυπτία; Ποῖος ὁ δράκων; Τί σημαίνει τὸ «ὑποσκελίσαι» τὸν Ἰωσήφ; Ποῖος ὁ Ἰωσήφ, ποῦ ἐγκατέλειψε τὸν χιτῶνα καὶ ἔφυγε τὴν ἁμαρτίαν; Ποία ἦτο ἡ ἁμαρτία, ὥστε «νὰ πηδήσῃ πιθανὸν ἀπὸ κάποιου παράθυρο» καὶ νὰ τὸ βάλλῃ στὰ πόδια γυμνός «ὡς ὁ πρωτόπλαστος πρὸ τῆς παρακοῆς»; Καὶ ποία ἦταν ἡ παρακοή, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰωσήφ καὶ οἱ ὁμοιοὶ του ἦσαν φτειαγμένοι κατ' εἰκόνα τοῦ πλάσαντος αὐτούς; Ἰτε, Παπαγιώργη!

Μετὰ τιμῆς
Πάν Ἀρχαῖος
Τρίπολη

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Λοῦη ἀπὸ τὸν Γεώργιο Α' τὸ 1896

Κύριε διευθυντά,

Γιὰ τὴν πρώτη Ὀλυμπιάδα τῶν νεωτέρων χρόνων στὴν Ἀθήνα τὸ 1896 θέλω νὰ ἀναφέρω ἓνα συμβάν, ποῦ εἶχε πρωταγωνιστὴ τὸν Βασιλεῖα Γεώργιον τὸν Α' καὶ συναυτουργὸ τὸν περίφημο δρομέα τοῦ Μαραθωνίου δρόμου Σπύρον Λοῦη, ὅπως μοῦ τὸ ἀφηγήθη ὁ πατέρας μου Στέφανος, ποῦ παρηκολούθησε τοὺς Ἀγῶνες.

Ὅταν λοιπὸν ἔφθασε ὁ δρομεύς, ὁ προαναφερθεὶς τότε ἀνώτατος ἄρχων ἔσπευσε νὰ τὸν χαρετήσῃ διὰ τῆς δεξιᾶς, «δοσιβώντας τον νὰ ἀνεβῇ τὰ δυό-τρεῖς σκαλιὰ», σύμφωνα μὲ τὸν ἀφηγητή, ὅπως κάποιος ξένος εἶπαν, κατηγορώντας τὸν Βασιλεῖα. Τὸ συμβάν τοῦ χαρετισμοῦ τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν θρυλικὸ μαραθωνοδρόμο πρέπει νὰ ἀναφέρεται στίς ἐφημε-

ρίδες τῆς ἐποχῆς. Ὅμως ὑπάρχει καὶ ἡ γνωστὴ φωτογραφία, ποῦ δείχνει τὸν Λοῦη κοντὰ σὲ μία ἐκ τῶν ἐρμαϊκῶν στηλῶν, καθὼς εἰσέρχεται στὸν στίβο τοῦ χώρου τῆς σφενδόνης.

Τὸ ἐρώτημα παραμένει: σὲ ποῖον χώρο τοῦ Σταδίου χαρτέτησε ὁ βασιλεὺς τὸν Σπύρο Λοῦη; Ἰσως στὸ μέλλον κάποια ξεχασμένη φωτογραφία τῆς ἐποχῆς μᾶς ἀποδείξῃ «τοῦ λόγου τὸ ἄληθες» τοῦ ἐθνομάρτυρος Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α', συναθλήτοῦ τοῦ Σπύρου Λοῦη στὸν στίβο τὸν «εὐγενὸν ἀγῶνων».

Μετὰ τιμῆς
Ἀθανάσιος Ἀδέλλιος
Ἰσπασία Εὐδοίας

Πῶς μερικοὶ ἔδραιο-/ἑλληνοποιοῦν τὸν ἑλληνο-/ἑδραϊσμό

Ἀγαπητὲ «Δανιὲ»,

Γράφω στὸ ἀξιότιμο περιοδικό σας γιὰ ἓναν ἄνθρωπο ποῦ εἶπε ἡθελημένα εἶτε λόγῳ κακῆς γνώσεως τῆς Ἱστορίας τοῦ

ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ διαστρεβλώνει πολλὰς πτυχές του. Στὰ διάφορα «ἱστορικά» ἄρθρα ποῦ δημοσιεύει σὲ ἀρχαία χρυστιανοκεντρικὴ ἐφημερίδα ὑποστηρίζει πῶς οἱ

οἱ δὲν στέκουν. Στὸν χώρο τῆς Πελλάνας δὲν ὑπάρχει τίποτα γιὰ κλοπὴ, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἄλλη διπλά στὸ ἀρχαῖο θέατρο Σπάρτης ὑπάρχουν ἑκατοντάδες μάρμαρα ποῦ φορτώνονται εὐκολὰ. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Σπάρτης εἶναι τουλάχιστον περιέργη. Διότι σὲ ἄλλους ἐπιτρέπουν τὴν εἴσοδο καὶ ξενάγηση καὶ σὲ ἄλλους ὄχι. Οἱ λόγοι εἶναι βασικά δύο: Γιὰ νὰ μὴ γνωρίσῃ ὁ ἐπισκέπτης τὸ μέγεθος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀξίας τοῦ χώρου, ποῦ εἶναι πρῶτος μὲ διαφορὰ στὴ Λακωνία τουλάχιστον καὶ κατὰ δεύτερον ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ τὸ μεγάλο προτέρημα τῶν Ἑλλήνων, τὴ ζηλοφθονία ἀπὸ συναδέλφους ἀρχαιολόγους στὸ πρότυπο τοῦ κ. Θεοδώρου Σπυροπούλου γιὰ αὐτὲς τὶς μεγάλες ἀνακαλύψεις».

Ἐπικοινωνήσαμε μὲ τὴν Ἐφορίαν Ἀρχαιοτήτων Σπάρτης, στὴ διοικητικὴ περιφέρεια τῆς ὁποίας ὑπάγεται ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τῆς Πελλάνας: Οὐδὲν νεώτερο ὑπάρχει γιὰ τὸ μέλλον τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀσφαθεῖς οἱ διενκρινίσεις ποῦ λάβαμε. Πραγματικὰ ὁ χώρος ἔχει περιφραχθῇ γιὰ λόγους ἐπικινδυνότητας, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ προστατευτῇ. Καὶ νὰ ποῦ ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι μὲ μία ἀντίφαση: ἂν πραγματικὰ τὰ εὐρήματα εἶναι τόσο σπουδαῖα, ποῦ χρήζουν προστασίας, γιατί διακόπηκαν οἱ ἀνασκαφές; Ἀπεναντίας τόνισσε ὅτι προτεραιότητα ἔχουν ἄλλες ἀρχαιοτήτες. Μὲ ποιά κριτήρια ἀλήθεια καθορίζεται ἡ σειρά προτεραιότητος στὴν ἐκδοσὴ ἐργασιῶν σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους; Γιατί ἀλλήμονο ἂν βασιστοῦμε στυλὺς λόγους «αἰσθητικῆς» ποῦ προβάλλει τὸ ΚΑΣ. «Δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐγκρίνῃ ἄλλη χρηματοδότηση», ἰσχυρίζεται ἡ Ἐφορία Ἀρχαιοτήτων Σπάρτης, γιὰ νὰ συνεχιστοῦν οἱ ἀνασκαφές στὴν Πελλάνα καὶ «δὲν θὰ δευσεμνῇ κον-

ἀρχαίοι Ἕλληνες πίστευαν στὸν Σατανᾶ. Καὶ μάλιστα δημοσιεύει μία φωτογραφία ἀπὸ ἑνα ἀρχαῖο ἀγγεῖο, ὅπου παρουσιάζει τὸν Πάνα ὡς Σατανᾶ!

Θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω πὼς ὁ Σατανᾶς ἦταν ὁ Σέθ τῶν Αἰγυπτίων. Μετὰ τὸν πῆραν οἱ Ἑβραῖοι καὶ τὸν ἔκαναν Σε-ῖτάν, μετὰ οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸν ἔκαναν Σατανᾶ, γιὰ νὰ φοβερῶνται τὸν δούλο, γυναικὲς καὶ κάθε ἄλλον. Ἐπίσης ὁ ἐν λόγῳ ὑμνητὴς τοῦ ἰδεολογήματος τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ» λέει ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν καὶ σατανιστές. Τὰ συμπεράσματα δικὰ σας. Ὁ ἴδιος σὲ ἐκπομπή του εἶπε πὼς ὁ

Ἑβραῖος λεγόταν Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰακώβ Ἰάκωβος, καὶ υπονοῦσε πὼς μπορεῖ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ ἦταν Ἕλληνες. Ἐπίσης εἶπε ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίπτονται οἱ Ἕλληνες τὴν θεόπνευστη Παλαιὰ Διαθήκη, γιὰ αὐτὴν διέσωσε τὸ ἱστορικὸ πρόσωπο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀλλιῶς μπορεῖ «νὰ χανόταν». Αἰδῶς Ἀργεῖοι!

Με τιμὴ
Νικόλαος Καψαλίδης
Καβάλα

Ἡ ἀγνωστη τεχνολογία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα

Ἄγαπητέ «Δαυλέ»,

Ἀφορμὴ γιὰ αὐτὸ τὸ γράμμα πῆρα τόσο ἀπὸ τὸ διδύλο πού ἐκδόσατε μετὰ τίτλο «Ἡ τεχνολογία τῶν Θεῶν» ὅσο καὶ ἀπὸ τὰ τεύχη σου πού ἔχουν θέμα τὰ σχετιὰ μὲ τὴν χρῆση τοῦ τοιμέντου στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἀς ἐξεκινήσουμε ἀπὸ τὸ περιοδικό.

Ὅπως πολὺ σωστὰ ἐπισημαίνεται, τὰ μακρὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν ἦταν κατὰ 90% κατασκευασμένα ἀπὸ σκυρόδεμα. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα ἔργα πού ἐγιναν στὴν Ἑλλάδα καὶ στὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦντο κάποιοι τύποι σκυροδέματος. Τὸ καλοκαίρι περνώντας ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ὀλυμπία, καθὼς περιφερόμαστε στὰ εἰρεπία τοῦ Ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ θαυμάζουμε τὸν τεράστιο ὄγκο πού εἶχαν οἱ κολῶνες του καὶ στηθήκαμε γιὰ νὰ δῶμε τις τυπικὲς φωτογραφίες, ἡ Ἰριδα (ἡ μικρὸτερη κόρη μου) ἔκανε μία παρατήρηση. Ἐκτός ἀπὸ τὸ χρώμα πού ἔχουν οἱ κίονες (σκουρὸ γκρι), πού παραπέμπει σὲ τοῖμεντο, εἶδαμε ὅτι δὲν ἦταν φτεισγμένοι καὶ ἀπὸ ἕνα συμπαγὲς ὑλικό, π.χ. μάρμαρο. Κοιτάζοντας τοὺς κίονες κανεῖς μπορεῖ νὰ δῇ, χωρὶς νὰ εἶναι εἰδικός, ὅτι γιὰ τὴν κατασκευὴ τοὺς χρησιμοποιήθηκε κάποιο εἶδος σκυροδέματος, μόνο πού ἀντὶ χαλκὶ οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι προτίμησαν τεράστιες ποσότητες θαλασσίων ὀστράκων. Ὄντως εἶναι ἐντυπωσιακὸ τὸ πόσα ὀστρακα φαίνονται στὴν ἀκρὴ κάθε κίονα. Σὲ ἐρώτηση πού ἔκανα σὲ φίλο μηχανικὸ οἰκοδόμῳ γιὰ τὸ τί παραπάνω προσφέρει ἡ χρῆση ὀστράκων ἀντὶ χαλκιοῦ στὸ σκυρόδεμα, δὲν κατάφερε νὰ μοῦ δώσῃ μία σαφὴ ἀπάντηση καὶ γιὰ τὸν λόγο ὅτι τὸ ἀρχιτεκτονικὸ πρόγραμμα πού ἔχει στὸν ὑπολογιστὴ του δέχεται διαφορετικὰ μεγέθη χαλκιοῦ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πρόβλεψη γιὰ ὀστρακα. ἴσως οἱ συνεργάτες τοῦ

περιοδικοῦ σας καὶ οἱ ἀναγνώστες σας μηχανικοὶ μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν μία ἐξήγηση γιὰ αὐτὴν τὴν προτίμηση.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸ διδύλο τοῦ κ. Ἰωάννη Λάζαρη, θὰ ἠθελα νὰ προσθέσω στὴν ὕλη τοῦ ἐξαίρετου αὐτοῦ ἔργου γιὰ τὴν τεχνολογία τῶν Θεῶν κάτι πού ἔπεσε στὰ χεῖρά μου τίς τελευταῖες μέρες καὶ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ διδύλο τοῦ Ἐριχ φὸν Νταίνικεν, τὸν ὁποῖο –γνωρίζω πολὺ καλὰ– οἱ περισσότεροι θεωροῦν «παραμυθᾶ» καὶ «φαντασιόπληκτο». Ἐγὼ τὸν διαβάζω σὰν ἐρευνητὴ, πού ἔχει ἐπισκεφτῇ καὶ τίς πέντε ἡπείρους στὴν προσπάθεια πού ἔκανε νὰ στηρίξῃ τίς θεωρίες του. Γιὰ αὐτὸν καὶ μόνο τὸν λόγο εἶναι ἄξιος σεβασμοῦ, πιστεύω, ἀπὸ ὅλους. Λοιπὸν κρατᾶ στὰ χεῖρά μου τὸ διδύλο του «Ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔχει ἤδη ἀρχίσει» τῶν ἐκδόσεων «Notos». Δυστυχῶς δὲν διαθέτω τὰ απαιτούμενα τεχνολογικά μέσα, γιὰ νὰ σᾶς στείλω τὴν φωτογραφία τῆς σελίδας 168. Λοιπὸν στὸ Νεπάλ ὑπάρχει ὁ Ναὸς τοῦ Κῆδ Μπαχάλ, ὅπου φυλάγεται ἕνα ἀντίγραφο ὀπλοῦ πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ θεοί. Ἄν τὸ παρατηρήσῃ κανεῖς, θὰ δῇ ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο ὄπλο πού κρατᾶ ὁ Δίας στὸ χεῖρ του. (Παρόμοιο μὲ ἐκεῖνο τῆς φωτογραφίας ἀγάλματος πού χρησιμοποιεῖτε ὡς ἐξώφυλλο τοῦ διδύλου σας). Τὸ ἐντυπωσιακώτερο ἀπὸ ὅλα εἶναι ἡ περιγραφή πού ἔδωσαν στὸν συγγραφέα οἱ μοναχοὶ τοῦ Ναοῦ. Τὴν ἀντιγράφω ὅπως ἀκριβῶς ἀποτυπώνεται καὶ στὸ διδύλο: «Ἀναπαράσταση ἐνὸς θεικοῦ ὄπλου, τῆς «κεραννοδόλου σφίνας», στὸ Ναὸ Κῆδ Μπαχάλ στὸ Νεπάλ». Καὶ αὐτὸ γιὰ μένα ἀποτελεῖ ἄλλη μία ἀπόδειξη αὐτοῦ πού ἔλεγαν γιὰ τὴν αἰγίδα τοῦ Δία.

Με ἐκτίμηση
Ἀντώνης Ξαγοράρης

δύλι γιὰ ἕνα συνταξιῶχο ἀρχαιολόγο!»

Διὰ στόματος ὁμοῦ τῆς κυρίας Ἑλένης Μιχαλοπούλου ἀπὸ τὸ Σύλλογο Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων Πελλάνας πληροφορηθήκαμε τὴν ἐντονη ἐπιθυμία ἰδιωτῶν νὰ χρηματοδοτήσουν τίς ἀνασκαφές. Ἡ παρατήρηση ἀπὸ τὴν Ἐφορίαν περὶ συνταξιοδότησεως τοῦ ἀρμόδιου ἀρχαιολόγου Θεόδωρου Σπυρόπουλου, μὲ τὴν προσθήκη ὅτι «θὰ μπορούσε ὅσο ἦταν ἐν ἐνεργείᾳ νὰ κατοχυρώσῃ τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀνασκαφῶν του!», ἀπορρέει ἀπὸ μία «λογικὴ» πού δάξει φρένο στὸν ἴδιο τὸν πολιτισμὸ μας, ὅταν πρόκειται γιὰ μία τόσο σημαντικὴ ἀνακάλυψη. Ἄν ὁ κύριος Σπυρόπουλος προσκομίσῃ ἐπαρκῆ στοιχεῖα, ἴσως μὴδὲν νὰ πάρῃ τὴν ἐγκριση γιὰ νὰ συνεχίσῃ τίς ἐρευνές του. Ἄλλῃ μία ἀντίφαση, πρὸς μὲ ὅσα προηγουμένως εἶχαν διατυπωθῇ.

Ἐντονη ἡ δυσωρέσκεια καὶ ἀπὸ τίς ὁμάδες τουριστῶν πού ζητοῦν νὰ ἐπισκεφτοῦν τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Πελλάνας, ἀλλὰ τοὺς τὸ ἀπαγορεύουν! Παρ' ὅλα αὐτὰ μέσα στὸ χῶρο μπαίνουν καὶ θγαίνουν ἐλεύθερα συγκεντρωμένα ἄτομα. Πρόκειται γιὰ «εἰδικὸς ἐπιστημονες» κατὰ τὰ λεγόμενα τῆς Ἐφορίας Ἀρχαιοτήτων Σπάρτης, χωρὶς νὰ δίνονται περαιτέρω ἐξηγήσεις. Μπορεῖ τὰ εὐρήματα πού σχετίζονται μὲ τὸ Ἀνάκτορο τῶν Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης νὰ σκεπαστήκαν ἀπὸ μυστηριώδη σιωπὴ καὶ κάποια ἀπὸ αὐτὰ μάλιστα καὶ ἀπὸ τόνους χαλκί, ὥστόσο ἔπεται συνέχεια, καθὼς οἱ κάτοικοι καὶ οἱ φορεῖς τῆς Πελλάνας μᾶς δηλώνουν ὅτι θὰ προδοῦν σὲ δυναμικὲς κινητοποιήσεις, ἀφαιρώντας σὲ πρώτη φάση τὰ ὑποπτα συρματοπλέγματα.

Ταξιαρχοῦλα Λαδᾶ

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ

Ἐκεχειρία ἐν ὀνόματι Κυρίου!

Σιγὰ θρὲ ἀδελφοί ἐν Χριστῷ καὶ συνάδελφοι ἐν κρυπτῷ, μὴν πλακωθῆτε κιόλας! Εἶπαμε, «ὅλοι δικοί μας εἴμαστε»! Γι' αὐτό, σεβασμιώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ ἀγαπητὲ ἀρχιεπίσκοπε τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐν τῷ Ρωμαίικῳ, μὴν παραπονήσθε ἀδίκως γιὰ δῆθεν μονόπλευρη προβολή τῆς «χριστιανικῆς Ἑλλάδος» ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, γιὰ αἰσθάνομαι ὅτι μὲ ὑποτιμᾶτε. Θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζετε ἤδη ὅτι στοῖ (μεγάλῳ) θαθμῷ ποὺ ἔχω ἀνακατεντῆ κι ἐγὼ στὴν Ὀλυμπιακὴ προετοιμασία, ἔχω μερμινήσει ὥστε νὰ γίνουν ὅλα «εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς». Συνεπῶς δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ δγαίνετε καὶ νὰ κλαψουρίζετε στὰ διεθνή εἰδησεογραφικὰ πρακτορεῖα. Ψυχραιμία κύριοι! Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε δά, νὰ «τσιτωθῆτε», νὰ «δουτηχτῆτε» ἅσας οἱ γιαχνικὲς ὁμολογίες καὶ νὰ μοῦ μετατρέψετε τὴν Ἀθήνα σέ... Μπέλφαστ! Λὲς καὶ δὲν φτάνει τὸ μαῦρο τῆς τὸ χάλι, Ὀλυμπιάδας ἔνεκεν, θὰ ἔχουμε καὶ φονταμενταλιστικὲς κοκκορομαχίες τώρα. Γιὰ συμμαζευντῆτε παρακαλῶ, κι ἂν ἐπιθυμῆτε προβολή, μπορεῖτε νὰ τὴν ἐπιτύχετε ὁ καθεὶς ἀπὸ τὸ δικό του μετερίζι.

Πράξετε το ὅμως μὲ σωφροσύνη καὶ σύμπνοια. «Ἔστε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις», λέγει Κύριος ὁ Θεός! Κι ἐγὼ μαζί Του καὶ μαζί σας ἐγκρίνω κι ἐπανξάνω. Τί στοῖ διάτανο ἔχω φάει τὰ λυσσακά μου ἐδῶ καὶ χρόνους καὶ καιροὺς, γιὰ νὰ ἐξαφανίσω τὴν πολιτισμικὴ ταυτότητα καὶ ὁμοιογένεια αὐτοῦ τοῦ τόπου, καὶ νὰ τὸν μετατρέψω σὲ πολυπολιτισμικό, πολυ-θρησκειακὸ καὶ πολυ-συλλεκτικὸ τουρλουμπουόκι; Θὰ τινάξω τὸ σχέδιό μου στὸν ἀέρα, τώρα ποὺ κοντεύει νὰ ὁλοκληρωθῇ; Χέ, χέ! Πόσο λίγο μὲ ξέρετε! Ἐγὼ, μάγκες μου, εἶμαι ἱκανὸς νὰ ντύσω τὴν πρωθιέρεια καὶ τίς ἱερείες μὲ ράσο καὶ νὰ δάλω τὸν ν. Χριστόδουλο νὰ καθαγιαζῇ τὴν Ὀλυμπιακὴ Φλόγα, καὶ μὲ τριάντα τριὰ κεριά στοῖ χέρι νὰ ψάλῃ τὸ «δεῦτε λάβετε φῶς»! Γιὰ τέτοιας ἐκτάσεως καπέλωμα μιλάμε. Μὴν κοιτᾶτε ποὺ δὲν τὸ ἔχω κάνει ἀκόμη. Εἶναι ἐπειδὴ φροντίζω νὰ μὴν γίνωμαι δηκτικός, ἔτσι, ὥστε νὰ κάνω καλύτερα τὴ δουλειά μου.

Τώρα λοιπὸν ποὺ εἴστε βέβαιοι γιὰ τίς ἀντιλήψεις καὶ τίς προθέσεις μου, ξεχᾶστε γιὰ λίγο τίς μεταξὺ σας δογματικὲς διαφορὲς –ποὺ γιὰ μένα δὲν ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία, ἀφοῦ στοῖ κάτω-κάτω ὅλοι τὰ ἴδια... σκαριὰ(!) εἴμαστε– καὶ «οἰκουμενιστῆτε» ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν πνεύματι (ὄχι Ὀλυμπιακῶ φυσικά). Ὡστόσο γιὰ νὰ εἴμαστε καὶ τυπικοὶ ἀπέναντι στοῖ ὁμολογουμένως εὐρὺ κοινὸ τῶν ὀλιγοπίστων καὶ σκεπτικιστῶν ποὺ σᾶς βλέπουν μὲ «μισὸ μάτι», ὑπογράψτε γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου κι ἐσεῖς μία Ἐκεχειρία, ὅπως ἄλλωστε ἔκανε καὶ ὁ κοτζάμ Ποντίφικας τοῦ Βατικανοῦ καὶ διὰ χειρὸς ἀρχιεπισκόπου Λαμόγιο (παρντόν, «Λαγιόλο» ἤθελα νὰ πῶ) τὴν παρέδωσε στοῖ Ρωμιὸ πρόεδῳ.

Ὑπογράψτε λοιπὸν κι ἐσεῖς, ἀδελφοί, καὶ μὲ τὴν ἐναρξὴ τῶν Ἀγώνων, ξεχνώντας τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον ἀτοπήματα καὶ ἐγκλήματά σας, διαφημίστε τὰ ἰδεολογικά σας προϊόντα καὶ δεηθῆτε νὰ μείνῃ ὁ κόσμος μακριὰ ἀπὸ τὴν κατάπτυστη ἑλληνικὴ ἀπαξία τοῦ Ὀλυμπισμού, θεωρώντας τὸν τελευταῖο ὡς ὀτιδήποτε πλὴν αὐτοῦ ποὺ πραγματικὰ εἶναι. Ἄν δὲν τὸ καταφέρετε, φοδᾶμαι ὅτι τὴ σιγαλιὰ καὶ τὴν ἡρεμία τῆς ἐκεχειρίας θὰ «σπάσῃ» ἢ βροντῇ στὰ κεφάλια μας, ποὺ θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ

Σάρωθρον

ΑΦΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΩΝ

Ἡ ἄγνωστη ἱστορική περιπέτεια τοῦ θεσμοῦ

Στὴν περίοδο τοῦ λεγόμενου ἑλληνικοῦ κόσμου, ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὶς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ βασιλεία ποὺ σχημάτισαν στὴν Ἀνατολὴ οἱ διάδοχοί του, ἄλλαξαν ἄρδην τὰ πράγματα στὴν κυρίως Ἑλλάδα. Κέντρα τοῦ οἰκουμένου πλέον Ἑλληνισμοῦ ἀναδεικνύονται νέες μεγαλοπόλεις, ὅπως ἡ Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ Ἀντιόχεια τῆς Συρίας, μὲ ἑλληνικὸ καὶ ἐξελληνισμένο ντόπιο πληθυσμό. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὁ ἑλληνικὸς τρόπος σκέψης, ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ φιλοσοφία γίνονται παγκόσμια πρότυπα καὶ ἀγαθὰ. Ἑλληνας πλέον δὲν σημαίνει μόνον ὅποιος ἔχει ἑλληνικὴ καταγωγή, ἀλλὰ ὅποιος σκέπτεται, πράττει καὶ ζῇ ὡς Ἑλληνας. Στὰ χρόνια αὐτὰ καὶ σὲ ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μὲ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἐκείνων ποὺ θὰ θεωροῦνται Ἑλληνες θὰ ἔχῃ ὡς γνώρισμα τῆς ιδιότητάς τους περισσότερο τὴν ἑλληνικὴ παιδεία παρὰ τὴν ἑλληνικὴ καταγωγή.

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΗΣ... «ΑΘΗΝΑ 1896»

Τὴν τελικὴ δυνατότητα καὶ ὥθηση γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τοῦ 1896 ἔδωσε ὁ **Γεώργιος Ἀδέρωφ** μὲ τὴν δωρεὰ του (2 ἑκατομμύρια δραχμὲς) γιὰ τὴν πλήρη ἀνακαίνιση καὶ ἀναμαρμάρωση τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου (ἡ μελέτη ἀνετέθη στὸν ἀρχιτέκτονα Ἀναστάσιο Μεταξᾶ). Πρὸς τιμὴν του ἀπεφασίσθη νὰ στηθῇ ὁ ἀνδριάντας του ἔξω ἀπὸ τὸ Στάδιο, πράγμα τὸ ὁποῖο τελικῶς ἔγινε, ὅχι ὅμως χωρὶς... περιπέτειες. Διαβάζουμε σὲ ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς («**Ἑστία**», 15.2.1896): «**Ὁ ἀνδριὰς τοῦ κ. Ἀδέρωφ πιθανῶς θὰ μείνῃ καὶ κατὰ τοὺς Ἀγῶνας καθιερωμένος ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ κ. Βρούτου, διότι τὸ δάθρον αὐτοῦ δὲν κατεσκευάσθη ἐγκαίρως, ὁ δὲ καλλιτέχνης δικαίως φοβεῖται νὰ θέσῃ ἐπὶ ἀμφιβόλου ξυλίνης βάσεως τὸ**

Στὴν Ὀλυμπία πλέον καταφθάνουν Ἕλληνες ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὶς νέες πόλεις καὶ ἀποικίες ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴ ἐπέκταση. Ὅλοι ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια ὁράματα τῶν προγόνων τους. Ἐνα κλαδί ἐλιάς στὸν νικητὴ καὶ ἀθάνατη δόξα. Ὡστόσο ἡ ἑλληνιστικὴ οἰκουμένη δὲν θὰ προλάβῃ νὰ μετουσιωθῇ καὶ νὰ μετασχηματιστῇ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ στὰ νέα δεδομένα. Οἱ ἀσταμάτητοι ἐμφύλιοι πόλεμοι μεταξὺ τῶν ἑλληνιστικῶν μοναρχιῶν θὰ ἀνοίξουν τὸ δρόμο γιὰ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση. Ἡ τελικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδας στὶς ρωμαϊκὲς λεγεῶνες θὰ γίνῃ τὸ 146 π.Χ., μετὰ τὴν ἡττα τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας στὴ μάχη τῆς Λευκόπετρας στὸν ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου. Ἀπὸ τότε οἱ Ἕλληνες θὰ περιμένουν τὸ 1821, γιὰ νὰ διεκδικήσουν ξανά τὴν ἐλευθερία τους.

Οἱ Ρωμαῖοι ὡς ἀγροῖκοι κατακτητὲς δὲν σεβάστηκαν τὴν Ἑλλάδα. Τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἔργα τέχνης λεηλατήθηκαν, γιὰ νὰ στολίσουν τοὺς δρόμους καὶ τὰ δημόσια κτήρια τῆς Ρώμης. Χιλιάδες Ἕλληνες σφάχτηκαν ἢ πουλήθηκαν δοῦλοι. Ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Σύλλας λεηλάτησε τὸ 87 π.Χ. τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὀλυμπίας καί, σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, μετέφερε τοὺς ἀθλητὲς καὶ τοὺς ἀγῶνες στὴ Ρώμη (80 π.Χ.), γιὰ νὰ διασκεδάσουν τὸ ρωμαϊκὸ ὄγλο. «Οἱ πανάρχαιοι θεομοῖ, οἱ ὅποιοι στήριξαν τοὺς Ἀγῶνες, ἀπονευρώθηκαν μὲ τὴν ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας, ἐνῶ ἡ ἀντίληψη τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ ἐλάχιστη σχέση εἶχε μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἀγωνιστικὴ». ⁽¹⁾ Ἡ τελικὴ ἐπικράτηση τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου τὸ 31 π.Χ. στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς αὐτοκρατορίας ἔφερε τὴ Ρωμαϊκὴ Εἰρήνη (Pax Romana).

Καὶ τότε ἄρχισαν οἱ κατακτητὲς νὰ κοιτοῦν μὲ ἐνδιαφέρον τὶς ἑλληνικὲς συνήθειες. Οἱ Ρωμαῖοι μάλιστα ἄρχισαν νὰ θέλουν δικαίωμα συμμετοχῆς στοὺς Ἀγῶνες. Ὡστόσο κάτι τέτοιο δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ, διότι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ συμμετάσχῃ ἓνα ἔθνος στὰ Ὀλύμπια, ἦταν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶχε καταγωγὴ ἑλληνικὴ.

ἔργον του. Τὸ ἀστεῖον εἶναι ὅτι, καθ' ἃ ἐμάθομεν, τὸ σχέδιον τοῦ μαρμαρίνου δάθρου γενόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Μεταξᾶ ἀπωλέσθη!»

Οἱ ἀντιδράσεις ποὺ ἀκολούθησαν τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν τέλεση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τοῦ 1896 στὴν Ἀθῆνα ποικίλλουν καὶ εἶναι ἀξιωματικῶς ἐνδιαφέροντες. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Χαριλάου Τρικούπη ἦταν ἐντελῶς ἀρνητικὴ καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποκρούσῃ τὴν πρόταση τοῦ κοιμητᾶτον τῶν Παρισίων, ὅπως ἐπίσης καὶ μερικοὶ ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι φοβήθηκαν τὸν διαστροφὴ τῆς Ἑλλάδος λόγῳ ἑλλειψῆς χρόνου καὶ ἐλλιποῦς προετοιμασίας. Ἡ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ ὅμως, ἡ ἀντιπολίτευση καὶ σύσσωμος ὁ Τύπος τάχθηκαν ἀνοικτὰ ὑπὲρ τῆς ὁργάνωσης τῶν ἀγῶνων τοῦ 1896 ἀπὸ τὴν χώρα μας.

«Ἐλεεινότητα τῶν πάντων καὶ ἀχρηματία τοῦ Δημοσίου»!

Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὠρισμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς: «**Ἀκρόπολις**, 12.1.1896: «Ὁ Τύπος τῶν Ἀθηνῶν, ἀποδλέπων μόνον εἰς τὴν ἡθικὴν ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους, παρώτρυνε τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ Κοιμητᾶτον τῶν Παρισίων, παρ' ὅτι Τύπος καὶ κοινὴ γνώμη ἐγίνωσκον τὴν ἐλεεινότητα τῶν πάντων καὶ τὴν ἀχρηματίαν τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ὅλοι τότε ἠθελήσαμεν τοὺς ἀγῶνας».

Κάτι τέτοιο όμως δεν ήταν δύσκολο, ἐφ' ὅσον οἱ πανάρχαιες παραδόσεις τῆς Ρώμης ἀνέφεραν πὼς οἱ πρῶτοι Ρωμαῖοι ἦταν ἄποικοι Ἑλλήνες ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία.

Ἔτσι οἱ Ρωμαῖοι κατάφεραν νὰ ἀποκτήσουν δικαίωμα συμμετοχῆς στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες ὡς ἔθνος ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Καὶ δὲν εἶχε σημασία ἂν ἐπικαλοῦνταν τὴν ἑλληνικὴ τους καταγωγή γιὰ τὰ προσχήματα, σημασία ἔχει πὼς ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ μπῆκαν στοὺς Ἀγῶνες, ὁ θεσμὸς ἄρχισε νὰ παρακμάζει.

Δωροδοκίες, στημένοι ἀγῶνες, δουλοπρεπεῖς συμπεριφορὲς πρὸς τοὺς κατακτητὲς συμπλήρωναν τὸ σκηνικὸ τῶν Ἀγῶνων ἐνὸς ὑποδουλωμένου ἔθνους, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ διατηρήσῃ τίς παραδόσεις του σύμφωνα μὲ τὰ κέφια τοῦ Ρωμαίου κατακτητῆ. Τὸ χειρότερο ὅμως ἀκόμα δὲν τὸ ἔχουμε ἀναφέρει. Ὅπως σημειώνει ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας,⁽²⁾ οἱ Ἥλαιοι, μὴν ἔχοντας τὴ δυνατότητα νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴ δαπάνη γιὰ τὴν τέλεση τῶν Ἀγῶνων, ἀναγκάστηκαν νὰ παραχωρήσουν τὰ Ὀλύμπια στὴν πόλη τῆς Ἀντιόχειας στὴ Συρία.

Καὶ αὐτὸ συνέβη ὡς ἑξῆς: Τὸ ἔτος 49 π.Χ. πέθανε στὴ Ρώμη δολοφονημένος ἀπὸ τὴν Ἀγριππῖνα ὁ Ἀντιοχεὺς Σωσίδιος, γερουσιαστὴς καὶ παιδαγωγὸς τοῦ αὐτοκράτορα Βρεττανικοῦ. Αὐτός, ὅσο ζοῦσε, ἦταν βαθύπλουτος καὶ μὲ τὴ διαθέτῃ του κατέλειπε ὅλη τὴν περιουσία του στὴν Ἀντιόχεια. Ἐβαλε ὅμως ἕναν ὄρο. Τὰ ἐτήσια ἔσοδα ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῆς περιουσίας του, περίπου δεκαπέντε χρυσὰ τάλαντα, νὰ δαπανῶνται ἀποκλειστικὰ ὑπὲρ ἀθλητικῶν, θυμελικῶν, τραγικῶν, ἱπποδρομικῶν καὶ μονομαχικῶν ἀγῶνων, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ τελοῦνται κάθε πέμπτο ἔτος καὶ ἐπὶ 30 μέρες, τὸ μῆνα Ὀκτώβριο. Οἱ ἐπιφανεῖς πολῖτες τῆς Ἀντιόχειας παρακάλεσαν τότε τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιο νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ τὴν ἀγορὰ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων. Δίχως νὰ ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ γνωρίζουμε τίς λεπτομέρειες τῶν διαδου-

Πολιτευτὴς Δελφινώργης (σχολιάζοντας τὸν φόβο τῶν Ἑλλήνων, μήπως ἐλεεινολογηθοῦν ἀπὸ ξένους, κατηγορούμενοι γιὰ δαρβαρότητα, βρωμιά): «Διὰ τῆς καθαριότητος μόνον ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἀφηνομένη εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀρχαιότητας, θὰ κερδίσῃ δι' οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐπιδείξεως καὶ τέχνης».

Στὴν ἐφημερίδα «**Ἑστία**», 27.9.1895, ἀναδεικνύεται παραστατικὰ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καὶ κυρίως τῶν νέων: «Τὰ γυμναστήρια πληροῦνται νέων τὴν πρωίαν καὶ τὸ ἀπόγευμα ἐκάστης ἡμέρας. Καὶ τὸ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν καὶ τὸ παρὰ τὸ Πολύγωνον καὶ τὸ ἀπέναντι τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπον καὶ τὸ παρὰ τὸ θέατρον τῆς Ὀμονοίας, ὅλα σὺνάζονται ἀπὸ νέους ζωηροὺς καὶ εὐσταλεῖς. Ἐννοεῖται ὅτι πολλοὶ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν παρασκευάζονται διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας. Οἱ περισσότεροι μεταβαίνουνσι καὶ καταγίνονται εἰς τὰς διαφόρους ἀσκήσεις χάριν ἑαυτῶν καὶ εἶναι εὐχάριστον, διότι κατενοήθη τόσον ταχέως καὶ παρ' ἡμῖν ἢ ὠφέλεια ἐκ τῆς γυμναστικῆς. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι προετοιμάζονται ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς ἀγῶνας, εἶναι οἱ μαθηταὶ τοῦ **Κουταλιανοῦ** (ὁ περίφημος παλαιστῆς σὲ ρόλο Ἰακώδου τῆς ἐποχῆς...). Ἔχει τὸ γυμναστήριόν του ὅπισθεν τοῦ θεάτρου “Ἀθήναιον” καὶ ἐκεῖ μεταβαίνουνσι τὸ ἀπόγευμα ἵνα γυμνασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κουταλιανοῦ εἰς τὴν πάλην. Εἶναι ὅλοι νέοι εὐσταλεῖς καὶ εὖρωστοι καὶ ὁ Παναγὴς τοὺς διδάσκει ὅλα τὰ τεχνάσματα καὶ τὰ τσαλίμια τῆς πάλης, τὼν

Χάλκινο ἄγαλμα Ἑλλήνα πυγμάχου.
Τέλεια ἐναρμόνιση ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ κάλλους. (Museo Nazionale Romano.)

*Χάλκινο ἄγαλμα Ρωμαίου πυγμάχου.
Προφανὴς κατωτερότητα ψυχῆς, σώματος καὶ Τέχνης. (Παρίσι, Μουσεῖο Λούβρου.)*

λεύσεων, ξέρουμε ωστόσο ότι οἱ Ἑλεῖοι παραχώρησαν τελικά τοὺς Ἀγῶνες με ἄγραφο συμβόλαιο γιὰ ἐνενηντα Ὀλυμπιάδες, δηλαδή μέχρι τὸ ἔτος 310 μ.Χ. Βεβαίως οἱ Ἀγῶνες δὲν ἔπαυσαν στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ πλέον τελούνταν δύο Ὀλυμπιακὲς διοργανώσεις: Ἡ κανονικὴ στὴν Ὀλυμπία καὶ ἡ ἄλλη τῆς Ἀντιόχειας στὴ Συρία. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ 212 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Καρακάλλας ἔδωσε τὸν τίτλο τοῦ Ρωμαίου πολίτη σὲ ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ μετὰ στοὺς Ἀγῶνες εἶχαν δικαίωμα νὰ συμμετέχουν πλέον ὅλα τὰ ἔθνη ποὺ ἦταν ὑποταγμένα στοὺς Ρωμαίους.

Χριστιανισμός: Ὁ νέος ἐχθρὸς τοῦ θεσμοῦ

Εκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ ἀλαζονεία, ποὺ πλήγωνε τὴν ὀλυμπιακὴ ἰδέα καὶ τὴν ἀδυναμία τῶν Ἑλλήνων τῆς ὑστερῆς ἀρχαιότητος νὰ προασπιστοῦν τοὺς πατρῷους τρόπους τοὺς ἀπὸ τὸν ἐκμαυλισμό, οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες σύντομα βρέθηκαν μπροστὰ σὲ ἓναν νέο, πιὸ ἐπικίνδυνο ἀντίπαλο: τὸν χριστιανισμό. Ἡ καινοφανὴς θρησκεία, ἰδιαίτερα μαχητικὴ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισή της στράφηκε ἐναντίον τῶν παλαιῶν ἰδεῶν καὶ θεσμῶν τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος θὰ παραχωρήσῃ ἀνεξιθρησκία μετὰ τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων (313 μ.Χ.). Γιὰ λίγο οἱ θρησκευτικὲς διαμάχες μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ χριστιανῶν θὰ κοπάσουν. Οἱ διάδοχοί του ὅμως θὰ ἀκολουθήσουν ἀνοιχτὴ πολιτικὴ ὑποστήριξης τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνῶ νέοι διωγμοὶ θὰ ξεσπάσουν σὲ ὅλο τὸ κράτος, αὐτὴν τὴ φορὰ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, δηλαδή ὅσων ἀρνοῦνταν νὰ βαπτιστοῦν χριστιανοί. Στις 27 Φεβρουαρίου τοῦ 380 μ.Χ. ὁ Θεοδόσιος, μετὰ διάταγμα ποὺ ἐξέδωσε ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ἀναγνώρισε τὸν Χριστιανισμό ὡς ἐπίσημη κρατικὴ θρησκεία. Ποινὲς θανάτου προδίδόνταν γιὰ ὅσους ἀρνοῦνταν νὰ συμμορφωθοῦν μετὰ τὴ νέα

ὁποῖον τρανὰ δείγματα τόσα παρέσχεν εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ἐλπίζει ὅτι οἱ μαθηταὶ του θὰ διακριθοῦν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας. Εἶθε».

Ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων θεωροῦσε τιμὴ γιὰ τὴν πατρίδα μας τὴν τέλεση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τοῦ 1896 στὴν Ἀθήνα. Τὴν θεωροῦσαν ὡς τὴν πρώτη εὐκαιρία, κατὰ τὴν ὁποία ἡ πρωτεύουσα θὰ γινόταν κέντρο διεθνῶς κινήσεως. Ἡ ἔως τότε ἀπομονωμένη, «ἀκατάρτιστη» καὶ «ἀσύντακτη» Ἀθήνα θὰ ὠθεῖτο στὸν δρόμο τῆς παγκόσμιας συνεργασίας. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἀσκοῦσαν πιέσεις πρὸς τὴν κυβέρνησιν, νὰ παράσχῃ χρήματα καὶ οὐσιαστικὴ βοήθεια, νὰ παραγάγῃ ἔργο. Οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς αἰσθάνονταν ἀδικημένοι καὶ ἤθελαν νὰ ἀνακτήσουν τὴν θέσιν τους. Ὅμως καὶ ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος ἔδειχνε ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἀγῶνες, πέραν ἴσως πάσης προσδοκίας. Εἶναι σαφὲς ἡ ἐπίγνωση τόσο τῶν Ἑλλήνων ὅσο καὶ τῶν ξένων τῆς σπουδαιότητος τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων (Ἡ «Ἀκρόπολις», 1.2.1896, 4.2.1896).

Εἶναι ἐκπληκτικὸ τὸ πόσες ὁμοιότητες καὶ ἀντιστοιχίες μπορεῖ νὰ διακρίνῃ κανεὶς ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα τοῦ 1896 καὶ τὴν Ἑλλάδα τοῦ 2004. Ὡς πρὸς αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπανέλθουμε σὲ ἐπόμενο τεῦχος.

Ὁ Χαρίλαος Τρικούνης σὲ γελοιογραφία τοῦ σπουδαίου σατιρικοῦ περιοδικοῦ «Νέος Ἀριστοφάνης» (1893), θεωρεῖται ὡς ἓνας ἐκ τῶν σπουδαιότερων πολιτικῶν τῆς Ρωμοσύνης. Κι ὅμως ἦταν μετωπικά ἀντίθετος στὴν ἐπανάδρῳη τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Προφανῶς ἡ ἴδια ἡ Ρωμοσύνη, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο, δὲν συμβοῖδαζεται μὲ τὸν Ἑλληνισμό. Εὐτυχῶς ποὺ ὑπάρχουν πάντοτε ιδιώτες (μόνο) Ἑλλήνες στὴν Ἑλλάδα κι ἄλλοι.

πίστη. Τὸ 391 μ.Χ. πυρπολήθηκε ἀπὸ τὸν πατριάρχη Θεόφιλο τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ θαυμαστὴ Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη μὲ τοὺς 700.000 τόμους ἀρχαίας σοφίας. Οἱ κατηγορίες ἔλεγαν πὼς στὰ βιβλία κατοικοῦσαν δαίμονες(!) [Τὴν καταστροφή τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης εἶχε ὑποδαυλίσει μὲ ἐμπρηστικά κηρύγματα τοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Τί λοιπόν, ἅγιος ἔσται ὁ ναὸς τοῦ Σεράπιδος (Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη) διὰ τὰ βιβλία; Μὴ γένοιτο!.. ἀλλὰ δαίμονες οἰκοῦσι τὸν τόπον... μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν (τῶν Ἑλλήνων) ὄντων δαιμονίων... καὶ παρ' αὐτῶν βωμὸς στέκει ἀπάτης ἀόρατος, εἰς τὸν ὁποῖον ψυχὰς ἀνθρώπων θυσιάζουσι... κατάλαβε λοιπὸν καὶ φανέρωσε (διάδωσε) ὅτι δαίμονες κατοικοῦν ἐκεῖ».⁽³⁾ Δαίμονες ἦταν λοιπὸν κατὰ τὸν ἱεράρχη τὰ βιβλία καὶ δαιμονικά ψυχοθυσιαστήρια οἱ βιβλιοθήκες τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι].

Τὸ 393 μ.Χ. ὁ Θεοδόσιος μὲ νέο του διάταγμα ἀπαγόρευσε τὴν τέλεση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων στὴν Ὀλυμπία. Εἶχαν προηγηθῇ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες, ποὺ εἶχαν ζητήσῃ τὴν παύση τῶν Ἀγώνων, ὅπως ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ποὺ κήρυττε ὅτι ὁ διάβολος κατοικοῦσε στοὺς Ἀγῶνες.

«Δὲν βλέπετε στοὺς ἀγῶνες, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης διαδίξῃ, πόση εὐταξία ὑπάρχει στὸ λαό; Πὼς λοιπὸν ἐκεῖ ποὺ ὁ διάβολος πομπεύει ὑπάρχει τέτοια σιωπή, κι ἐδῶ ποὺ εἶναι ὁ Χριστὸς ὑπάρχει τέτοιος θόρυβος;».⁽⁴⁾ Ἐνῶ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς⁽⁵⁾ παροτρύνει χωρὶς περιστροφὲς σὲ ἄμεση βίαιη παύση ὅλων τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων καὶ πρωτίστως τῶν Ὀλυμπιακῶν: «Ἄς πᾶμε ἀμέσως τώρα ἐκεῖ ποὺ γίνονται οἱ ἀγῶνες καὶ ἃς ἀπαγορεύσουμε τίς ἀναμνηστικὰς αὐτὲς ἐορτές, τὰ Ἰσθμια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Πύθια καὶ πρωτίστως τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες».

Τὸ 396 μ.Χ. ὁ Γότθος στρατηγὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ Ἀλάριχος κατόπιν συμ-

«Ἀποστέλλομεν αὐτόσε τοὺς Κυπρίους ἀθλητάς»

Στὸ μεταξὺ ἃς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸν **Κυπριακὸ Ἑλληνισμό** τοῦ 1896 (ἔ, τιμῆς ἔνεκεν, λόγῳ ἐπικαιρότητος). Οἱ Ἕλληνες ἀθλητὲς, προκεκρίμενοι νὰ λάβουν μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, ἔπρεπε πρῶτα νὰ συμμετάσχουν στοὺς **Πανελλήνιους Ἀγῶνες**. Τὸ ἴδιο ἴσχυε καὶ γιὰ τοὺς Κυπρίους.

«**Ἑστία**», 15.2.1896: «Τῇ 2α καὶ 4η Φεβρουαρίου ἐτελέσθησαν ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρον οἱ ὑπὸ τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου Ὀλύμπια προκηρυσθέντες Παγκύπριοι Ἀγῶνες, ὧν μετέσχον ἀγωνισταὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Λευκωσίας, Λεμεσοῦ, Πάφου καὶ Κηρυνείας. Τὰ δὲ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἐν πολλοῖς εὐάρεστα. Τὴν ἐλλανόδικον ἐπιτροπεῖαν ἀπετέλουν ὁ καθηγητὴς κ. Α.Δ. Θεμιστοκλέους καὶ οἱ κ.κ. Ι. Θωμαΐδης καὶ Γ.Π. Καλλονᾶς, τὸ δὲ βραβεῖον ἦτο στέφανος ἐξ ἐλαίας καὶ δάφνης φέρων τὰ ἐθνικὰ χρώματα. Καθ' ὅλου δὲ ἡ πανήγυρις εἶχε χαρακτῆρα ἐθνικώτατον. Μετὰ τὴν τέλει τῶν Παγκυπρίων Ἀγώνων ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ γυμναστικοῦ συλλόγου ἀπεφάσισε ὁμοφώνως ν' ἀποστείλῃ εἰς τοὺς Πανελλήνιους Ἀγῶνας τὸν Ἀναστάσιον Ἀνδρέου ἐκ Λεμεσοῦ, ἡλικίας 21 ἐτῶν, νιὸν κτίστον. Συνέστησε δὲ εἰς τὸν κυπριακὸν σύλλογον τὸν ἐκ Λευκωσίας Χαρ. Νικολαΐδην, ὅπως ἀποσταλῇ καὶ οὗτος εἰς Ἀθήνας».

«**Ἑστία**», 25.2.1896: «Ἀναμένονται ἐκ Κύπρου εἰδήσεις, ἂν θὰ σταλοῦν καὶ ὁ Χαρ. Νικολαΐδης καὶ ὁ Α. Κολακίδης. Ἐν τούτοις δὲ τὸ Προεδρεῖον τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ συλλόγου τὰ ἐξῆς

φωνίας με τοὺς Βυζαντινοὺς κορυφαίους ἀξιωματοῦχους εὐνούχους Εὐτρόπιο καὶ Ρουφῖνο εἰσέβαλε στὴ νότια Ἑλλάδα ἀκολουθούμενος ἀπὸ χιλιάδες μοναχοὺς. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐπιδρομῆς ἦταν ἡ λεηλασία τῶν ἐλληνικῶν ἱερῶν καὶ παράλληλα ὁ ὑποχρεωτικὸς ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ἑλλήνων. Θήβα, Δελφοί, Μέγαρα, Ἐλευσίνα, Ἐπίδαυρος καὶ Ὀλυμπία λεηλατήθηκαν καὶ ἰσοπεδώθηκαν χάριν ἐξαγνισμού, ἐνῶ δεκάδες χιλιάδες Ἑλληνες ποὺ ἀρνήθηκαν νὰ βαπτιστοῦν ἢ προσπάθησαν νὰ ἀντισταθοῦν ἐξαφανίστηκαν, σφάχτηκαν ἢ αἰχμαλωτίστηκαν καὶ πουλήθηκαν δοῦλοι. Μόνον ἡ πόλη τῆς Ἀθήνας γλύτωσε, ἐνῶ ἡ ὑπόλοιπη Ἀττικὴ παραδόθηκε στὴ φωτιά, στὴ λεηλασία καὶ στὶς βαπτίσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ὕστερα ἀπὸ 1.160 ἔτη διακόπηκαν. Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ καίριο χτύπημα κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὡστόσο παρὰ τὶς βαρύτερες ποινὲς κατὰ τῶν Ἑλλήνων (δηλαδὴ ὅσων ἔμεναν προσκολλημένοι στοὺς πατρῷους τρόπους) ὑπῆρξαν πολλοὶ ποὺ συνέχισαν τὴν τέλεση τῶν ἀρχαίων ἐθίμων καὶ στοὺς αἰῶνες ποὺ ἀκολούθησαν. Σύμφωνα μετὰ τὰ εὐρήματα ἀνασκαφῶν τῶν πέντε τελευταίων ἐτῶν ποὺ γίνονται στὴν Ὀλυμπία ἔχουμε πλέον στοιχεῖα ὅτι οἱ Ἀγῶνες συνεχίστηκαν μετὰξὺ ἐρειπίων μέχρι καὶ τὸν 6ο αἰῶνα. Αὐτὸ ἀνακοίνωσε ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος Ulrich Sinn, ὁ ὁποῖος βρῆκε πλάκα χαλκοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα νικητῶν τοῦ 4ου, 5ου καὶ 6ου αἰῶνα. Ὁ ἴδιος δεδαιώνει ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα στοιχεῖα, μετὰ τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἑλληνες δὲν σταμάτησαν τοὺς Ἀγῶνες καὶ ἀδιαφόρησαν γιὰ τὶς ποινές. Σύμφωνα λοιπὸν μετὰ τὰ νέα στοιχεῖα στὴν Ὀλυμπία τελέστηκαν ἀγῶνες τουλάχιστον μέχρι τὸ 620 μ.Χ.⁽⁶⁾ Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τῆς Ἀντιοχείας δὲν ἀπαγορεύτηκαν τὴν ἴδια ἐποχὴ μετὰ τοὺς παραδοσιακοὺς Ὀλυμπιακοὺς. Συνέχισαν νὰ τελοῦνται μέχρι τὸ 520 μ.Χ., ὁπότε καὶ τοὺς κατήργησε ὁ Ἰουστινιανός.

ὥραϊα γράφει πρὸς τὴν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς παρασκευὴν Ἑλλήνων ἀθλητῶν: «Θὰ ἐλογιζόμεθα εὐτυχεῖς, ἂν τὸ ἡμέτερον σωματεῖον ἠδύνατο νὰ ἀντιπροσωπευθῇ διὰ περισσοτέρων ἀθλητῶν κατὰ τοὺς Πανελληνίους Ἀγῶνας. Ἀλλά, νομίζω, οὐχ ἥττον ὅτι καὶ ἡ πενιχρὰ ἡμῶν αὕτη συμμετοχὴ συντελεῖ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν ἐκπροσωποῦσι Πανελλήνιοι Ἀγῶνες τελούμενοι ἐν τῇ Μητροπόλει τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκάστη τοῦ Ἑλληνισμοῦ γωνία ἃς στείλῃ ἐκεῖ κάτω καὶ ἕναν αὐτῆς ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν κοινίστραν τῶν Πανελληνίων, διότι Ἑλλὰς δὲν εἶναι θεδαίως μόνον ἐκείνη ἣν χωρίζει ἐν τῷ χρόνῳ ἡ κυανόχρους γραμμὴ, ἀλλ' ἐκείνη ἣς τὰ ὄρια ἐχάρασεν εἰς τὸν χρόνον ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἀληθῶς δὲ Πανελλήνιοι θὰ ᾧσιν οἱ ἀγῶνες, ἐὰν ταύτης τῆς μεγάλης Ἑλλάδος ἀντιπρόσωποι μετὰσχῶσιν αὐτῶν. Καὶ ἀπὸ ταύτης κυρίως ὀρμώμενοι τῆς ἰδέας ἀποστέλλομεν αὐτοῖς τοὺς ἡμετέρους ἀθλητάς».

«Ὅσο γιὰ τὸν ὄρκο ὁ ὁποῖος ἐδίδετο ἀπὸ τοὺς ἀθλητὰς κατὰ τοὺς Πανελληνίους Ἀγῶνας, αὐτὸς εἶχε ὡς ἐξῆς: «Ἑστία», 25.2.1896: «Ὁρκίζομαι ὅτι εἰμαι φίλαθλος οὐδέποτε μετὰσχων ἀγῶνος προσιτοῦ εἰς πάντας, οὐδ' ἀγωνισθεῖς διὰ χρημάτων

Οἱ «Ὀλυμπιακοὶ» Ἀγῶνες τῆς Ἀντιόχειας

Μεταφτευμένοι στὴ Συρία οἱ ἑλληνικοὶ ἀγῶνες διατήρησαν μόνο τὸ ὄνομα καὶ ὄχι τὸ αὐστηρὸ μεγαλεῖο τῆς σεμνῆς πανελληνίας γιορτῆς· ἀφ' ἑνὸς ἡ πομπώδης καὶ θεατρικὴ τῶν Ἀσιατῶν φαντασία καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ αἰμοχαρεῖς ἀπαιτήσεις τῶν Ρωμαίων μὲ τὸ χρόνο διέφθειραν τόσο πολὺ τὸν χαρακτήρα τῶν Ὀλυμπίων, ὥστε ἀπὸ ἀσιατικῇ πανήγυρις μεταβλήθηκαν σὲ ἱπποδρομικὰ σφαγεῖα.

Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἡλείων οἱ Ἀντιοχεῖς ὠνόμασαν τὸν ἐπιδύεποντα τῶν Ὀλυμπιακῶν κοσμήτορα *ἀλντάρχη* ἢ *ραβδοῦχον*, τὸν θεωροῦσαν καὶ προσκυνοῦσαν ὡς ἀληθινὸ ἐπίγειο ἀντιπρόσωπο τοῦ Δία. Βεβαίως τέτοιες ἀνότητες συμπεριφορῆς ἦταν ἐντελῶς ξένες πρὸς τὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς θρησκευτικὲς παραδόσεις καὶ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῶν ἀσιατικῶν λαῶν. Μετὰ τὸν ἀλντάρχη στὸ στάδιο εἰσερχόταν ὁ *γραμματεὺς*, ὁ ὁποῖος «*φοροῦσε στολὴ ἄσπρη καὶ ὀλόχρυσο στεφάνι ὅμοιο μὲ δάφνινο, καὶ δεχόταν τιμὲς καὶ προσκυνήματα ὡς νὰ ἦταν ὁ Ἀπόλλων*».⁽⁷⁾ Τρίτος ἔφορος τῶν ἀγῶνων ἦταν ὁ λεγόμενος *ἀμφιθαλλής*, ποὺ ἔφερε ἱερατικὸ ἀξίωμα. Μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ ἦταν ἐθνικὴ πανήγυρις τῶν Σύρων. Ὁ Διοκλητιανὸς, θέλοντας νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν Χριστιανισμό, ποὺ γινώριζε μεγάλη ἀποδοχὴ στὴ Συρία, ἐπιχείρησε νὰ ἀναμορφώσῃ τοὺς ἀγῶνες. Οἰκοδόμησε λοιπὸν στάδιο στὸ κατάφυτο προάστιο τῆς Δάφνης καὶ ἱερὸ τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνα. Ἐκεῖ, στὸ ἱερὸ αὐτὸ, ὤφειλαν νὰ στέφονται καὶ οἱ ἀσιάτες ὀλυμπιονίκες. Μέσα στὸ στάδιο ἔχτισε ἱερὰ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τῆς Νεμέσεως. Ἐπίσης στὴ Δάφνη οἰκοδόμησε καὶ ἀνάκτορα πρὸς διαμονὴ τῶν προσερχομένων ἐπισήμων καὶ ἀρχόντων ἀπὸ ὅλη τὴν

θραβεῖον ἢ διὰ χρήματα, ἐξ οἷας οἰσθήποτε πηγῆς ἢ πρὸς ἐξ ἐπαγγέλματος ἀθλητὰς καὶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίοδον τοῦ θίου μου ὑπῆρξα καθηγητῆς ἢ μισθωτός, παραινέτης σωματικῶν γυμνασμάτων».

«Οἱ ἄλλοι δύνανται νὰ μᾶς ἀδειάσουν τὴν γωνιά!»

Μέσα στὴν γενικὴ ἀναταραχὴ καὶ τὶς πυρετώδεις προετοιμασίες τῆς Ἑλλάδος γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες ξέσπασε καί... γαλλογερμανικὸς «πόλεμος»! Αἰτία στάθηκε ἡ παραποίηση κάποιων σχετικῶν μὲ τὴν Ὀλυμπιάδα τοῦ 1896 δηλώσεων τοῦ βαρῶνου *de Coubertin* ἀπὸ τὴν σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ «*Zill Bläs*», δηλώσεων ποὺ οἱ Γερμανοὶ θεώρησαν μειωτικὲς γι' αὐτοὺς. Μολονότι ὁ *Pierre de Coubertin* ἔσπευσε μὲ ἐπιστολὴ του νὰ διαψεύσῃ τὰ γραφέντα, οἱ Γερμανοὶ ἐπέμεναν ὅτι οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τῶν Ἀθηνῶν κατονίσθησαν δάσει ἀγγλικοῦ καὶ γαλλικοῦ «συστήματος» καὶ ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Γαλλίας στοὺς ἀγῶνες ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα σπονδαιοτέρα τῆς συμμετοχῆς τῆς Γερμανίας. Ἐξάλλοι κήρυξαν τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τῆς Ἀθήνας («Ἐθνικὴ Ἐφημερὶς Βερολίνου»), στοὺς ὁποίους ἀπεφάσισαν νὰ μὴ λάδουν μέρος.

Ἡ ἑλληνικὴ κυδέρνηση ἀπὸ τὴν μεριά της φρόντισε κατ' ἀρχὰς μὲ ἐπιστολὴ της πρὸς τὴν

αὐτοκρατορία. Ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ αὐτοκράτωρ ἔγινε ἀλυτάρχεις τῶν ἀγώνων. Οἱ νικητὲς τῶν ἀγώνων ποὺ τελέσθηκαν ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Διοκλητιανοῦ ἀνταμείφθηκαν μὲ ἰσόδια ἀσυδοσία!

Ὡστόσο ὁ ὑπὲρ τῶν ἀσιατικῶν Ὀλυμπιακῶν ἐνθουσιασμός τοῦ Διοκλητιανοῦ ὄχι μόνο δὲν ἔφερε τὸ ἀναμενόμενο ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ οὐτε καὶ κατάφερε νὰ ἀναδείξῃ τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς ἀντάξιους τῶν ἐλληνικῶν. Στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν συνέβησαν καὶ ἄλλα χαρακτηριστικά παράδοξα τῆς ἐποχῆς, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ συνήθεια ποὺ προέκυψε, οἱ ὀλυμπιονίκες τῆς Ἀντιόχειας νὰ γίνονται μοναχοί, (!) ὅταν ἀργότερα ἐπιχειρήθηκε νὰ ἐκχριστιανιστῇ ἡ τελετή! Ὁ μοναχισμὸς βεβαίως οὐδεμία σχέση ἔχει ὡς τρόπος ζωῆς μὲ τὸ ὀλυμπιακὸ ἰδεῶδες.

Οἱ παρακμασμένοι ἐκείνοι ἀγῶνες τῆς Ἀνατολῆς ὅμως εἶχαν φέρεи καὶ ἄλλες ἀλλαγές στοὺς θεσμούς. Οἱ γυναῖκες συμμετείχαν παράλληλα μὲ τοὺς ἄνδρες στὰ ἀγωνίσματα καὶ ὄχι σὲ ξεχωριστὲς ἡμερομηνίες, ὅπως γινόταν μὲ τὰ Ἡραῖα στὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης οἱ συμμετοχὲς στοὺς ἀγῶνες προερχόντουσαν ἀπ' ὅλη τὴν αὐτοκρατορία, ἦταν δηλαδὴ πολυεθνικοί. Σὲ αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ταυτίζονται μὲ τοὺς σύγχρονους Ὀλυμπιακοὺς. Ἡ εὐκοσμία ποὺ ὑπῆρχε γιὰ κάποια περιοδο χάθηκε, ὅταν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ (5ος αἰῶνας) οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες μετατράπηκαν σὲ κάτι μεταξὺ ἀρένας καὶ ρωμαϊκοῦ ἵπποδρομοῦ.

«Ἐθνικὴ Ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου» νὰ ξεκαθαρίσῃ ὅτι θεωρεῖ ἐξ ἴσου σημαντικὴ **«τὴν συμμετοχὴ εἰς τοὺς Ἀγῶνας ὅλων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν»** καὶ στὴν συνέχεια νὰ κινητοποιήσῃ ἀνά τὴν Εὐρώπῃ διάφορους ἀξιωματούχους, προκειμένον νὰ ἀνατρέψῃ αὐτὴν τὴν ἄσχημη καὶ ἀδίκως δημιουργηθεῖσα κατάστασις. Ὁ πρέσβης μας στὸ Βερολίνον Κλέων Ραγκαβῆς κατέβαλε ἀκαταπόνητες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος (ἐνίσχυσε τὴν ἐπιτροπὴ μὲ πολλὰ σπονδαῖα μέλη καὶ ἀπηύθυνε εἰδικὴ ἔντυπη ἔκκληση σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπῃ).

Οἱ Γερμανοὶ ὅμως ἔθεσαν ζήτημα ἀναβολῆς τῶν Ἀγώνων (προκειμένον νὰ προλάβουν νὰ προετοιμασθοῦν οἱ ἀθλητὲς τους καὶ γιὰ νὰ προλάβῃ τάχα νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ ἡ Ἑλλάδα!). Θαυμάστε τὴν ἀπάντησι τοῦ Φιλήμονος («**Ἀκρόπολις**», 4.1.1896: «Οἱ Ἀγῶνες δὲν δύνανται νὰ ἀναβληθῶσι. Θὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀνειλημμένη ὑποχρέωσις, ὅπως οἱ ἀγῶνες τελεσθοῦν τῇ 24ῃ Μαρτίου (σύμφωνα μὲ τὸ διεθνὲς Συνέδριον Παρισίων). Ὅσοι ξένοι στενοχωρηθοῦν δύνανται νὰ ἀπέλθουν. Θὰ διαθρέψωμεν καὶ περιποιηθῶμεν ὅσους ἡμποροῦμεν. Οἱ ἄλλοι δύνανται νὰ μᾶς ἀδειάσουν τὴν γωνιά» (!!!).

Τὸ πῆγμα τῶν Γερμανῶν ἐκάμφθη ἐν τέλει στὴν Β' Συνέλευσι τοῦ Βερολίνου, ὅπου ἡ Ἀθῆνα καὶ πάλι ἐξέφρασε τὴν λύπη της γιὰ τὴν παρεξήγησι ποὺ δημιουργήθηκε καὶ ὁ δρ. Γκέχαρντ ἀνέγνωσε ἀπάνθισμα ἄρθρων τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, συλλεγέντων καὶ μεταφρασθέντων ἀπὸ τὸν

Ο Ίουστινιανός τελικά τούς κατήργησε τὸ 520 μ.Χ., ὡστόσο μᾶς διασώθηκε ἡ ἐξῆς παράδοση διήγησης: Λίγο πρὶν τὴν ἔκδοση τοῦ διατάγματος μὲ τὸ ὁποῖο καταργήθηκαν οἱ Ἀσιατικὲς Ὀλυμπιάδες, ξέσπασε μεγάλη φωτιά, «λαίλαπα», στὸ ἄλσος μὲ κυπαρίσσια τῆς Δάφνης. Ὁ ἅπλὸς λαὸς θεώρησε τὴν πυρκαγιά ὡς προαγγελία τῆς ὀργῆς τοῦ Διὸς. Ὅντως μετὰ τὴν ἐπίσημη ἔκδοση τοῦ διατάγματος ἀκολούθησαν φοβεροὶ σεισμοί, κατὰ τοὺς ὁποίους (526 μ.Χ.) ὑπολογίζεται ὅτι σκοτώθηκαν 300.000 ἄνθρωποι, δηλαδή τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ Ίουστινιανὸς διέταξε νὰ γίνουν δεήσεις στὶς ἐκκλησίες, γιὰ νὰ σταματήσει ὁ ἐγκέλαδος νὰ συνταράσῃ τὴν πόλη, ἐνῶ τὴν μετωνόμασε σὲ Θεούπολη. Τὴν καταστροφὴ ὠλοκλήρωσε ἡ περσικὴ ἐπιδρομή, ποὺ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αἰχμαλωσία τῶν ἐπιβιωσάντων ἀπὸ τὶς φυσικὲς καταστροφὲς κατοίκων τῆς πόλης. (Πηγὴ: Κωνσταντῖνος Σάθας, «Περὶ τοῦ Θεάτρου καὶ τῆς Μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν», Βενετία 1878).

Βιβλιογραφία

- (1) Μενέλαος Α. Χρόνης, «Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες. 28 αἰῶνες ἱστορία, ἀθλητισμός, πολιτισμός», σελίδα 119, εἰδικὲς ἐκδόσεις «Λαμπρόπουλος», Ἀθήνα 2002.
- (2) Κ. Σάθας, «Περὶ τοῦ Θεάτρου καὶ τῆς Μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν», Βενετία 1878, σελίδα ς'.
- (3) Ἰωάννης Χρυσόστομος, «Λόγοι κατὰ Ἰουδαίων», 48.851.38 ἕως 852.35.
- (4) Mingne, P.G. 63, 897.
- (5) Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, «Προτρεπτικὸς πρὸς Ἑλλήνας», 34,1.
- (6) Περιοδικὸ «Δαυλός», τεύχος 229, Ἰανουάριος 2001, σελίδες 14623-14627.
- (7) Ἡλιόδωρος 1, 22.

Στέφανος Μυτιληναῖος

δημοσιογράφος Κλεάνθη Νικολαΐδης. Μάλιστα ἀνεγνώσθη ἄρθρο τῆς «Ἀκροπόλεως» τῆς 22.2.1895, ὅπου χαρακτηριστικὰ ἀνεφέροντο τὰ ἐξῆς: «Ἐν Ἑλλάδι δίδεται πρὸ παντὸς σημασία εἰς τὴν συμμετοχὴν τῶν Γερμανῶν γυμναστῶν τῶν ἀννηψωσάντων τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν αὐτῶν εὐκλειαν». Ἀκολούθησαν ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τῶν Γερμανῶν, οἱ ὅποιοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπείσθησαν νὰ λάθουν μέρος στὸν Ἀγῶνα...

«Ἡ Ἑλλὰς ἡμαυρώθη, διότι δὲν ἐπλήρωσε χρέη»

«Συγκινητικὴ» εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι στὴν Ἑλλάδα τοῦ 1896, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ ἀνασυνζωογονηθῇ καὶ νὰ ἐπανασυνδεθῇ μὲ τὸ παρελθόν της. Ὡς διαβάσουμε τί ἔγραψε σὲ κύριο ἄρθρο τῆς «Ἡ Σημαία τοῦ Λονδίνου»: Εἶναι 3 χιλιάδες ἔτη, ἀφ' ὅτου ἐτελέσθησαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ δεθαίως εἴκοσι πέντε ἑκατοστὰς αἰῶνες ἀφ' ὅτου οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τὸ πρῶτον συνεκέντρωσαν ὅλους τοὺς φημισμένους ἀθλητάς. Τελευταίως ἡ πάντοτε ἔνδοξος χώρα τῆς Ἑλλάδος ἡμαυρώθη ὅπως ποτε, διότι διέπραξε τὸ ἀσυνχώρητον σφάλμα κατὰ τὴν ἐμπορικὴν αὐτὴν ἐποχὴν νὰ παραλείψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη της. Ἐν τούτοις ὁλόκληρος ὁ κόσμος θὰ χαρῇ ἐκ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος».

Ἀρτεμὶς Γεωργιάδου

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ: ΑΥΤΟΣ ΤΟΥΣ «ΑΝΕΣΤΗΣΕ»

Ἱστορικὸ τῶν προσπαθειῶν ἀναβιώσεως
τῶν νεωτέρων «Ὀλυμπιακῶν» Ἀγώνων*

Ἡ διαταγὴ ἦτο ρητὴ καὶ σαφής: «ἐς γῆν φέρειν». Καὶ κατηγορήθη τῷ ἔτει 393 μ.Χ. ὅ,τι τ' ἀξιώτερον καὶ ἐλληνικώτερον ἐγεννήθη μέσῳ τῆς ἀγωνιστικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ Ἑλληνος Λόγου, ἤτοι οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες, ἐκεῖ εἰς τὴν μήτραν των, τὴν γῆν τὴν ὁποίαν ἐπέλεξαν οἱ θεοί, ἵνα δώσουν τὴν θεομαχίαν των. Καὶ τὸ κλέος τῶν Ὀλυμπιακῶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων, ἡ λατρευτικὴ ἀνάγκη καὶ συμπεριφορὰ, ἡ ἀνάγκη ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις ὡς τρόπου ζωῆς διὰ τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν τοῦ Ἑλληνος Λόγου περιέσωσαν τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἕως τὸ ἔτος 521 μ.Χ., ἔφθασε δὲ ὁ θεσμὸς εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπὸ ἄλλας μορφάς, ἐκφράζων ἢ μᾶλλον παραχαράττων τὴν Ὀλυμπιακὴν ἰδεολογίαν, ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ἐλληνοκτόνου διατάγματος τοῦ Μ. Θεοδοσίου καὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Καίτοι ἐπεβλήθη πνευματικὸς σκοταδισμὸς καὶ ἀπαγόρευσις παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα, λακτίζον εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, διετήρησε τοὺς ἀρχαίους ἀθλητικοὺς ἀγῶνας εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ διὰ τὰς προαύλιας ἢ τοὺς περιγύρους τῶν ναῶν τοῦτο καταμαρτυρεῖ τὴν ἱερότητα τῶν ἀγώνων καὶ ὅτι ὁ Ἕλλην, καίτοι διωκόμενος εἰς τὴν προποταρικὴν τοῦ γῆν, δὲν ἐλησμόνησεν. Ὑποδηλοῦται ἐπίσης καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γυμναστικῆς παραδόσεως, ἱκανῆς ν' ἀντίσχη ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὸν κατ' αὐτῆς ἐπίμονον

ΙΔΙΩΤΗΣ ΕΚΘΕΤΕΙ 18 ΔΑΔΕΣ...

Ο ἄμποροῦσε ν' ἀποτελῇ μόνιμη ἔκθεσις στὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἀρμόζει στὴ χώρα ποὺ γεννήθηκαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες. Ἀντὶ αὐτοῦ ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ σκέψις γιὰ τὴ δημόσια προβολὴ τῶν 18 δάδων τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων (ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι τὸ 2004) ἀνήκει σὲ ἓναν πολίτη, τὸν κ. Ἀθανάσιο Κριτρινέλη, διευθυντὴ τῆς Ἑλληνικῆς Λαμπαδηδρο-

* Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶχε πρωτοδημοσιευθῇ στὸ τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» 159, Μάρτιος 1995, σσ. 9471-9477.

καὶ συστηματικὸν πόλεμον τῆς Ἐκκλησίας.¹ Οἱ ἀγῶνες ἐτελοῦντο πλέον «ὡς λαϊκὸν δρώμενον» ἕως τὸ ἔτος 1453 μ.Χ.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους χρόνους τῆς δουλείας τῆς Τουρκοκρατίας οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες, καίτοι περιορισμένως, δὲν ἔπαυσαν νὰ τελῶνται. Συμμετείχον οἱ ἀρματολοὶ καὶ οἱ κλέφτες. Κυριωτέρα ἀγωνιστικὴ ἐκδήλωσις παρατηρεῖτο κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα κατὰ τοὺς χριστιανοὺς ἢ τὴν Λαμπρὴν κατὰ τοὺς Ἑλληνας, ἐκδήλωσις διατηροῦσα τὴν ἀρχαίαν λατρείαν. Δὲν ἀπεκαλοῦντο Ὀλυμπιακοί, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀγῶνες λατρείας εἰς τὸ Δωδεκάθεον καὶ δὴ τὸν Δία καὶ ἐπίσης συνυφασμένοι μετὰ τὴν γυμνότητα, πράξιν κολάσιμον διὰ τὸν Χριστιανισμόν. Τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ λαϊκοῦ αὐτοῦ δρωμένου διετήρησεν ἡ ἱστορικὴ πραγματικότητα τοῦ Ἑλλήνος, ὅστις οὐδέποτε ἀπέβαλε τὴν ἐθνικὴν του συνείδησιν, μολονότι κατεσφάζετο εἰς τὴν προπατορικὴν του γῆν.

Ἡ ἀνθρωπότης προσπαθεῖ νὰ μιμηθῇ τὴν Ἑλλάδα

Αἱ πρῶται μεταφάσεις τοῦ ἔργου τοῦ Πανσανίου καὶ τῶν Ὡδῶν τοῦ Πινδάρου τῷ ἔτει 1.516 μ.Χ. ἐπαναφέρουν εἰς τὸ φῶς τὸν «μῦθον» τῶν ἀγῶνων. Τῷ ἔτει 1723 μ.Χ. Γάλλος βενεδικτίνος μοναχός, ὁ Δομ. Βερνάρδος de Montfaucon, στέλλει ἐπιστολὴν εἰς τὸν καρδινάλιον Κουρίνην, ἀρχιεπίσκοπον Κερκύρας, ἐπισημαίνων ὅτι ὁ χώρος τῆς Ὀλυμπίας συμφώνως μετὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Πανσανίου πρέπει νὰ περιέχῃ ἱερὰ μνημεῖα καὶ ἐπιγραφάς.² Τῷ ἔτει 1763 μ.Χ. ὁ Joachim Winckelmann, Πρώσος ἀρχαιολόγος, ξεκινᾷ ἕνα πρόγραμμα ἀνασκαφῶν, ἀλλὰ αἰφνιδίως(!) ἀπεβίωσεν τῷ ἔτει 1768 μ.Χ. πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου του. Τὴν αὐτὴν περιόδον ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς καὶ ἐπιστῆμων Richard Standler ἐπισκέπτεται τὴν περιοχὴν τῆς Ἡλίδος, ἀναζητῶν ἔχνη τῆς Ὀλυμπίας. Τῷ ἔτει 1787 μ.Χ. ὁ Γάλλος Sebastien Fauvel ἀνακαλύπτει τὸν Μέγαν Ναὸν τοῦ Διός. Τῷ ἔτει 1788 μ.Χ. ὁ T.B. Hollis γράφει εἰς τὸν πρόεδρον Josiah Willard τοῦ ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου Χάρβαρντ ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον αἱ Η.Π.Α., «ἀκολουθοῦσαι τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα», ν' ἀναδιδώσουν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τῷ ἔτει 1813 μ.Χ. ὁ Ἄγγλος λόρδος Stanhope κάμνει μίαν τοπογραφικὴν ἀποτύπωσιν τοῦ χώρου τῆς Ὀλυμπίας. Τῷ ἔτει 1829 μ.Χ. ὁ Abel Blouet, ἐπικεφαλὴς γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς (γνωστῆς ὡς ἐπιτροπῆς τοῦ Μορέως), ἀποκαλύπτει ἀρχιτεκτονικὰ στοιχεῖα ἐκ τοῦ Ναοῦ τοῦ Διός. Ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις «εἰς ἐνδειξὴν εὐγνωμοσύνης» τοῦ χαρίζεται (!) μίαν μετόπην, ἣ ὅποια φυλάσσεται ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου. Τὸ οὐσιαστικὸν μέρος τῶν ἀνακαλύψεων θὰ γίνῃ ὑπὸ Γερμανῶν ἀρχαιολόγων καὶ κυρίως τοῦ Ernst Curtius μετὰ τῶν ἐτῶν 1857-1881, κατόπιν τῷ 1890-1897.

Ὁ «μῦθος» τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων κατέστη γνωστὸς μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Δύσεως (16ος-18ος αἰὼν) καὶ πολλοὶ ψευδο-Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐτελέσθησαν ἔκτοτε. Ὁ Ἄγγλος Robert Dover (1582-1652) διοργανώνει τοὺς πρῶτους ψευδο-Ολυμπιακοὺς, τὰ γνωστὰ καὶ ὡς «*Costworld Games*». Ἔστα-μάτησαν μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ ἀνεβίωσαν τὰ ἔτη 1660, 1852 καὶ ἐκ νέου τῷ ἔτει 1951 μ.Χ. Ἐπίσης ψευ-

μίας. Πρόκειται γιὰ μία ἐξαιρετικὴ ἔκθεσις, ποὺ περιοδεύει ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ καὶ ποὺ θὰ θαυμάσουν ἀπὸ κοντὰ τὸν Αὐγούστο ὅσοι ἐπισκεφθοῦν τὴ χώρα μας κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων. 18 ντελικᾶτες δᾶδες, ἢ κάθε μία μετὰ τὸ δικό της ἰδιαίτερο χαρακτῆρα, σχεδιασμένη μετὰ τὴν κουλτούρα τῆς χώρας ποὺ ἐκπροσωπεῖ.

Μᾶς μιλά ὁ συλλέκτης:

«Δ»: Κύριε Κριτσινέλη, πῶς γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία σας γιὰ τὴν κατοχὴ μιᾶς τέτοιας συλλογῆς;

Ευάγγελος Ζάππας. Ἀπὸ τὸ 1856 μὲ ἐπιστολή του στὸν Ὅθωνα προσέφερε 400 μετοχές τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἐταιρείας του γιὰ τὴν ἐπανάδρωση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἡ ἐπίσημη Ρωμοσύνη γιὰ 40 χρόνια ἀντιδροῦσε, ἕως τὸ 1896, ὅποτε πάλι μὲ ἰδιωτικὲς πρωτοβουλίες Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐπισημοποιήθηκε ὁ λαμπρὸς αὐτὸς θεσμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

δο-Ολυμπιακοὶ διοργανώθησαν εἰς τὸ Βόρλιτς τῆς Πρωσίας τῷ ἔτει 1779 μ.Χ. Τὴν 14ην Ἰουλίου 1834 εἰς τὴν πόλιν Ramlösa τῆς Σουηδίας ὁ Gustav Johan Schartau, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λούντ, ὁργανώνει πανσκανδιναυικοὺς ἀγῶνας μετὰ τὴν ὀνομασίαν «Ὁλυμπιακοὶ Ἀγῶνες». Μετὰ δύο ἔτη, τὴν 4ην Αὐγούστου, εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ὁ Schartau καλεῖ ἀθλητὰς ἐξ ὅλης τῆς Σκανδιναβίας νὰ συμμετάσχουν εἰς «Σκανδιναυικοὺς Ὁλυμπιακοὺς Ἀγῶνας». Τῷ ἔτει 1830 εἰς τὸ Πόξταν ὁργανώνονται «Ἑλληνικοὶ Ἀγῶνες». Τῷ ἔτει 1853 εἰς τὸν ἱππόδρομον Franconi τῆς Νέας Ὑόρκης ὁργανώθησαν ἐπὶ πέντε μῆνας ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ «Ὁλυμπιακοὶ Ἀγῶνες». Τῷ ἔτει 1842 ἀθληταὶ τοῦ Κεμπέκ ἰδρύουν ἕνα «Ὁλυμπιακὸν Ὀμιλον Δρόμου» καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1844 ὁργανώνονται οἱ «Ὁλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τοῦ Μόντρεαλ» κατὰ τὴν 28ην καὶ 29ην ἡμέραν τοῦ Αὐγούστου. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1840-1880 μ.Χ. ἡ Ἱερρατικὴ Σχολὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Γκρενὸμπλ ὁργανώνει «Ὁλυμπιακοὺς Ἀγῶνας».

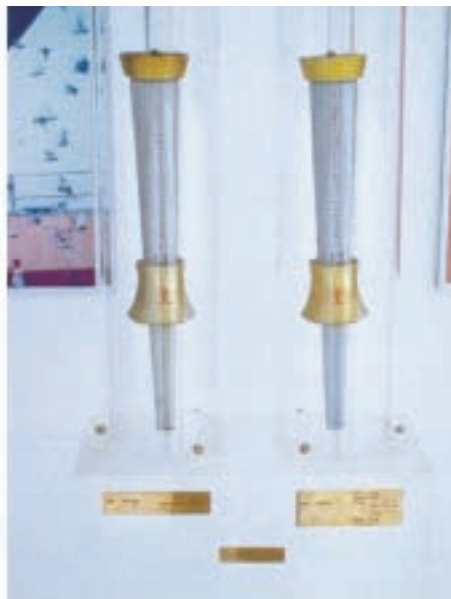
Εἰς τὸ Σροποσίρ Ἀγγλίας ὁ δο. Brooks ἀπεφάσισε ν' ἀναβιώσῃ τοὺς Ὁλυμπιακοὺς Ἀγῶνας κατὰ τὸ ἔτος 1849. Οἱ ἀγῶνες ἐπλαισιώνοντο μετετάς, ὡς ἦσαν αἱ παρελάσεις, μετὰ λάβαρα καὶ μετὰ ἐπιγραφὰς ἑλληνιστὶ γεγραμμένας, ὕμνους καὶ ψαλμούς. Οἱ μετέχοντες ἐφύτευσαν σπάνια δένδρα, τὰ ὁποῖα «ἐπὶ-τιζον μετὰ ἀφρόδην οἶνον»(!) καὶ ὑπέβαλον τὰ σέδη των παρὰ τῇ βασιλικῇ οἰκογενεῖᾳ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἀνταπόδοσιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων προσέφερεν ἀργυρᾶν ὑδρίαν. Ἐπίσης τὸ πολιτιστικὸν κίνημα τὸ ὁποῖον διεισροφώθη εἰς τὴν Μεγάλαν Βρετανίαν περὶ τὸν Ὁλυμπισμόν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐντυπωσιακὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀγγλικῶν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων. Τέσσαρες «Ὁλυμπιακαὶ» ἐορταὶ κατεγράφησαν μετὰ κορυφαίαν ἐκείνην τῆς 14ης Ἰουνίου 1862 εἰς τὸ Mount Vermont Parade Ground τοῦ Λίβερπουλ. Εἶχε διοργανωθῇ ὑπὸ δύο διακεκριμένων «*muscular Christians*» (μυώδεις χριστιανοί!). Ἐκτὸς τῶν ἀθλητικῶν ἀγωνισμάτων καθιερώθη καὶ ἕνας διαγωνισμὸς λογοτεχνικῶν δοκιμῶν. Τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐδόθη εἰς ἑργασίαν μετὰ τίτλον: «*Νοῦς ὑγὴς ἐν σώματι ὑγιεῖ*». Εἰς τοὺς «Ταίμς» ὁ J. Asley Cooper ἐπρότεινε τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1891 τὴν ὁργάνωσιν μιᾶς «Anglo Saxon Olympiad» καὶ μιᾶς «Παμδρε-ταννικῆς Συναθροίσεως».

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Philippe Daryl ἐξήτησε τὴν ἀναβίωσιν γαλλικῶν «Ὁλυμπιακῶν» ἀγώνων. Τὴν 25ην Νοεμβρίου 1892 εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Σορβόνης κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς συνεδρίου τῆς Ἐνώσεως Ἀθλητικῶν Σωματείων ὁ Pierre de Coubertin ἐκλείσε τὴν ὁμιλίαν του ἀπευθύνων ἐκκλησίαν διὰ τὴν ἀναβίωσιν τῶν Ὁλυμπιακῶν Ἀγώνων, ἡ ὁποία ἠκούσθη μετὰ πλήρους ἀδιαφορίας. Τὴν 16ην Ἰουνίου 1884 εἰς τὸν ἴδιον χώρον συγκαλεῖ νέον συνέδριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρότασιν του. Τὴν 23ην Ἰουνίου 1884 ἀπεφασίσθη ἡ ἀναβίωσις τῶν Ὁλυμπιακῶν Ἀγώνων.

Αἱ προσπάθειαι εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον

Εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον περὶ τὸν 18ον αἰῶνα ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις (1716-1806), ὁ ὁποῖος κατὰ γένει καὶ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν Ἑπτανήσων, μεταφράζει τὸ γυμναστικὸν ἔργον τοῦ Ἱερωνύμου Μερκουριάλου (1530-1606) «*De arte Gymnastica*». Ἡ Ὁλυμπιακὴ κληρονομία ἦτο πανελλήνιος καὶ ἀσβεστος σκέψις, πόθος καὶ ὁργανώσεις ἀγώνων ἐσημειώοντο διάσπαρ-

Α.Κ.: Τὸ 1976 ἤμουν προϊστάμενος τεχνικῆς ὑπηρεσίας στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ Ὁλυμπιακῶν Ἀγώνων. Λόγῳ ἰδιότητος –ἤμουν μηχανικὸς– ὁ τότε πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Λαμπαδηδρομίας μοῦ ζήτησε νὰ δοθῇ στήν αὐτὴν τὴν διαδικασία ἀφῆς τῆς ὀλυμπιακῆς φλόγας, πραγματοποιώντας τις ἀπαραίτητες συνεννοήσεις μετὰ τὴν τηλεπικοινωνιακὴς ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Καναδᾶ. Ὡς δῶρο γιὰ τὴ συμβολή μου αὐτὴ μοῦ δόθηκε ἡ δᾶδα τοῦ Μόντρεαλ. Μόλις τὴν πήρα στὰ χέρια μου, θέλησα νὰ ἀποκτήσω καὶ ὅλες τις ὑπόλοιπες δᾶδες. Ἦμουν τυχερός, μιᾶς καὶ βρισκόμουν σὲ αὐτὸν τὸν τόπον, ἔχοντας ἀναλάβει ἀρχικὰ τὴν τεχνικὴ εὐθύνη καὶ τὴ συνέχειαν τὴν ἀφῆ καὶ τὴ λαμπαδηδρομία στὴν Ἑλλάδα γιὰ πολλὰ χρόνια. Ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Λαμπαδηδρομίας δικαιούμουν μία δᾶδα κάθε φορὰ καὶ ἔτσι σιγά-σιγά ►

ΣΕΟΥΑ 1936.**ΜΟΣΧΑ 1980.****ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ 1956.****ΑΘΗΝΑ 2004.**

Τέσσερις από τις 18 ολυμπιακές δάδες της ιδιωτικής συλλογής του κ. Κριτσινέλη. Ἡ ἑλληνική (κάτω δεξιά) εἶναι σχέδιο τοῦ Ἀνδρέα Βαρώτσου, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν ἁρμονία τῶν γραμμῶν τοῦ φύλλου ἐλιάς, μὲ ὕψος 68 ἐκ. καὶ βάρος 700 γρ., κατασκευασμένη ἀπὸ μαγνήσιο καὶ ξύλο σὲ φυσικοὺς χρωματισμούς. Ὁ σχεδιασμὸς εἶναι τέτοιος, ὥστε νὰ δίνει τὴν αἴσθηση πὼς ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς φλόγας. Ἡ ἑλληνική δάδα στίς 31 Μαρτίου ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ὀλυμπία τὸ μακρὺ της ταξίδι, ἀρχικὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴ συνέχεια σὲ 27 χώρες σὲ ὅλο τὸν πλανήτη.

τοι εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον.³ Ὁ Γρηγόριος Παλιουρίτης ἐξ Ἰωαννίνων γράφει: «... τούτου τοῦ ἀγῶνος (τοῦ Ὀλυμπιακοῦ) ἔχνη μένουσιν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ μάλιστα ἄχρι τῆς σήμερον· εἰς τοὺς 1794 ἔτυχον εἰς ἐν χωρίον τῆς πατρίδος μου, ἐν ᾧ ἐπανηγύριζον μεγαλοπρεπῶς τὴν μνήμην τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Ὁθεν μετὰ τὸ γεῦμα ἐδῆκαν ὅλοι οἱ χωριᾶται εἰς ἐν ἐπίπεδον νὰ τρέξουν τὸ στάδιον... πάλιν...».⁴ Ὅσον κι ἂν φαίνεται αὐθόρμητον τὸ αγωνιστικὸν φαινόμενον, ἐμπεριέχει ἀρχαῖα ἑλληνικὰ δρώμενα. Διαπιστώνομεν ἱερότητα εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα «τοῦ Ἀγ. Γεωργίου» καὶ Ὀλυμπιακὴν ὁρολογίαν τῶν ἀγωνισμάτων («στάδιον, πάλιν...»).

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ συγκεκριμένως τῷ ἔτει 1797 οἱ Κεφαλλήνες ἀπελευθερώθησαν ἐκ τοῦ βενετικοῦ καθεστώτος ἔχοντες τὴν βοήθειαν τῶν Γάλλων καὶ ἵδρυσαν τὸν «Σύλλογον τῶν Ἰακωβίνων», οἵτινες ἐνεφοροῦντο ἀπὸ ἐπαναστατικὰς ἰδέας. Οὗτοι λοιπόν, οἱ Ἑλληνες Ἰακωβῖνοι, μετὰ τῶν ἄλλων ἐπρότειναν τὴν ἀναδίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, τὴν κατάργησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας... καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Δωδεκαθέου. Συγκεκριμένως γράφει ὁ Γ. Μαυρογιάννης: «... ἐπειδὴ δὲ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐφαίνετο ἀνάρμοστος πρὸς τὰς νέας πολιτικὰς ἀρχάς, εἶχε προταθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐκείνῳ (Ἰακωβίνων) ἡ κατάργησις αὐτῆς καὶ ἡ ἀνασύστασις τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς ἀρχαίας θρησκείας...».⁵ Τὰ ἔτη 1807-1814 οἱ Ἑπταήσιοι προκηρύσσουν ἀγῶνας μὲ τὴν ἐπωνυμίαν «Prix Olympica Dignes» (Ὀλυμπιακὰ θραβεῖα) εἰς πνευματικὸν τομεῖς, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσαν τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας, πὺν οἱ ἴδιοι οἱ Γάλλοι εἶχαν ἰδρύσει...».⁶

Τῷ ἔτει 1829 παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Μεγάρων ἐτελοῦντο ἀθλητικοὶ ἀγῶνες εἰς τὴν σκοποβολὴν, τὸν δρόμον καὶ τὸ πῆδημα.⁷ Ἐξ ἑτῆ ἀργότερον διεξάγονται (21-23 Μαΐου 1835) ἐπισημῶς ἀγῶνες εἰς τὰς Ἀθήνας: «... εἰς τὰς ἐρχομένας ἡμέρας θέλουσιν γίνεαι ἀγῶνες, τὴν 21ην δρόμος, τὴν 22αν πῆδημα καὶ τὴν 23ην ἡ ἵπποδρομία. Οἱ νικηταὶ θέλουσι λάβει θραβεῖα...».⁸ Κατὰ τὸ ἔτος 1829 ὁ Γρηγόριος Καλλιρόης, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐκδίδει ἱατρικο-γυμναστικὸν σύγγραμμα.⁹

Ἐτερος οὐσιαστικὸς ἐμπνευστὴς καὶ ὁραματιστὴς διὰ τὴν ἀναδίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἦτο ὁ Παναγιώτης Σούτσος,¹⁰ ὅστις μὲ ἐπανειλημμένας γραπτὰς προτάσεις πρὸς τὴν τότε κυβέρνησιν ἐξήτει τὴν θεσμοθέτησιν τῆς 25ης Μαρτίου ὡς ἐθνικῆς ἐορτῆς καὶ τὴν ἀνασύστασιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Τῷ ἔτει 1833 ἔλεγε πρὸς τὴν κυβέρνησιν: «Ποῦ αἱ εἰκόνας καὶ οἱ ἀνδριάντες, ποῦ οἱ ὥραιοι Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες». Τῷ ἔτει 1835 ἐπρότεινεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἀναδίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἀδικία τὸν ὑποχρεώνει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρότασιν καὶ τῷ ἔτει 1842: «ἄς ξαναξωτανεύσουν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀρχαῖοι Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες».¹¹ Ὁ ὑπουργὸς Ι. Κωλέττης συμπαραίσταται εἰς τὸ αἶτημα τοῦ Ι. Σούτσου τῷ ἔτει 1834 διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀγώνων «κατὰ μίμωσιν τῶν παλαιῶν».¹² Ἔτσι «... ἀπεφασίσθη νὰ πανηγυρίζον οἱ Ἑλληνες κατὰ 4ετίαν, πότε μὲν ἐν Ὑδρᾷ ἢ ἐν Ναυπλίῳ, ἄλλοτε δὲ ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Κορίνθῳ...».¹³ Ἀπὸ τὴν ὥραιαν αὐτὴν πρότασιν ὁ τότε πρῶτος τῆς κυβερνήσεως¹⁴ καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ἰγνάτιος φὸν Rudhart, φίλος τοῦ Ὁθωνος καὶ Γε-

συμπλήρωνα τὴ συλλογὴ μου. Δὲν βασίστηκα ποτὲ σὲ οἰκονομικὰς δοσοληψίες, δὲν ἀγόρασα καὶ δὲν πούλησα δᾶδα ποτέ. Ἡ τελευταία δᾶδα πὺν ἀπέκτησα εἶναι τοῦ Λονδίνου, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ δική μας τοῦ 2004. Αὐτὴ πὺν ἔχω στὴ συλλογὴ μου εἶναι ἤδη συλλεκτικὸ εἶδος, μὲ τὴν ὁποία ἔτρεξε τὴ δευτέρη ἡμέρα τῆς λαμπαδηδρομίας ὁ γιός μου. Μοῦ λείπει μόνον ἡ δᾶδα τοῦ 1952, τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων στὸ Ελσίνκι, ἡ ὁποία εἶναι κατασκευασμένη ἀπὸ ἀσήμι, ἡ δὲ βάση τῆς εἶναι ἀπὸ ἓνα ξύλο τῶν δασῶν τῆς Φινλανδίας. Εἶχαν κατασκευαστῇ συνολικὰ μόνον 22· στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν οἱ 2, ἡ μία εἶναι στὸ Μουσεῖο τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἡ ἄλλη στὴν Ὀλυμπιακὴ Ἀκαδημία. Καὶ φυσικὰ εἶναι προτι-

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΑΜΠΑΔΗΡΟΜΙΩΝ ΘΕΡΙΝΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΩΝ											
ΕΤΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ	ΗΜΕΡ. ΑΦΗΣ	ΗΜΕΡ. ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ σε ΚΜ	ΔΡΟΜΕΙΣ	ΔΑΔΕΣ	ΚΑΥΣΙΜΟ	ΚΑΤΑΣΚΕΥ- ΑΣΤΗΣ	ΧΡΩΜΑ	ΒΑΡΟΣ σε gr	ΥΨΟΣ σε εκ.
1936	ΒΕΡΟΛΙΝΟ	20/07/1936 Δευτέρα	18/1936 Σάββατο	3.422	3.422	3.840	Μείγμα μαγνησίου	Krupp Co	Άσμη γυαλιστερό	908	27
1948	ΛΟΝΔΙΝΟ	17/7/1948 Σάββατο	29/7/1948 Παρασκευή	3.365	1.416	1.688 πλέον 12 έφεδρικών και	Μείγμα 12 επιδείξεως	E.M.J. Factories μαγνησίου	Άσμη L.t.d.	908	46,80
1952	ΕΛΣΙΝΚΙ	25/6/1952 Τετάρτη	19/7/1952 Σάββατο	7.870	3.372	22	Στερεό καύσιμο	Kultakeskus Oy, Pl 26	Άσμη	1.080	59
1956	ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ	2/11/1956 Παρασκευή	22/11/1956 Πέμπτη	20.470	3.118	400	Υδρογονάνθρακας αναμεμιγμένος με ναφθαλίνη και ευφλεκτό υλικό	—	Άσμη μάτ	960	47
1960	ΡΩΜΗ	12/8/1960 Παρασκευή	25/8/1960 Πέμπτη	2.750	1.529	—	Φτίλ με μείγμα 2 συστατικών	MF-Curtisa -Bologna	Μπρούν- τζινο	580	39,50
1964	ΤΟΚΥΟ	21/08/1964 Παρασκευή	10/10/1964 Σάββατο	26.065	100.603	—	Στερεό καύσιμο δύο συστατικών	Nikei Yanagi	Άσμη	826	64,80
1968	ΜΕΞΙΚΟ	23/8/1968 Παρασκευή	12/9/1968 Πέμπτη	—	—	3.000 (1ο είδος) 3.000 (2ο είδος)	Στερεό καύσιμο δύο συστατικών	—	Άσμη- Μαύρο	1.450 767	52,30 53
1972	ΜΟΝΑΧΟ	28/7/1972 Παρασκευή	26/8/1972 Σάββατο	5.532	6.000	5.917	Προπάνιο - Βουτάνιο (24/76)	Krupp Co	Άσμη μάτ	840	75
1976	ΜΟΝΤΡΕΑΛ	13/07/1976 Τρίτη	17/7/1976 Σάββατο	775	1.214	1.250	Φτίλ έμποτισμένο σε ελαϊόλαδο	Queensway Machine Products	Κόκκινο - μαύρο	540	66
1980	ΜΟΣΧΑ	19/6/1980 Πέμπτη	19/7/1980 Σάββατο	4.915	5.000	6.200	Βουτάνιο - Προπάνιο	Misuno	Άσμη - κόκ- κινο - Χρυσό	560	56
1984	Λ. ΑΝΤΖΕΛΕΣ	7/5/1984 Δευτέρα	28/7/1984 Σάββατο	15.000	3.636	4.500	Προπάνιο	Turner	Καφέ	1.200	95,50
1988	ΣΕΟΥΛ	23/8/1988 Τρίτη	17/9/1988 Σάββατο	15.250	20.899	3.300	Μαγνήσιο, φωσφόρος, οξείδιο μαγνητίου	Korea Explosives Co L.t.d.	Καφέ	740	48
1992	ΒΕΡΚΕΛΩΝΗ	5/6/1992 Παρασκευή	25/7/1992 Σάββατο	6.307	10.448	6.500	Προπάνιο	—	Χρώμιο	1.450	66,50
1996	ΑΤΛΑΝΤΑ	13/2/1996 Τρίτη	19/7/1996 Παρασκευή	—	—	—	Βουτάνιο - Προπάνιο (48/52)	Hugo	Άσμη - καφέ-Χρυσό	1.550	80,50
2000	ΣΥΔΝΕΪ	12/5/2000 Παρασκευή	15/9/2000 Παρασκευή	27.000	10.000	12.000	Βουτάνιο - Προπάνιο (42/58)	GA & L. Hemington Pty L.t.d.	Μπλε - άσπρο - άσμη	1.000	72

Πίνακας με ανάλυτικά στοιχεία για τις 18 δάδες τών θερινών Όλυμπιακών Αγώνων, ξεκινώντας από το 1936 και φθάνοντας έως το 2000, με τη μεγαλύτερη απόσταση να την έχει διανύσει η δάδα του Τοκιο (1964), ή υψηλότερη να είναι εκείνη του Λος Άντζελες (1984) και η χαρύτερη της Άτλαντα (1996).

νικός Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας τῆς Βαναρίας, «... ἐκπλαγεὶς ἀπὸ τοῦ σχεδίου τούτου τὴν μαγευτικὴν ζωγραφικὴν, διέταξε τὸν τυποκτόνον Πολυζωίδην – Ὑπουργὸν Ἑσωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως (2/4/1837-22/11/1837)– νὰ ἀναγνωρίσῃ μόνον τὴν Ἑθνικὴν Ἑορτήν...»¹⁵ καὶ νὰ τελεῖται αὕτη τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (1837).

Τῷ ἔτει 1837 ἔχομεν τὰς πλέον σημαντικὰς δραστηριότητας· ἐκδίδεται τὸ πρῶτον γυμναστικὸν βιβλίον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Παγώνδα μὲ τίτλον «Περὶ λήψις Γυμναστικῆς».¹⁶ Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος μὲ Β.Δ. τοῦ βασιλέως Ὁθωνος «περὶ συστάσεως 12 μελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐμφυχώσεως τῆς ἐθνικῆς διοικητικῆς, γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας»¹⁷ παρουσιάζεται διὰ πρῶτην φορὰν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν ἀγωγὴν: «... διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην χαρακτηρὰ πανηγυρικὸν καὶ ἐθνικώτερον, διατάττομεν τὴν τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματείαν νὰ λαμβάνῃ συνεννοουμένη μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, ὥστε εἰς τὸ ἔφ' ἑξῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ μάλιστα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἁνὸς ἐκθέσεως καὶ δοκιμασίας νὰ λαμβάνουν χώραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος διάφοροι δημόσιοι ἀγῶνες, ὀνοματὶ ἢ ἱπποδρομία, ἡ πάλη, ὁ δρόμος, ὁ δίσκος, τὰ πηδήματα, τὰ ἀκοντίσματα, οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ καὶ ἄλλα γυμνάσματα, τὰ ὁποῖα θέλουν ἐκτελεῖσθαι κατὰ τὴν τάξιν τῆς μουσικῆς».¹⁸ Τῷ ἔτει 1837 ὁ Δῆμος τῶν Λετρίνων τῆς Ὀλυμπίας, διὰ νὰ ἐμφυχώσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ διὰ νὰ προβληματίσῃ ὡς πρὸς τὴν βαρεῖαν Ὀλυμπιακὴν κληρονομίαν, παίρνει μίαν ἱστορικὴν ἀπόφασιν: «καὶ λαβὼν ἀφορμὴν τὴν καθιέρωσιν τῆς 25ης Μαρτίου ὡς ἐθνικῆς ἑορτῆς ἀπεφάσισε τὸ ἐπόμενον ἔτος 1838 ν' ἀνασυστήσῃ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας καὶ νὰ τελεῖ τούτους εἰς τὸν Πύργον...».

Εὐάγγελος Ζάππας: Ὁ πραγματικὸς ἀναβιωτής

Εκεῖνος ὅμως ὅστις εὐαισθητοποίησε καὶ συνεκλόνησε τοὺς καθ' ὕλην ἀρμοδίους τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἦτο ὁ Εὐάγγελος Ζάππας (1800-1865), ὁμογενὴς ἐκ τῆς Ρουμανίας, ὅπου διέμενε καὶ εἶχε δημιουργήσει μεγάλην περιουσίαν. Εἰσηγείται εἰς τὸν βασιλέα Ὁθωνα τὴν ἀναβίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, ἀναλαμβάνων μὲ δαπάναν τοῦ τὴν χρηματοδοτήσιν τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος.¹⁹

Ἡ πρότασις τοῦ Ζάππα ὑποβάλλεται πρὸς τὴν κυβερνήσιν τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1856²⁰ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ἑσωτερικῶν Ἀλέξανδρον Ρίζον Ραγκαβῆν, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ ἰδίου Ραγκαβῆ: «... Οὐ πολὺν χρόνον ἀφ' οὗ ἐγκατέστην εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Γενικοῦ προξένου κ. Σπυρίδωνος Σκούφου ἐπιστολὴν περιέχουσαν ἄλλην διὰ πολλῶν σφραγίδων... ἣν δὲ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππα ἠπειρώτων... ἀνέφερε πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι ἀνελάμβανεν αὐτῶν τῶν Ὀλυμπίων...».²¹ Ἡ πρότασις τοῦ Ε. Ζάππα ἐσχολιάσθη εἰρωνικῶς ἐκ μέρους τοῦ Ραγκαβῆ: «... ὅτι ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι οὐχὶ οἱ ἀγῶνες τῆς πνυμῆς ἢ τῆς πάλης, ἀλλὰ οἱ διανοητικοί, οἱ τῆς διοικητικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως».²² Γίνονται προσπάθειαι ἀπὸ τὸν Ραγκαβῆν διὰ τὴν προβολὴν τῆς διοικητικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐμμέσως διὰ τὴν διοργάνωσιν «ἀγῶνων γυμνικῶν». «Διὰ τῆς πρώτης του ἀπαντήσεως παρεδέχτο ἐνθουσιωδῶς τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον τῷ ἐξέθηκε...».²³

μότερο νὰ δοῖσκαται σὲ αὐτοὺς τοὺς χώρους παρὰ στὰ δικά μου χέρια.

«Δ»: Πόσες εἶναι σὲ σύνολο οἱ δᾶδες;

Α.Κ.: Εἶναι ὅλων τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, 18 δᾶδες. Δὲν εἶναι ὅμως 18 οἱ διοργανώσεις ποὺ ἔχουν διεξαχθῇ ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι σήμερα. Κάποιες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι διπλές. Δηλαδή γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ Μεξικοῦ εἶχαν κατασκευασθῇ τρεῖς δᾶδες. Οἱ δύο συμπεριλαμβάνονται στὴ συλλογὴ μου. Ἡ τρίτη εἶχε εἰδικὰ κατασκευασθῇ γιὰ τὴ μεταφορὰ τῆς φλόγας στὸ τελευταῖο στάδιο τῆς λαμπαδηδρομίας, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν ποὺ εἶχαν οἱ ἄλλες δύο ἀπὸ ἀπόψεως βάρους καὶ θερμοκρασίας. Δύο δᾶδες εἶχαν κατασκευα-

Κώστας Κονδύλης, ὁ λαμπαδηδρόμος τῆς πρώτης ὀλυμπιακῆς δάδας (Βερολῖνο 1936), πρότυπο κάλλους τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ Ραγκαβῆς, ἴσως καὶ λόγῳ τοῦ κύρους του ἴσως καὶ διὰ ἄλλον τινα ἄγνωστον λόγον, πείθει τὸν Ε. Ζάππα ὅπως συμβιδασθῇ μετὰ τὴν ἀρχικὴν του πρότασιν καὶ δεχθῇ τὸ σχέδιόν του, δηλ. τὴν σύστασιν διαφόρων διαγωνισμῶν κυρίως βιομηχανικῶν προϊόντων. Μεταξὺ τῶν διαγωνισμῶν θὰ περιελαμβάνοντο καὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες. Οἱ διαγωνισμοὶ θὰ ἔφερον τὴν ὀνομασίαν «Ὀλύμπια» καὶ θὰ ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον. Ὁ Ζάππας ἐπιμένει: «τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ πάντα ταχέως, ὥστε ὁ πρῶτος ἀγὼν ν' ἀρχίσῃ εἰ δυνατόν τὴν 25ην Μαρτίου τοῦ 1857, ὅτε θὰ ἔλθῃ καὶ παραστῇ καὶ ὁ ἴδιος».²⁴ Μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Ε. Ζάππα ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τῆς 19-8-1858 τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα «Περὶ Συστάσεως τῶν Ὀλυμπίων».²⁵ Παρὰ τὴν ζέουσαν ἐπιθυμίαν τοῦ Ε. Ζάππα ἢ Α' Ὀλυμπιάς ἢ Ζάππειος Ὀλυμπιάς δὲν ἐτελέσθη τῷ ἔτει 1857 διὰ οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς λόγους. Ἐτελέσθη ὅμως τῷ ἔτει 1859 ἐν τῇ πλατείᾳ Λουδοβίκου.

στῇ καὶ γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τῆς Μόσχας – ἢ μία εἶναι ἡ δάδα τῆς πρώτης ἀφῆς, ἐκείνη ποὺ κρατοῦσε ἡ Μαρία Μοσχολιοῦ παίρνοντας τὴ φλόγα ἀπευθείας ἀπὸ τὸ κάτοπτρο. Ἐχῶ ἐπίσης καὶ τὶς δύο δάδες ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες στῇ Σεούλ, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκείνῃ τῆς πρώτης ἀφῆς, ποὺ κρατοῦσε ἡ Κατερίνα Διδασκάλου. Εἶναι πραγματικὰ ἀνεκτίμητες οἱ δάδες τῆς πρώτης ἀφῆς.

«Δ»: Τὸ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον τὸ συγκεντρώνει σίγουρα ἡ πρώτη δάδα τῶν πρώτων Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, τοῦ 1936.

Α.Κ.: Εἶναι 68 χρονῶν ἀντικείμενο καὶ μοιάζει σὰν νὰ κατασκευάσθηκε τώρα, τεχνικὰ εἶναι τέλεια. Εἶναι κατασκευασμένη ἀπὸ ἓναν πολὺ δυναμικὸ οἶκο, τὸν οἶκο Κρούπ τῆς Γερ-

Τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα, ἀνεξαρτήτως τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς προθέσεις καὶ τοὺς ὁραματισμοὺς τοῦ Ε. Ζάππα, ἐσηματοδότησε τὴν πορείαν τοῦ Ὀλυμπισμοῦ καὶ τοῦ Ἀθλητισμοῦ ἐν Ἑλλάδι καὶ διεδραμάτισε σημαίνοντα ρόλον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Α' Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Παραλλήλως ἐπέδρασε καθοριστικῶς καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.²⁶ Ἡ διεύθυνσις καὶ ἡ ἐπιστασία τῶν «Ὀλυμπίων» ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ προσωπικοτήτων μὲ πρόεδρον τὸν ἐκάστοτε ὑπουργὸν τῶν Ἑξωτερικῶν. Ὡρισμέναι ἐφημερίδες ἔγραφον διὰ τὴν ἀνάγκην ἐκδόσεως Διαταγμάτων ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Εἰς τοῦτο συνέβαλε καὶ ἡ χρησιμοποίησις ὄρων, οἵτινες ἀπεσκοποῦν νὰ δοθῇ κύρος εἰς τοὺς ἀγῶνας διὰ τῆς συνδέσεώς των μὲ τοὺς ἀρχαίους Ὀλυμπιακοὺς, ὅπως: Ὀλύμπια, Ὀλυμπιάδες, ἑλληνοδικαί, ἀλυτάρχης, γυμνικοὶ ἀγῶνες καὶ λοιπά, πλείστα τῶν ὁποίων καὶ σημερον χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀθλητισμοῦ. Παραλλήλως ἠκούσθησαν φωναὶ καὶ εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἄρθρα ἐπικριτικά διὰ τὴν μὴ υἱοθέτησιν τοῦ σχεδίου Ζάππα. Ἀκόμη καὶ ὁ Ἕλλην καθηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς καὶ συγγραφεὺς ἐκ Σεργῶν Κωνσταντῖνος Μινωΐδης ἐπισπεύδει τὴν δημοσίευσιν ἐκ τοῦ ἀνὰ χεῖρας του χειρογράφου τοῦ γνωστοῦ σημαντικοῦ διδλίου «*Φιλοστράτου περὶ Γυμναστικῆς* ὑπὸ Μινωΐδου Μηνᾶ» γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ. Παραθέτει δὲ καὶ ἰδιαίτερον κεφάλαιον εἰς τὸ τέλος τοῦ διδλίου του μὲ τὸν τίτλον «*Περὶ τῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἐν Ἑλλάδι συστάσεως*», ὅπου ὑπεραμύνεται μὲ πάθος τῆς προτάσεως τοῦ Ε. Ζάππα.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους παρευρέθησαν οἱ βασιλεῖς, πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ καὶ πλήθος κόσμου. Εἰς τὸν ἀκατάλληλον χώρον τῆς πλατείας ἐκ τοῦ προχείρου διεξήχθησαν τ' ἀγωνίσματα δρόμος, ἄλμα, δίσκος, ἀκόντιον, ἀναρριχήσεις ἐπὶ ἰστοῦ. Ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος εἰς τὸ σύνολόν του ἐσχολίασεν ἀρνητικῶς τὸν τρόπον διεξαγωγῆς τῶν ἀγώνων καὶ ἐκαυτηρίασε τοὺς ὑπευθύνους. Ἡ ἀποτυχία τῶν Α' Ὀλυμπίων ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπακολούθησαντα γεγονότα ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἡ ἔξωσις τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ πραγματοποιηθοῦν τὰ Β' Ὀλύμπια τῷ ἔτει 1863 καὶ ν' ἀδρανήσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων.

Τῷ ἔτει 1865 ἀπεβίωσεν ὁ Ε. Ζάππας. Εἰς τὴν ιδιόγραφον διαθήκην του, ποὺ συντάξε τῷ ἔτει 1860, ἐξεχώρησε τὰ περιουσιακά του στοιχεῖα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων· ὥρισε δέ, ὅτι μετὰ θάνατον τοῦ ἐξαδέλφου του Κ. Ζάππα, τὸν ὁποῖον ὀρίζει νομέα τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας του, μέγα μέρος αὐτῆς νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων μὲ τὴν δέσμευσιν ἀνεγέρσεως τοῦ Μεγάρου τῶν Ὀλυμπίων καὶ τοῦ Σταδίου των. Πρόκειται δεδαίως διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς Ζάππειον Μέγαρον, τὸ ὁποῖον ἐνεκαίνιασθη τῷ 1878 (Δ' Ὀλύμπια) καὶ τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη διὰ τ' ἀγωνίσματα τῶν Α' Διεθνῶν «Ὀλυμπιακῶν» Ἀγώνων τοῦ ἔτους 1896. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ζαπείου Μεγάρου, 20 Ὀκτωβρίου 1887, ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Ε. Ζάππα, Κωνσταντίνου Ζάππα καὶ κυρίου διαχειριστοῦ του, ὅτι «... ὁ ἀρχηγέτης τῆς οἰκογενείας μου αἰδῶμος Ἐναγγέλης Ζάππας ἀπεφάσισεν ἐξ ἐμπνεύσεως κλασσικῆς νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ὑπὸ τοὺς ὅρους καὶ τὰς συνθήκας τῆς νεωτέρας ζωῆς».²⁷ Μὲ τὸ Β.Δ. τῆς 11-8-1865 συνεκροτήθη ὁριστικῶς ἡ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπὴ, ἐπονομασθεῖσα καὶ Ἐπιτροπὴ Κληροδοτημάτων, μὲ

μανίας καὶ γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἔφτειαξαν κάτι πολὺ σπουδαῖο. Τὴν πρώτη αὐτὴν δάδα βαστοῦσε ὁ Κώστας Κονδύλης, ὁ πρῶτος λαμπαδηδρόμος στὴν ἱστορία τοῦ θεσμοῦ. Ἕνας ὥραϊος νέος, μία θρυλικὴ μορφή.

«Δ»: Μία τέτοια σπουδαία συλλογὴ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ μόνιμα στὴ χώρα ποὺ γέννησε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες; Ἀπεναντίας βλέπουμε ἕναν πολίτη, ἐσθὺς στὴν προκειμένη περίπτωσι, νὰ ἔχῃ φροντίσει νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἡ συλλογὴ στὴν Ἑλλάδα, ἔστω καὶ ἂν δοῖσεται στὸν προσωπικὸ σας χώρο.

σκοπὸν νὰ λάβῃ τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα μέτρα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς διαθήκης τοῦ Ε. Ζάππα. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ὑφίσταται ἔως καὶ σήμερον μὲ τὸν αὐτὸν τίτλον.

Τὰ «Β' Ὀλύμπια» ἐτελέσθησαν τὴν 15ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1870 εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ τ' ἀγωνίσματα διεξήχθησαν τὴν ἐπομένην ἡμέραν παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς κυδερνήσεως. Διὰ πρώτην φορὰν ἠκούσθη καὶ τὸ χορικὸν ᾄσμα, τοῦ ὁποίου τοὺς στίχους ἔγραψεν ὁ καθηγητὴς Ὁρφανίδης. Πρόκειται διὰ τὸν ἀντίστοιχον Ὀλυμπιακὸν Ὑμνον τῶν μετέπειτα χρόνων. Τὰ Β' Ὀλύμπια ἐδικαίωσαν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον εἰς τὴν ἀναβίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἡ ἐπιτυχία τῶν Β' Ὀλυμπίων ἐστιάζεται καὶ εἰς τὴν ἐγκαιρον προκήρυξιν τῶν «Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων Γυμνικῶν τε καὶ Λεμβοδρομικῶν», τὴν καθημερινὴν καὶ ὑποχρεωτικὴν ἐκγύμνασιν ἐπὶ σαράντα πέντε ἡμέρας τῶν ὑποψηφίων ἀθλητῶν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν εἰδικοῦ, τὴν ὁμοιόμορφον ἐνδυμασίαν τῶν ἀθλητῶν, τὸ τελετουργικὸν τῶν ἀγώνων, τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἀγωνοδικῶν καὶ τὴν ἐπιλογὴν ὡς χώρου τελέσεώς των τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου.

Εἰς τὰς 3-9-1869 ἐδημοσιεύθη ὁ ἔξ ἑξηνταεννέα ἄρθρων Κανονισμὸς των. Αἱ διατάξεις του ἀναφέρονται εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἀγωνισμάτων καὶ εἰς τὸ τελετουργικόν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρονται:

- Προκήρυξις «Διαγωνισμοῦ Ποιήσεως» μὲ ἔκκλησιν πρὸς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους, ἵνα συμμετάσχουν εἰς τὸν διαγωνισμὸν συμφώνως μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ε. Ζάππα.
- Σύστασις διὰ τὴν καλυτέραν προβολὴν καὶ διοργάνωσιν τῶν Ἀγώνων εἰδικῶν ἐπιτροπῶν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν μὲ εὐθύνην τῶν νομαρχῶν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν μὲ εὐθύνην τῶν διπλωματικῶν ὑπηρεσιῶν.
- Προσθήκη καὶ νέων ἀγωνισμάτων καὶ ἀθλημάτων, ὅπως τῆς πάλης καὶ τοῦ ἄλματος ἐπὶ κοντῷ.
- Καθιέρωσις διὰ πρώτην φορὰν εἰδικῶν βραβείων διὰ τὴν καλυτέραν μουσικὴν σύνθεσιν, τὴν σκοποβολὴν, τὰς λεμβοδρομίας καὶ λοιπά.
- Πρόσκλησις εἰδικοῦ ὁμιλητοῦ εἰς εἰδικὴν ἐκδήλωσιν τῶν Ὀλυμπίων, προκειμένου νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν «Ὀλυμπιακὸν Λόγον».
- Καθορισμὸς τοῦ τελετουργικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον προεβλέπετο: θρησκευτικὴ τελετὴ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ἀγώνων· δημοσίᾳ ὑπόσχεσις-ὄρκος ἐνώπιον τῶν ἀγωνοδικῶν· ἑναρξίς τῶν ἀγωνισμάτων ὑπὸ σαλπικτῶν· ἀνακήρυξις τῶν νικητῶν ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν καὶ ἐκφώνησις ὑπὸ κήρυκος τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς γενετῆρας πόλεως τοῦ νικητοῦ ὑπὸ μουσικὴν ὑπόκρουσιν.

Τὰ Γ' Ὀλύμπια προκηρύχθησαν τῷ ἔτει 1874 καὶ ἐτελέσθησαν διὰ πρώτην φορὰν τὸν Μάιον τοῦ ἔτους 1875. Ἡ διοργάνωσις τοῦ ἀγωνιστικοῦ μέρους ἀνετέθη εἰς τὸν Ἰωάννην Φωκιανόν. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Γάλλος βαρὼνος Coubertin δεκαεννέα ἔτη ἀργότερον τὸν ἀνέφερεν «*τιμῆς ἐνεκεν*». Σήμερον τιμᾶται ὁ μεταγενέστερος «ἐμπνευστὴς» Coubertin, ἐν ᾧ οἱ προγενέστεροι ὁραματισταὶ μνημονεύονται μόνον εἰς τὰ ἱστορικὰ βιβλία. Τ' ἀγωνίσματα ἐτελέσθησαν εἰς τὸ Παναθη-

Α.Κ.: Δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἀπαντήσω ἄμεσα στὴν ἐρώτησή σας. Εἶχα ἀπλῶς στὴν κατοχὴ μου αὐτὲς τὶς δάδες καὶ ἐντελῶς συμπτωματικὰ ἦρθε στὴ σκέψη μιᾶς κυρίας, ποὺ ἦταν στὶς δημόσιες σχέσεις τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ἰδέα τῆς διοργάνωσης αὐτῆς τῆς ἐκθεσης. Ἡ ἀπήχησις τοῦ κόσμου ὑπῆρξε ἐντυπωσιακὴ καὶ μέχρι τῆ διεξαγωγῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων θὰ περιοδεύσῃ σὲ πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ στὸ ἐξωτερικόν. Αὕτη εἶναι ἡ δική μου χαρὰ, νὰ μοιράζωμαι αὐτὴν τῇ συλλογῇ μὲ τὸν κόσμον. Δὲν πρόκειται νὰ τίς πουλήσω ποτὲ καὶ ἀπὸ μένα θὰ περάσουν στὰ χέρια τῶν παιδιῶν μου.

«Δ»: *Απὸ ὅλες αὐτὲς τὶς δάδες ὑπάρχουν κάποιες ποὺ διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τὶς ὑπό-*

ναϊκὸν Στάδιον τὴν 21ην Μαΐου. Μετὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Ι. Φωκιανοῦ προσετέθησαν ἄνευ δρᾶ-
δεῖων ἀγωνίσματα ὅπως ἄλλα ὑπὲρ τὸ δίζυγον, ἄλλα διὰ τοῦ μονοζύγου καὶ λοιπὰ καὶ διὰ πρῶ-
την φορὰν ὁ κανονισμὸς προέδλεπε τὴν χορήγησιν διπλώματος εἰς τὸν νικητὴν.

Τὰ Δ' Ὀλύμπια ἐτελέσθησαν τὸν Μάιον τοῦ 1889 εἰς τὸν μικρὸν χώρον τοῦ «Κεντρικοῦ Γυμναστη-
ρίου» παρουσίᾳ πλείστων ἐπισήμων. Ἐδημοσιεύθη τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1888 τὸ Β.Δ. «Περὶ ἐγκαινίων
τοῦ Ζαπτείου Μεγάρου καὶ τῆς οὐσιαστικῆς ἐνάρξεως τῆς προετοιμασίας τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος». Τὸ με-
γάλο διάστημα πού ἐμεσολάβησε μεταξὺ τῆς Γης καὶ Διὸς Ὀλυμπιάδος ὀφείλεται εἰς τὴν προσπάθει-
αν τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων, ἵνα ὑλοποιήσῃ τοὺς δύο ὅρους τῆς διαθήκης τοῦ Ε. Ζάππα, ἥτοι
τῆς λειτουργίας γυμναστηρίου διὰ τὴν ἀθλῆσιν τῶν νέων καὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Μεγάρου τῶν Ὀλυ-
μπίων. Ὁ μέγας εὐεργέτης Ε. Ζάππας καθιέρωσεν ἀθλητικούς ἀγῶνας μετ' ὄνομα Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες
ἢ Ζάππειοι Ὀλυμπιάδες. Ὁ Ε. Ζάππας «... ζητεῖ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος... οὐχὶ λοιπὸν
τὴν πρόοδον τῶν διωμνηχανημάτων σκοποῦν εἶχον τὰ Ὀλύμπια τῶν ἀρχαίων... τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔχου-
σι καὶ τὰ Ὀλύμπια τὰ παρὰ τοῦ Ζάππα σονταθέντα...».²⁸

Ο γράφων κατέθεσε παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τὴν 1ην Νοεμβρίου 1994 ἀνα-
φορὰν με θέμα τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναδιώσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων. Ἀνεφερόμεθα εἰς
τὸ ἀνιστόρητον τῆς ἀποδοχῆς ὡς ἀναβιωτοῦ τῶν συγχρόνων Ὀλυμπιάδων τοῦ Γάλλου βα-
ρῶνου Pierre de Coubertin, ὅταν ὁ εὐπατρίδης Ε. Ζάππας διέθεσε τὴν περιουσίαν του πρὸς
τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἐτελέσθησαν οἱ πρῶτοι Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τῷ ἔτει 1859, τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς
γεννήσεως τοῦ Coubertin. Ἐπίσης ὅτι ἡ ὅποια τιμὴ τοῦ ἀναβιωτοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπερκεράσῃ ἐκεί-
νην τοῦ ἱδρυτοῦ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων – ἱδρυτῆς δὲ καὶ προστάτης των ὑπῆρξεν ὁ Μέγας Ζεὺς.
Τιμᾶται ὁμοῦς ἐν Ὀλυμπίᾳ ὁ Γάλλος Coubertin, ἐν ᾧ ὁ ἱδρυτῆς καὶ ὁ ἀναβιωτὴς οὐδόλως ἀναφέρονται.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ὅποτε τὸ σκότος ἐπεβλήθη ἐν Ὀλυμπίᾳ τῷ ἔτει 393 μ.Χ. οὐδέποτε ἐτελέσθησαν
Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ὑπὸ πνεῦμα Ὀλυμπιακόν, καίτοι ὁ ἀναβιωτὴς των Ε. Ζάππας τοῦτο ἐπε-
δίωξεν. Ἀνεμένονται σήμερον οἱ σπονδοφόροι ν' ἀναγγείλουν τὴν ἑναρξιν τοῦ ἀγῶνος τῶν καλ-
λίστων ἀθλῶν τῶν τῆς ἡμετέρας παιδείας μετεχόντων.

Παραπομπάι:

1. Φ. Κουκούλης, «Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς», τόμος Γ', σελ. 81.
2. C. Fleuridas-R. Thomas, *Les Jeux Olympiques*, editions EPS 1984.
3. Ν.Γ. Πολίτης, «Λαογραφία» 3, 171· ὅρα Μ. Σαράντης, «Πανηγύρια Θράκης» («Θρακικά» 8, 418, 18, 236)· Φ. Κου-
κούλης, «Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς», τόμος Γ', Ἀθήναι 1949, σελ. 96.
4. Γρηγ. Παλιουρίτης, «Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία», 6' τόμος, Βενετία 1815, σ. 169-173· ὅρα Θ. Γιαννάκης, «Λαο-
γραφία Γυμναστικῆς», Ἀθήναι 1991, σελ. 96.
5. Μαυρογιάννης Γ., «Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων ἀρχομένη τὸ 1797 καὶ λήγονσα τὸ 1815», τόμος 6', σελ. 92.

λοιπες ὡς πρὸς τὸ σχεδιασμὸ καὶ τὴ λειτουργικότητά τους:

Α.Κ.: Εὐστοχῇ ἢ ἐρώτησή σας. Ἡ κάθε δᾶδα ἔχει τὰ χαρακτηριστικά της. Κατ' ἀρχὰς
ἂν μὲ ρωτήσετε ποιά δᾶδα μοῦ ἀρέσει περισσότερο ἢ λιγώτερο, δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἀπα-
ντήσω. Εἶναι ὅλες κτῆμα τῆς ψυχῆς μου. Παρ' ὅλα αὐτὰ πιστεύω ὅτι ἡ κάθε δᾶδα ἀντι-
προσωπεύει τὴν κουλτούρα καὶ τὴ φυσιογνωμία τῆς διοργανώτριας πόλης πού ἐκπροσω-
πεῖ. Ἐπομένως ἂν κριτικᾶρω δυσμενῶς κάποια δᾶδα, εἶναι σὰν νὰ κρίνω μία δόλοκληρη πό-
λη, πού πραγματοποίησε τὴ μεγάλη αὐτὴ προσπάθεια. Σίγουρα κάποιες ἀπὸ αὐτὲς εἶχαν
ὠρισμένα μειονεκτήματα λειτουργικά, ὑπῆρχαν δᾶδες πού ἐσθηναν ἢ δημιουργοῦσαν
ὕπερθέρμανση καὶ ἔκαιγαν τὰ χέρια. Σὲ κάποιες ἄλλες τὸ καύσιμό τους ἐβγαζε σπίθες, μὲ

6. Δήμητρα Πικραμένου-Βάρφη, «Τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ Σῶμα», ἔκδ. Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, Ἀθῆναι 1989, σελ. 20.
7. «Γενική Ἐφημερίς», 19/10/1829.
8. Ἐφημερίς «Ἐθνική Ἑλληνογαλλική» 20/5/1835· ἐπίσης «Σωτήρ» 26/5/1835, Ἀθῆναι 1835: «Πρόγραμμα, ἀγῶνες, νικηταί».
9. «Παραγγελία περὶ Ὑγείας», Βενετία 1829.
10. «Τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ Σῶμα», σελ. 20.
11. Ἐφημερίς «ΗΛΙΟΣ» 4/7/1833, Ναύπλιον, ἀρ. φύλ. 2, 3·4· Ἀλ. καὶ Π. Σοῦτσος, «Ποιήσεις Νέαι», Ναύπλιον 1833, σελ. 23, 27, 35: «ποῦ τῆς παλαιστρας αἱ φωναί... καὶ εἶδα τὴν ζωγραφικὴν εἰς ζωντανὰς εἰκόνας τοῦ Μπότσαρη νὰ παριστᾷ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας... καὶ ὡς μόνονας σὰς ἀγῶνας / τοὺς ἐθνικοὺς σὰς ἔχετε, καθ' οὓς ἐλαίας κλάδος / ἐκάλει εἰς τὰ Ὀλύμπια τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος / παλαιόντας αἰῶνας ...//... θαδίζουσα στὰ ἔχρη σου τὰ πρῶτα». Βλ. ἀνακοίνωσις D. Young ἐν Ὀλυμπία, Ἰούνιος 1992.
12. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ διατάγματος τῶν Π. Σούτσου καὶ Ι. Κωλέττη (Δεκέμβριος 1834/Ἰανουάριος 1835).
13. Douglas Dakin, «*Ἡ Ἐνοποίηση τῆς Ἑλλάδος 1770-1923*», Μ.Ι.Ε.Τ., Ἀθῆναι 1984, σελ. 414.
14. Π. Παπαγεωργίου, «*Τὸ Ἑλληνικὸ κράτος 1821-1909*», ἔκδ. Παπαζήση, Ἀθῆναι 1988, σελ. 138, 182.
15. Douglas Dakin, σελ. 414 καὶ Rudhart, I.E.E., τόμος ΙΓ', Ἀθῆναι 1977, σελ. 77-78· βλ. Παρασκευᾶς Σαμαρᾶς, «*Ἡ ἀναδίωξη...*», Ἀθῆναι 1992, σελ. 17.
16. Γ. Παγώνδας, «*Περίληψις Γυμναστικῆς*», ἔκδ. Βασιλικὸν Τυπογραφεῖον καὶ Θ. Γιαννάκης, «*Σύγχρονες Ὀλυμπιάδες*», Ἀθῆναι 1992, σελ. 23.
17. Ἀρ. φύλ. 5, 9 Φεβρουαρίου 1837, σ. 17-20· βλ. Θ. Γιαννάκης, «*Ζάππειες καὶ σύγχρονες Ὀλυμπιάδες*», Ἀθῆναι 1992, σελ. 23.
18. «*Ὁργανισμὸς τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν κληροδοτημάτων Ἐπιτροπῆς*», Ἀθῆναι 1892, σελ. 9-10, Β.Δ. 25/1/1837, ἀρ. 4· Ι. Χρυσάφης «*Σύγχρονοι Δ.Ο.Α.*», Ἀθῆναι 1930, σελ. 16-17, 29-30.
19. Πικραμένου-Βάρφη, ὅπ. ἀν., σελ. 20· βλ. Θωμάς Γιαννάκης, «*Ζάππειες καὶ σύγχρονες Ὀλυμπιάδες*», Ἀθῆναι 1991, σελ. 43-62.
20. Πικραμένου-Βάρφη, Α.Γ.Ε. «*Ἀρχεῖον Προξενίου Βονκουρεσιόν*», ἔγγραφο 2649 (18/7/1856), ἔγγραφο ὑπ' ἀριθμ. 2585, Α.Γ.Ε. ἔγγραφ. 1854 1/7/1856 καὶ ἔγγραφον «*Ε. Ζάππας πρὸς Ὅθωνα 2/2/1857*»· βλ. Π. Σαμαρᾶς, ὅρ. παρ. σελ. 21.
21. Α.Ρ. Ραγκαβῆς, «*Ἀπομνημονεύματα*», 6' τόμος, Ἀθῆναι 1895, σελ. 377.
22. Ἐφημερίς «Ἐστία», ἔτος ΙΓ', τόμος ΚΕ' 628: Ἐπιστολή 10/1/1888, «*Περὶ τοῦ Ζαπτείου ἰδρύματος*».
24. Ι. Σαμαρᾶς, ὅπ. παρ., σελ. 25.
25. «*100 χρόνια Δ.Ο.Ε. - Δ. Βικέλας ἂν Πρόεδρος Δ.Ο.Ε.*», σελ. 4.
26. «*34η Διεθνὴς Σύνοδος γιὰ νέοντες μετέχοντες*», 18 Ἰουλίου-2 Αὐγούστου 1994. «*100 χρόνια Δ.Ο.Ε. 1894-1994: Ἡ προσφορά τοῦ Δημ. Βικέλα στὴν ἀναβίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων*» ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Δολιανίτη, Διεθνὴς Ὀλυμπιακὴ Ἀκαδημία.
27. «*Ζάππειον...*», σελ. 26.
28. Ἐφημ. «Ἡλῖος», ἔτος Ε' 29 Αὐγούστου 1859, ἀριθ. 227, σελ. 2.
29. Διεθνὴς Ὀλυμπιακὴ Ἀκαδημία, *Πρακτικά* 1990.

Σάββας Κουμπούρας

Καθηγητὴς Σωματικῆς Ἀγωγῆς

Πρώην πρωταθλητὴς Ἑλλάδος στὸ ἀγώνισμα τοῦ δρόμου 10.000 μ.

ἀποτέλεσμα ὁ λαμπαδηδρόμος νὰ ἔχη σὲ ἔκταση τὸ χέρι του. Ὅμως ἀκόμη καὶ ἔτσι ἡ δάδα δὲν χάνει ποτὲ τὴν ἀξία τῆς φιλοσοφίας τῆς. Εἶναι προτιμότερο νὰ ἐστιᾶσουμε στὸ ὅτι ἡ κάθε δάδα μετέφερε τὸ ἱερὸ φῶς τῆς Ὀλυμπίας. Τὸ φῶς ποὺ μεταδίδει σὲ ὅλον τὸν κόσμο πανάρχαιες ἑλληνικὲς ἀξίες. Ἀγάπη, συναδέλφωση, συνεργασία, εἰρήνη. Ἐπομένως πρόκειται γιὰ ἓνα ἀντικείμενο ἱερὸ, ποὺ σεβόμαστε, ἀγαπᾶμε, προσέχουμε καὶ ἀντιμετωπίζουμε μὲ δέος. Ὅλες οἱ δάδες ἔχουν τὴν ἴδια ἀξία καὶ ὁμολογῶ ὅτι γιὰ μένα ἀποτελοῦν κάτι τὸ ἰδιαίτερο, ἡ κάθε μία χωριστά.

Ταξιαρχοῦλα Λαδᾶ

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ

«Ἐκτὸς (θεοδοσιανίου) νόμου»

Ἀμὰν πιά, δὲν ὑποφέρεσθε! Καλά, τίποτε ἄλλο δὲν δοῦν κατε νὰ διαφημίσετε στὴν Ε.Ρ.Τ. μὲ τὴν συμβολικὴ ἀρίθμηση; Δὲν ξέρετε τί θὰ πάρετε; Καί, ἐπιτέλους, ποι-οί εἶναι αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ἀρχαιολόγοι Sinn, Brodersen, Siewert καὶ Ebert, πὺν μποροῦν νὰ ἀμφισβητοῦν τὸ ἔργο ἐνὶ κλεῶν αὐτοκρατόρων μας, οἱ ὁποῖοι κατήγγησαν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες στὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ; Καὶ ἄντε κι αὐτοὺς τοὺς ἔπιασε ἡ μούρ-λια νὰ ἀνασκάφουν τὴν Ὀλυμπία, καὶ ἄντε ὅτι ἀπέδειξαν πὺς οἱ πρόγονοί μας τελοῦσαν ἐκεῖ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες 350 χρόνια μετὰ τὴν ἀπαγόρευσὴ τους ἤτοι ἐκτὸς νόμου... Ἐσεῖς, τώρα, τί ζόρι τραβάτε; Εἶναι ἀνάγκη δηλαδὴ νὰ δοῦν μετὰ τὴν ντοουντοῦκα νὰ τὸ διαλαλήσετε; Νὰ τὰ ἀποτελέσματα... **Ἐρχε-σθε σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς διαφύλαξης, προαγωγῆς καὶ διάδοσης τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης.** Ἄσε πὺν μποροῦν οἱ ξένοι, ψάχνοντας τίποτε χρυσόδοῦλα, **«νὰ θεωρήσουν παράνομους αὐτοὺς τοῦ 2004»** καὶ νὰ μείνῃ ἄνεργη ἡ κ. Γιάννα Ἀγγελοπούλου-Δασκαλάκη. Τὸ ἐθνικὸ μας φιγουνρίν...

Βεβαίως ἡ ἀπάντηση τῆς Ε.Ρ.Τ. εἶναι κομψότατη καὶ οὐδόλως μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ προληπτικὴ λογοκρισία! Ἀλίμονον τώρα! Γίνονται αὐτὰ τὰ πράγ-ματα σὲ μιὰ δημοκρατικὴ χώρα σὰν τὴν δική μας, ὅπου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δοῦν πρῶθυπουργό; Δὲν γίνονται. Οὔτε δέδαια εἶναι δυνατόν νὰ παρέμβῃ κάποια ἐξωγενὴς δύναμις σ' ἓνα κρατικὸ κανάλι, πὺν ἐμεῖς οἱ πολῖτες πλη-ρώνομε γιὰ νὰ μᾶς ἐνημερώνῃ. Ἀπλᾶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ε.Ρ.Τ. γιὰ τὸ καλὸ μας φιλτράρουν λίγο τίς διαφημίσεις. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει σὲ ἐρωτῶ, ρὲ Λάμπρον, εἶναι διαφήμιση περιοδικοῦ αὐτῆ; Νὰ ἐξέδιδες τὸ περιοδικὸ «Ἐξ-σκισέ με» ἢ «Μὲ τὸ μάτι στὸ κρεβάτι» νὰ πῶ ναί! αὐτὰ εἶναι περιοδικὰ γιὰ προδολὴ καὶ μὲ ἀναλυτικὸ φωτογραφικὸ ὕλικό.

Τὸ ὅτι ἡ ἀπόφαση μὴ μεταδόσεως τῆς διαφημίσεως τοῦ «Δαυλοῦ» εἶναι ἀνν-πόγραφη, οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει. Προφανῶς εἶτε ξέχασαν νὰ τὴν ὑπογρά-ψουν, εἶτε δὲν τὴν ὑπέγραψαν διὰ λόγους χριστιανικῆς σεμνότητος. Καθότι, κατὰ τὸν «Ἐκκλησιαστήν», ματαιότης ματαιότητων τὰ πάντα ματαιότης. Οὔτε εἶναι παράδοξον πὺν ἡ Νομικὴ Ὑπηρεσία δὲν ἀποφάσισε τὴν ἀπαγόρευση. Αὐτὴ μπορεῖ καὶ νὰ τὴν ἀγνοοῦσε. Καθ' ὅτι ἐκ τῶν λόγων τοῦ κ. Κωστόπου-λου συνάγεται ὅτι αὐτοὶ πὺν λογοκρίναν τὴν διαφήμιση τοῦ «Δαυλοῦ» πρέ-πει εἶτε νὰ εἶχαν γερεὲς πλάτες, εἶτε νὰ ἦταν πολὺ ὑψηλὰ ἱστάμενοι. Καὶ τὴν νο-μικὴ ὑπηρεσία τῆς Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. τὴν εἶχαν γραμμμένη ἐκεῖ πὺν δὲν πιάνει μελά-νι. Φαντάζομαι πὺς τώρα, μὲ τὴν δίκη τῆς 22ας Ἀπριλίου, τὰ κόκκαλα τοῦ Θε-οδοσίου Β' θὰ παίζουν καστανιέττες... Ἀναμένομε τὴν ἀπόφαση.

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΔΗΜ. ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ

‘Ο αστυνομικός πού ώργάνωσε τὸ 1896 τὴν ἀσφάλεια τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων

‘Ο **Δημήτριος Μπαϊρακτάρης** σφράγισε ἀνεξίτηλα μὲ τὴν παρουσία του μία ὁλόκληρη ἐποχή. Γεννήθηκε τὸ 1833 στὸ Ἀργίριο καὶ ἦταν γόνος Σουλιώτικης οἰκογένειας. Κατατάχθηκε στὸ στρατὸ τὸ 1848 καὶ σταδιοδρόμησε ὡς ἀξιωματικὸς πεζικοῦ. Διακρίθηκε γιὰ τὴ γενναϊότητα καὶ τὸ ἐπιτελικό του πνεῦμα στὴν Κρητικὴ ἐπανάσταση, στὸ Θεσσαλικὸ πόλεμο ἀλλὰ καὶ ὡς ὑποστράτηγος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας.

Βεβαίως στὴν ἐποχὴ του ἡ Ἀστυνομία δὲν εἶχε νὰ ἀντιμετώπιση ὅμοια μὲ τὰ σημερινὰ προβλήματα ὅπως αὐτὰ τῆς τρομοκρατίας ἢ τῶν τροχονομικῶν ἐλέγχων (σημ.: ἐλλείπει αὐτοκινήτων). Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ τότε ναρκωτικά, προαγωγοί-προστάτες, κλέφτες (ἢ ἀλλιῶς «λαχανᾶδες») καὶ ἄλλα κοινωνικά παράσιτα, πού χαρακτηρίζονταν ἀπὸ «ὑπογειες» συνήθειες ὅπως τὸ «στραβὸ περπάτημα (κουτσαδάκια), ἡ μαγκιά, τὰ βαριά κομπολόγια καὶ τὰ ἀνάρριχτα σακάκια. Μιλᾶμε γιὰ ἐποχές πού ἡ γαλλικὴ ἀργκό, τὰ στριφτὰ μουστάκια καὶ τὰ δίχρωμα μυτερά παπούτσια ἦταν ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴ σουλάτσα ἐνὸς «ἐ ντὲ λὰ μαγκὲ» στὰ στενὰ τοῦ Μοναστηρακίου, τοῦ Ψυρροῦ καὶ στοὺς τεκέδες τῆς ὁμορφῆς ἀθηναϊκῆς Πλάκας. Οἱ «τσαμπουκάδες», τὰ μαχαιρώματα καὶ οἱ ὁδομαχίες μὲ κουμπούρια εἶχαν γίνεи καθημερινὸ φαινόμενο, εἴτε γιὰτὶ κάποιος πάτησε –κατὰ λάθος– τὸ συρόμενο ζωνάρι ἐνὸς μάγκα, εἴτε γιὰτὶ γλυκοκοιτάζαν τὴν «γκόμενά» του. Ὅσο ἀστεία καὶ ἂν ἦχοῦν τὰ προβλήματα αὐτά, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχαν λάβει διαστάσεις μάστιγας. Οἱ φυλακὲς Συγγροῦ καὶ Ὁρωποῦ ἦταν ἑτοιμες νὰ δεχθοῦν τὸ πλῆθος τῶν παρανόμων, ἀρκεῖ νὰ βρισκόταν τὸ ἐπιδέξιο ἀστυνομικὸ ὄργανο πού θὰ κατάφερνε νὰ τοὺς συλλάβῃ, κοινῶς μπαγλαρώσῃ.

Πιάνοντας τὸν παλμὸ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἔχοντας τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τῆς τότε ἀνωτάτης πολιτικῆς ἀρχῆς ὁ Μπαϊρακτάρης δημιούργησε ἓνα σῶμα «εὐζώνων» (σημ.: «κομάντο» θὰ λέγαμε σήμερα), πού θὰ ἀνελάμβανε νὰ δώσῃ σάρκα καὶ ὀστά στὰ ὄνειρα «εὐταξίας» τοῦ στρατηγοῦ.

«Εἰς τὴν Ἀστυνομίαν τῆς Πρωτευούσης ἐπὶ Μπαϊρακτάρῃ προστετέθη καὶ μία δύναμις Εὐζώνων, κατὰ προσωπικὴν ἐπιλογὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡ πίστις καὶ ἡ ἀφοσίωσις ὑπῆρξε παροιμιώδης. Ἀπέδωσαν ἀληθεῖς τρομοκραταὶ τῶν κακοποιῶν καὶ τῶν ἀέργων καὶ ἥρωες ἐπεισοδίων καὶ σκληρῶν καὶ φαιδροτάτων. Οἱ ἐπίλεκτοι ἄνδρες τῶν ὀρεινῶν διαμερισμάτων τῆς χώρας, ἀπηλλαγμένοι κακῶν συνηθειῶν, πειθαρχοῦντες ἀυστηρῶς, ψύχραιμοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ καθήκον, ἀπέδωσαν πάντοτε πολὺτιμα ὄργανα τάξεως καὶ ἐπιβολῆς ὑπὸ διοίκησιν σώφρονα καὶ λελογισμένην».

Οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἀφιερώνουν ἄρθρα «κοινωνικῆς ἀνακούφισης», διότι ἐπὶ Μπαϊρακτάρῃ διανυκτέρευαν στὰ κρατητήρια μεγάλοι ἐπιχειρηματίες, καθηγητὲς Πανεπιστημίων, δικαστές, πολιτικοὶ ἄνδρες, ἀστυνομικοὶ, ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ κ.ἄ.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς Ὀλυμπιάδας τοῦ 1896

Τὸ ἐπίκαιρο αἶτημα γιὰ ἀσφαλεῖς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες ἀπασχόλησε τὸ Δ. Μπαῖρα-κτάρη, ὁ ὁποῖος μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἀνέλαβε τὴν ἀσφάλειά τους. Οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς διασφύζουν τὶς προσπάθειες τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ.

«... Πάντες ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἀστυνομία Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς δι' ἱκανῶν ἀστυφυλάκων κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας. Ἡ συρροὴ τῶν ξένων κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Ἀγῶνων θὰ προκαλέσῃ ἀναντιρρήτως, ὡς πᾶσα μεγάλη συνάθροι-σις καὶ συρροὴ λωποδυτῶν καὶ ἐν γένει ἀτάκτων στοιχείων, τὰ ὁποῖα μόνον ἢ καλῶς διορ-γανωμένη καὶ αὐστηρὰ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις δύναται νὰ καταστείλῃ καὶ καταστήσῃ ἀκίνδυνα. Πλὴν τούτου ὅμως καὶ διὰ τὴν καθόλου τήρησιν τῆς τάξεως κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, οἱ ξένοι, ἀγνωστοὶ ἐντελῶς τὸν τόπον, θὰ ἔλθουν ἐδῶ, ἔκτακτα δὲ γεγονότα πι-θανὸν νὰ συμβῶν ἀπαιτοῦνται τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῆς ἀστυνομίας... τὴν πρόνοιαν ταύ-την ἐγκαίρως ἔλαβεν ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας κ. Μπαῖρακτάρης...».

Σὲ συνέντευξιν ποὺ ἔδωσε ὁ στρατηγὸς στὴν ἐφημερίδα «Ἑστία» ἐξέθεσε τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς Ἀστυνομίας ἐν ὄψει τῶν ἀγῶνων. Μέσα ἀπὸ τὰ λόγια του καταλαβαίνει κανεὶς τὸ πόσο διορατικὸς καὶ ἐπαγγελματίας στάθηκε αὐτὸς ὁ ἀστυ-νομικός, ἐνῷ τὰ προβλήματα ποὺ τότε ἀπασχολοῦσαν τὴ δημόσια τάξιν εὐκολὰ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι ἀπασχολοῦν καὶ τὴ σημερινή.

«... Ἐσκέφθημεν περὶ ὅλων, καὶ ἡ δύναμις τῶν ἀστυφυλάκων κατὰ τοὺς ἀγῶνας θὰ φθάσῃ εἰς 400 ἀνδρας. Διὰ τοὺς 50 ἐξ αὐτῶν συμπεριελήφθη καὶ κονδύλιον ἐν τῷ προ-ϋπολογισμῷ. Ἀνάγκη ὅμως νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἀστυνομία καὶ δι' ἄλλων 50 ἀνδρῶν καὶ πρὸς τοῦτο θ' ἀποταθῶμεν πρὸς τὰς ἄλλας ἀστυνομικὰς περιφερείας τοῦ Κράτους, διὰ νὰ ἴδω-μεν πῶς θὰ τοὺς οἰκονομήσωμεν. Διότι εἶνε ἀνάγκη νὰ τοὺς ἔχωμεν ἐγκαίρως εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ τοὺς κάμωμεν καὶ κά-ποιαν διδασκαλίαν ὅσον ἀφορᾷ στὴν συμπεριφορὰν των πρὸς τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας καὶ ἐν γένει πρὸς πλὴρην τήρησιν τῆς τάξεως κατὰ τοὺς Ἀγῶνας...».

Ὅπως δὴ ποτε τὰ μεγέθη προκαλοῦν ἐκπληξιν, ἂν ἀναλογιστοῦμε ὅτι τὸ κλεινὸν Ἀστὺ τότε εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ 400 μόνον ἀστυνομικοὺς (σημ.: τρέ-με Αἰ Καὶδα...). Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ διδασκαλία τῆς συμπεριφορᾶς –καὶ ὄχι μόνον– τῶν ἀστυνομικῶν γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἓνα κεφαλαιῶδες ζήτημα, ποὺ παραμένει ἐπίκαιρο.

«... Οἱ ἀστυνόμοι καὶ οἱ ἐδῶ ἀστυφύλακες εἶνε ἀρκετὰ κατηρ-τισμένοι πρὸς τήρησιν τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. Αἱ μεταθέσεις ὅμως τῶν ἀστυφυλάκων ἔδωκαν πολὺν τὴν ὑπηρεσίαν, μὰ πάρα πολὺ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε καὶ ματαίᾳ δαπάνη διὰ τὸ Κράτος. Ἀλλὰ τί νὰ γείνη.

»Πλὴν τῶν ἀστυφυλάκων ἡμπορεῖ βέβαια νὰ ἐνισχυθῶμεν καὶ

Ὁ Σταύρακας τοῦ θεάτρου σκιῶν. Χαρακτηριστικὸς τύπος «μάγκα», ποὺ φορᾷ τὸ σακάκι «ἀνάρριχτο», παπούτσια μυτερά καὶ κάνει βόλτες στὸν «μπερντέ» πάντα ἐνοπλος καὶ ἐτοιμος γιὰ «τσαμπουκά».

Δημήτριος Μπαϊρακτάρης.

δι' ἐφίππων ἀνδρῶν, ὅπως λέγετε, ὀρίζοντες σταθμούς τὴν Ἀγ. Τριάδα καὶ τὸν σταθμὸν τοῦ Σιδηροδρομοῦ διὰ δύο ἐξ αὐτῶν. Ἐπίσης ἀνὰ δύο νὰ τοποθετήσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ εἰς τὰς ἄλλας κεντρικὰς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι θὰ συγχάζωνται πολὺ ἀπὸ τοὺς ξένους, διὰ νὰ παρέχουν πᾶσαν εἰς αὐτοὺς πληροφορίαν καὶ νὰ ἐπιτηροῦν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τάξιν ἐν συνεννοήσει πάντοτε πρὸς τοὺς ἀστυφύλακας, τοὺς ἀστυνόμους καὶ τὰ μῆματα, οἵτινες θὰ λαμβάνουν τὰς διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ὡς συνήθως ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Διευθύνσεως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις θὰ ἐκτελεῖται πλήρως καὶ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα, ἂν τολμήσουν νὰ ἔλθουν, ἀμέσως θὰ περιορισθοῦν...».

Οἱ εἰκόνες εἶναι πράγματι γραφικώτατες. Ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρομοῦ ἦταν τὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, ἐνῷ ἡ ὁδὸς τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ (σημ.: προφανῶς χωματόδρομος) παρουσιάζεται ὡς τὸ κέντρο συνάθροισης τῶν ἐν Ἑλλάδι τουριστῶν. Σ' αὐτὴν τὴν σπανιώτατη συνέντευξή του ὁ στρατηγὸς θίγει καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐμφάνισης τῶν Ἀστυνομικῶν κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, τὰ προβλήματα ὅμως δὲν δοῖσκουν λύση λόγῳ τῆς δυσκολῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τοῦ νεοελληνικοῦ κρατιδίου...

«Ζήτημα ὅμως εἶναι καὶ αἱ στολαὶ καὶ τὰ κράνη τῶν ἀστυφυλάκων, τὰ ὁποῖα κατὰ τοὺς ἀγῶνας πρέπει νὰ εἶναι καινούργη. Ἔχομεν πίστωση καὶ ἐκάμαμεν παραγγελίαν τσόχας διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, τώρα δὲ θὰ φροντίσωμεν καὶ διὰ τὰ κράνη. Πρέπει νὰ εἶναι ὅλα καθαρά, διὰ νὰ φανῶμεν εὐπρόσωποι πρὸ τῶν ξένων. Ἐγὼ ἤθελα καὶ τώρα ἀκόμη καὶ πάντοτε οἱ σκοποὶ νὰ φοροῦν τὰ κράνη των, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν, δὲν ἔχομεν. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐξ ἀρχῆς εἶχον μετετέθησαν ἀλλοῦ, καὶ τώρα εἶναι ἀνάγκη οἱ ἐδῶ μετατεθέντες νὰ προμηθευθοῦν νέα. Περὶ πάντων τούτων συνεννοήθη ὡς σὰς εἶπον προχθὲς μὲ τὸν κ. ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν...». Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ Ὀλυμπιάδα τοῦ 1896, παρὰ τὴν ἀδόσταχτη φτώχεια τοῦ λαοῦ μας, στέφθη με ἐπιτυχία χάρις στοῦ ἀθάνατο ἐλληνικοῦ φιλότιμο καὶ τὸν πατριωτισμὸ ὀρισμένων ἀνθρώπων.

Ἐνα χρόνον μετὰ ἡ χώρα μας μπῆκε στὴ σκιά ἐνὸς σφοδροῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου καί, ὡς ἀναμενόταν, αὐτὸ δὲν ἄφησε τὸν Μπαϊρακτάρη ἀδιάφορο, ποὺ παρὰ τὸ προχωρημένο τῆς ἡλικίας του ἔσπευσε –χωρὶς δικαιολογίες– στὴν πρώτη γραμμὴ: «...Ὁ Μπαϊρακτάρης ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇς μικτῆς φάλαγγος συγκροτηθείσης κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς Χωροφυλακῆς τῆς πρωτευούσης καὶ ἔσπευσε πρὸς τὴν Ἡπειρον, ὅπου συνῆψε τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Γριμπόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Χωροφυλακὴ ἐπολέμησε καλῶς». Σ' αὐτὴν τὴ μάχην ὁ γενναῖος στρατηγὸς τελείωσε μὲ τὸν καλύτερον τρόπο τὴν στρατιωτικὴν του σταδιοδρομίαν, πέφτοντας δηλαδὴ μαχόμενος.

Μ' ἄλλα λόγια ὁ Μπαϊρακτάρης «δὲν χαμπάριζε τίποτα» καὶ γι' αὐτὸ οἱ ρεμπέτες, ποὺ ἐνίοτε ἐξέφραζαν τὸ λαϊκὸ αἶσθημα, τὸν γνώριζαν, τὸν ἀγαποῦσαν καὶ θυμοσοφώντας τὸν μνημόνευσαν στὰ τραγούδια τους, λέγοντας πῶς:

«...Ὁ Μπαϊρακτάρης ὁ σκληρὸς
δὲν σήκωνε ζοριλίκι,
ἔκοθε ἀπὸ τοὺς μάγκες τὸ ἓνα τὸ μανίκι,
καὶ ἡ μαγκιά τους ἔφηνεγε
καὶ τὸ νταηλίκι...».

Τὸ δυσάρεστο εἶναι ὅτι τότε ὑπῆρχαν τουλάχιστον ἀληθινοὶ μάγκες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐποχὴ μας, ποὺ ὅλα δείχνουν ὅτι... τοὺς πάτησε τὸ τραῖνο.

Κωνσταντῖνος Δ. Μίχος-Λεύκαρος

Πηγές:

1. Γ. Ἀσπρέας, «Ἱστορικὰ συγγράμματα».
2. Χαράλ. Θ. Σταμάτης, «Ἱστορία τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων».
3. Ἐγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ Χ. Πάτη.
4. «Ἐστία», 6-2-1896.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς τοῦ Μουσείου Ὀλυμπίας!

Ἔς προσέξουμε τὸ παρακάτω κείμενο:

«Ἡ ἀθληση δὲν ἀποτελεῖ ἐλληνικὴ ἐπινόηση. Οἱ ἀφετηριεῖς θρίσκονται στὴν ὀρμέμφυτη ἀνάγκη γιὰ ἄμιλλα καὶ διάκριση, ποὺ ὑπάρχει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ οἱ ρίζες ἀνάγονται στὴν ἀπώτερη προῖστορία καὶ σχετίζονται μὲ τὶς δραστηριότητες ποὺ ἀνέπτυξε κάθε ἄτομο γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, τὴν ἐξασφάλιση τροφῆς καὶ τὴν ἀποφυγὴ τῶν κινδύνων. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἡ ἀσκησιμὴ συνδέεται ἀρχικὰ μὲ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξὴ τους. Ὁργανωμένη ἀθλητικὴ δραστηριότητα παρατηρεῖται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς 3ης χιλιετίας π.Χ. στοὺς μεγάλους ἀστικoὺς πολιτισμοὺς τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Στὶς ἀρχὲς τῆς 2ας χιλιετίας π.Χ. ἐμφανίζονται οἱ πρῶτες ἀπεικονίσεις ἀθλητικῶν δραστηριοτήτων σὲ μινωικὰ ἔργα τέχνης, ἀποδεικνύοντες ὅτι οἱ Κρήτες τὶς νιοθέτησαν μᾶλλον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀλλὰ τὶς ἀνέπτυξαν σὲ κανονικὰ ἀθλήματα, ποὺ ἐντάσσονται στὸ πλαίσιο ἐπίσημων θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων τῆς μινωικῆς κοινωνίας. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ πρέπει νὰ διεξάγονταν στὸ πλαίσιο θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ κατὰ τὴν διάκριση ἐπιτάφιων ἄθλων γιὰ νὰ τιμηθοῦν ἐπιφανεῖς νεκροὶ βασιλεῖς καὶ ἥρωες».

Τὸ κείμενο αὐτὸ δὲν γράφτηκε στὴν Μεσοποταμία ἢ τὴν Αἴγυπτο. Τὸ ἀντιγράψαμε ἀπὸ τὴν πινακίδα ποὺ ὑπάρχει στὴν πρώτη δυτικὴ αἴθουσα τοῦ Μουσείου τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀρχαίων Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων - Ἀρχαίας Ὀλυμπίας (πρώτη ἐπιγραφή ἀριστερά). Τὸ ὡς ἄνω κείμενο ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν Ἀγγλική, Γαλλικὴ καὶ Γερμανικὴ γλῶσσα, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κείμενα.

Τὰ δικά μας σχόλια περιττά.

Δ.Κ.

Παρὰ φύσιν συζεύξεις

Τὴν 25η Μαρτίου κάποιοι πολιτικοὶ ὅλων τῶν κομμάτων μαζί μὲ τὸν πρωθυπουργὸ εἶπαν δυὸ λόγια γιὰ τὸν συμβολισμό τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἐορτῆς, ποὺ εἶναι ἡ ἐξέγερση τῶν Ἑλλήνων ἐναντία στὸν κατακτητὴ Τοῦρκο καὶ συμπλήρωσαν ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι μεγάλη θρησκευτικὴ ἐορτή. Αὐτὸ τὸ «θρησκευτικὴ ἐορτή», γιατί τὸ «ξεφούρνισαν»; Μὰ ἀσφαλῶς γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸ ἱερατεῖο, μολονότι ὅλοι τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ ἱστορικῶς τεκμηριωμένα γεγονότα ὅτι τὸ τότε ἱερατεῖο (πατριαρχεῖο) εἶχε ἀφωρῖσει τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ ὅτι καθ' ὅλη τὴν διαδρομὴ τῆς σκλαβιάς κινήθηκε μὲ κάθε μέσον καὶ προδοσίες τοὺς ὀπλαρχηγούς καὶ ἀγωνιστὲς τῆς Ἐλευθερίας. Γι' αὐτὸ λοιπὸν συνδέουν σὲ μιὰ παρὰ φύσιν σύζευξη τὴν ἐθνικὴ μας ἐορτὴ μὲ ἐορτὲς τῆς ἀνθελληνικῆς Ὁρθοδοξίας τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Τώρα μὲ τὴν πίεση ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀνδρῶν ἀπὸ τὸ ἱερατεῖο προσπαθοῦν νὰ πείσουν τοὺς Ἕλληνες ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς συμπόρευσαν κάποια ἐποχή.

Γ.Γ.

«Νὰ γκρεμίσουμε τὴν Ὀλυμπιακὴ Φλόγα»!

«Νὰ γκρεμίσουμε τὴ φλόγα τοῦ ψευτο- Ἀπόλλωνα ἀπὸ τὸ Καλλιμάρμαρο καὶ νὰ δάλουμε τὴν ἱερὴ φλόγα τοῦ Χριστοῦ». Λόγια ἱερέα τῆ Μεγάλῃ Τρίτῃ σὲ κήρυγμά του στὸν Ἅγιο Ἐλευθέριο, τοῦ Γκύζη («Ἐλευθεροτυπία», 10-11/4/2004, σ. 17). Νὰ γκρεμίσουμε λοιπόν. Ἔτσι ὀρίζουν ἀπὸ τὸν ἄμω- να οἱ ἱερεῖς τὴν ἰσοπέδωση τῶν πάτριων, ποὺ εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς μας. Γιατί οἱ ἱερεῖς φανατίζουν τὸ ποίμνιον καὶ τὸ ὠθοῦν σὲ θαναλισμὸ, ἀντὶ νὰ κάμουν κήρυγμα ἀγάπης; Δηλαδή ὁδηγοῦμαστε σὲ νέους διωγμούς καὶ καταστροφές; «Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ διωγμὸς γέγονεν Ἑλλήνων μέγας...», γράφει ὁ Ἰωάννης Μαλάλας, χρονογράφος. «Παρήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ εἰδωλεῖα ἕως ἐδά- φους καταστρέψαι καὶ πυρὶ παραδοθῆναι», ἡ Εὐδοξία στὸν Κυνηγόν (Θεοδοσιανὸς Κῶδιξ, κεφ. 51). «Καὶ ἐνέβαλον τὰ εἰδῶλα αὐτῶν εἰς πῦρ» (Ἡσαΐας, ΑΖ' 19). Ὁ δὲ Γάλλος ἱερωμένος Ἀδδᾶς Fourmont, ποὺ διακρίθηκε σὲ θαναλισμούς καὶ καταστροφὴ ὅλων τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου,

γράφει: «Τὰ ἰσοπέδωσα, τὰ ξεθεμελίωσα ὅλα. Δὲν ἀπόμεινε λίθος ἐπὶ λίθου». Τὴν ὑστάτη ὥρα θὰ ἀνανήψουν ἄραγε οἱ ἱερεῖς;

Σ.Φ.

Σχολικὴ θεοκρατία

Στὶς ΗΠΑ ὁ Μάικλ Νιουντάουν, ἱατρός καὶ δικηγόρος ἀπὸ τὴν Καλιφόρνια, ἔφθασε ὡς τὸ ἀνώτατο δικαστήριό τῆς χώρας του, ζητώντας νὰ ἀπαλειφθῇ κάθε θρησκευτικὴ ἀναφορὰ ποὺ γίνεται στὰ δημόσια σχολεῖα καὶ εἰδικῶς κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ χωριτισμοῦ τῆς ἀμερικανικῆς σημαίας. «Εἶμαι ἄθεος. Κάθε πρωὶ στὸ σχολεῖο ὁ νιός μου εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ σταθῇ ὄρθιος, νὰ βάλλῃ τὸ χέρι του στὸ στήθος καὶ νὰ πῇ ὅτι ὁ πατέρας του εἶναι ψεύτης καὶ ἔχει ἄδικο», θὰ πῇ στὸ δικαστήριό, καὶ πῶς «τὸ κράτος ὀφείλει νὰ κρατᾷ ἀποστάσεις ἀπ' τὴν θρησκεία». Ἄν καὶ κέρδισε τὴν ὑπόθεσιν στὸ ἐφετεῖο, ἴσως δὲν μπορέσῃ νὰ δικαιωθῇ στὸ ἀνώτατο δικαστήριό. Αὐτὰ σὲ ἓνα κράτος ὅπου θρησκεία καὶ πολιτεία λειτουργοῦν χωρὶς ἀπ' τὴν ἡμέρα τῆς δημιουργίας του. Τί νὰ ποῦμε γιὰ τὸ δικό μας φεουδαρχικὸ κράτος, ὅπου στὰ σχολεῖα διδάσκονται τὰ «Πιστεύω εἰς ἓνα θεόν», τὰ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ ἄλλες προσευχές, τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἡ «ἐλληνοχριστιανικὴ» ψευδοῖστορία ὡς μαθήματα; Μαζὶ μὲ τοὺς ἐστανρωμένους καὶ τοὺς λοιποὺς «ἁγίους» ποὺ κρέμονται στὶς σχολικὲς τάξεις δεδηλώνοντες ἔννοια τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τῆς ἐλευθέρως παιδείας καὶ προσηγοριάζουν τὸ ραγιαδικὸ τριτοκοσμικὸ μέλλον τῶν νέων μας.

Β.Μ.

«Εἴμαστε προδότες τῆς Ἱστορίας μας»

Πρόσφατα ὁ ἐπίσκοπος Καλαβρύτων Ἀμβρόσιος μὲ θέμα «Κάλλιο θάνατος...» ἔκαμε δηλώσεις γιὰ διάφορα ζητήματα («Ἐλευθεροτυπία» 7.4.2004). Οἱ προσωπικὲς του θέσεις γιὰ διὰ-ὑπὲρ-κρατικὰ θέματα μπορεῖ νὰ διαταράξουν τὶς διακρατικὲς σχέσεις τῆς χώρας μὲ ἀπρόβλεπτες ἐξελίξεις, μὴ ἀντιστρέψιμες. Οἱ ρίζες τῆς Εὐρώπης ἔλκουν τὴν καταγωγὴ ἀπὸ τὴν κλασικὴ καὶ τὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδι καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς. Δὲν δεχόμαστε τοὺς ἀφοριστικούς του χαρακτηρισμούς γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Πόθεν ἀρνεῖται τοῦ δικαιώματος τούτου; Δὲν εἴμαστε προδότες τῆς ἱστορίας μας, ἀλλὰ «ἱστορες ἐσμέν καὶ λάτρεις ταύτης». Οἱ Ἕλληνες καὶ σήμερ' ἔχουν ἐθνικὰ ὄνειρα, ὅπως πάντα, γιὰ ὁλοκληρώσεις, ποὺ τὰ κάνουν πράξεις ὅταν τίθενται ἐν κινδύνῳ. Τὸ Ὀλυμπιακὸ Ἰδεῶδες καὶ ἡ Φλόγα εἶναι Ἱστορία μας, εἶναι ἡ πεμπτοσύνη τῆς Φυλῆς μας. Εἶναι τὸ Λάμπον Φῶς τοῦ Προμηθέως. Τὸ πνεῦμα του διαχρονικόν. Ποῦ θαυμάσια ὑμνήσῃ ἡ κλασικὴ Ἑλλάς, Ἰσοκράτης, Κωστής Παλαμᾶς.

Σ.Φ.

«Κάλλιο ὁ θάνατος» τοῦ κ. Ἀμβροσίου...

Δηλώσεις τοῦ μητροπολίτη Καλαβρύτων κ. Ἀμβροσίου:

«Ἡ Ε.Ε. περιφρόνησε τὴν χριστιανικὴ τὴν παράδοσιν, τὶς ρίζες τῆς, τὴν ταυτότητά της καὶ ἐρωτοτροπεῖ πλέον μὲ τὸν ἰσλαμισμό καὶ τὴν ἀθεΐα». Τὰ ἠνωμένα Ἕθνη «ἐγιναν ἠνωμένα στὴν φαιδρότητα καὶ τὴν ἀνυποληψία». Γιὰ τὴν Ἑλλάδα: «Οἱ Ἕλληνες σήμερ'· Ἀ! ναι, τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ ἡ Ὀλυμπιακὴ Φλόγα! Ἐνῶ στὴν Ἑλβετία καιγόνταν ὁ κόσμος, οἱ νεοῦ Ἕλληνες ἔτρεχαν νὰ προσενηθοῦν στὸν Ἀπόλλωνα γιὰ νὰ τοὺς στείλῃ τὴν ἱερὴ φλόγα. Ἐδῶ ὁ κόσμος καίγεται καὶ αὐτοί... χτενίζονται!» Καὶ τὸ φινάλε: «Κάλλιο ὁ θάνατος παρὰ μία ἄτιμη ὑποταγή».

Βεβαίως ὁ κ. Ἀμβρόσιος δὲν μᾶς ἀποκάλυψε ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ὑπόλοιποι κληρικοὶ δὲν πρόκειται ποτε καὶ γιὰ κανέναν νὰ πολεμήσουν κατὰ τὴν παλιὰ τους συνήθειαν, εἰδείξῃ ὅμως τὸν φθόνον του γιὰ τοὺς «εἰδωλολάτρες» προγόνους του καὶ τοὺς «μισερνούς» θεοὺς τους. Ἐνοχλεῖται σφόδρα ἀπ' τὴν ἀνεξιθρησκεία τῆς Εὐρώπης καὶ λοιδορεῖ τὸν Ο.Η.Ε. Τὸ εὐλόγο ἐρώτημα ποὺ τίθεται ὅμως εἶναι: Πότε τελικῶς κάποιος σοβαρὸς πολιτικὸς ἄνθρωπος θὰ χωρίσῃ τὸ κράτος ἀπ' τὸ παρακράτος; Ἐκκλησία, γιὰ νὰ σωπῇσιν ἐπιτέλους στὰ δημόσια καὶ πολιτικὰ θέματα οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ ν' ἀσχοληθοῦν μὲ τὰ τοῦ θεοῦ τους;

Β.Μ.

ΑΛΑΣ, ΣΑΚΧΑΡ, ΛΙΠΟΣ, ΚΑΠΝΟΣ

Διαιτητική: προστασία, δηλητήρια ή ήδονή;

Τέσσερις λέξεις αρχαίες, που παραμένουν μόνιμα επίκαιρες στην ανθρώπινη συνείδηση, είτε στην υγεία ως απαγορεύσεις είτε στις αισθήσεις ως απολαύσεις. Είναι λοιπόν απαραίτητα συστατικά του οργανισμού (και της κοινωνίας) ή δεν είναι αναγκαία; Είναι επικίνδυνα; Μην απαντάτε κατηγορηματικά, λάθος θα κάνετε. Πράγματι είναι τόσες οι διατροφικές αλλαγές και τόσο συχνές οι αντιστροφές των «κανόνων διαίτης», τόσο αντίθετα τα συμπεράσματα των έρευνών, ώστε δρισκόμαστε σε μόνιμη σύγχυση. Λ.χ. περίοδοι απαγόρευσης λιπών, μετά fast-food, τώρα «μεσογειακή» δίαιτα κ.ο.κ.

Τί το καλόν; Τί συνέδη πανάρχαια; Τί το αληθές; «Ἐξ ὀνομάτων ἄρξασθαι»: "Ας ξεκινήσουμε από τις έννοιες.

ΓΕΥΣΕΙΣ-ΟΣΜΕΣ. Ἡ τετρακτὺς τῶν αἰσθήσεων (εἶναι τέσσερις καὶ ὄχι ὅχι πέντε, ἀφοῦ γεύση χωρὶς ὄσφρηση δὲν ὑπάρχει) ἦτοι ὄρασις, ἀκοή, γεῦσ · ὄσφρησις καὶ ἀφή εἶναι σὲ πλήρη ἀντιστοιχία μὲ τὰ «στοιχεῖα» τῶν Ἑλλήνων: πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ, γῆ. Πράγματι ❶ Ὅρασις: Ἐκ φωτεινῆς πηγῆς (θερμότης) «πῦρ αἰρίζων»· Ἡρακλ. ❷ Ἀκοή: Μὲ ἡχητικὰ κύματα στὸν ἀέρα (κυρίως). ❸ Γεῦσ · ὄσφρησις: Μὲ μόρια ὑγρὰ στὸς ὑγροὺς βλεννογόνους στόματος/μύτης. ❹ Ἀφή-ισορροπία: Ἡ αἴσθησις ὑπαρξῆς μέσῳ τῶν στερεῶν.

Τὸ ψυχο-πνευματικὸ μέρος τοῦ ὅλου ἀνθρώπου (σῶμα, «ψυχή», πνεῦμα, ἐπίγνωση) ἀποτελεῖται κατὰ τὸν Πλάτωνα¹ καὶ Ἀριστοτέλη² ἀπὸ τὴν τετρακτύν: φυτικόν, αἰσθητικόν, ἐπιθυμητικόν, νοητικόν. «τὸ μὲν φυτικὸν οὐδαμῶς κοινωνεῖ λόγον (=μετέχει λογικῆς), τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν μετέχει (κά)πως». Ἀρα τὸ φυτικόν εἶναι τὰ ἐνστικτα τὸ δὲ αἰσθητικόν εἶναι οἱ αἰσθήσεις πὺ παρεχόν τὰ δεδομένα στὸν νοῦ.

Καὶ ἐνῷ θεωροῦμε τὶς ὄρασις, ἀκοή, ἀφή **βασικές**, τὴν ἐνιαία γεύση/ὄσφρηση τὴν νομίζουμε εὐτελεῖ «ἀνάλογον ἔχειν πρὸς τὴν γεῦσιν, καὶ ὁμοίως τὰ εἶδη τῶν χυμῶν τοῖς

Φωτ. 1. Ψαράς τῆς Θήρας πάει γιὰ ἀλάτισμα ἢ κάπνισμα.

Σχ. 1. Γεύσεις και
ὁσμές.

τῆς ὁσμῆς».³ Καὶ ὁμως μὲ αὐτὴν ξεκινᾶμε τὴ ζωὴ μας (θηλασμός) καὶ μὲ αὐτὴν «τελευτοῦμε», ἡ μόνη ποὺ ἀπομένει ζωηρή.

ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΗΔΟΝΕΣ. Οἱ Ἕλληνες ὅπως σὲ ὅλα τὰ θέματα εἶχαν ξεκαθαρίσει καὶ τὰ εἶδη τῆς γεύσης (καὶ ὁσφρησης) δίδοντας τὶς κατάλληλες λέξεις (**Σχ. 1**). Συνεχίζουμε ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη:³ «ἀπλᾶ (=θασικά) μὲν τὰναντία τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, ἐχόμενα δέ, τοῦ μὲν τὸ λιπαρὸν τοῦ δὲ τὸ ἀλμυρὸν. Μεταξὺ δὲ τούτων τὸ τε δριμὺ καὶ τὸ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν καὶ ὀξύ». Καὶ διευκρινίζει: «τὰ δ' εἶδη τῶν χυμῶν ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν χρωμάτων»! Πράγματι μοιάζει μὲ τὸ ὀκταγωνικὸ χρωματικὸ σύστημα.⁴

Δὲν νομίζω ὅτι ἡ σημερινὴ φάση τῆς γλώσσας (νεοελληνική) ἔχει πλέον τὶς ἀντίστοιχες λέξεις γιὰ τὸ «δριμύ» (=καυστικός) καὶ τὸ «αὐστηρόν» (λ.χ. οἶνος = μπρούσκος). Ὅσο γιὰ τὶς (ἐλληνογενεῖς) εὐρωπαϊκὲς γλώσσες ζήτημα ἂν ἔχουν πλέον 5! Sweet/doux - salty - bitter/amer - acrid/âpre - acid. Ὁ Ἀριστ. δηλώνει σαφῶς ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν γεύσεων ἰσχύουν καὶ γιὰ τὶς ὁσμές: «Ἔστι δ', ὥσπερ χυμὸς ὁ μὲν γλυκὺς ὁ δὲ πικρὸς, οὕτω καὶ ἡ ὁσμὴ... γλυκεῖα ὡς τοῦ μέλιτος».³

Ποῖος ὁ στόχος, ὁ τελικὸς σκοπὸς «τέλος» στὴ ζωὴ μας; Ὁ Ἀριστ. ἀπαντᾷ εὐθέως: «τὰ ἐπιζητούμενα (χαρκτηριστικά) τὰ περὶ τὴν εὐδαιμονίαν... ἀρετή... μετ' ἡδονῆς» Ἡθ. Νικομ. Α3+9. Ἡ εὐδαιμονία λοιπὸν τὸ ὑπέρτατο ἀγαθόν, ἡ ἡδονὴ τὸ μέσον.

Φυσικὰ στὶς ἡδονὲς μετέχουμε μὲ **ὅλες** τὶς αἰσθήσεις. Μὲ τὴν ὄραση λ.χ. στὶς εἰκαστικὲς τέχνες (ἄγαλμα < ἀγάλισμα) μὲ τὴν ἀκοή στὴ μουσικὴ < μουσα < μῶ = δωρ. ποθῶ μὲ τὴν ἀφή στὸν ἔρωτα. Ὅμως στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἡ ἡδονὴ μέσῳ τῆς τετάρτης εἶναι συγχρότερη. Καὶ δὲν ἀρκοῦμεθα στὶς φυσικὲς γεύσεις-ὁσμές, ἀλλὰ δημιουργοῦμε νέες συνδυάζοντας.

Διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν κάνει ἔρωτα γιὰ νὰ ἐπιζήσῃ (μόνον) μέσῳ τῶν ἀπογόνων του ὅπως τὰ ζῷα, ἀλλὰ ζῇ γιὰ νὰ κἀνῃ ἔρωτα γιὰ ἡδονή. Λογίζεται γιὰ ἡδονή. Ἔτσι δὲν τρώει γιὰ νὰ ζήσῃ (μόνον), ἀλλὰ ζῇ γιὰ νὰ τρῶῃ ἡδονικά.

Πράγματι θὰ μπορούσαμε νὰ τρῶμε μόνο **μία** φορὰ ἡμερησίως «δεῖπνον», ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἱπποκράτης ὅτι ἦταν σύνηθες «μονοσιτέειν τῷ μεμαθηκότι» Περί Ἀρχ. Ἱατρ. 11 ἢ τὸ πολὺ δύο μὲ τὸ «ἄριστον» (=πρωινό). «ἅπαξ ἢ δις τροφήν δοτέον». Τρίτη φορὰ, τὸ δρόαδου «δόρπον» σπανίως ἔτρωγαν, σχετίζετο δὲ μὲ διασκέδαση: «συμπόσιον». Λατ. coena < κοινόω = συμμετέχω σὲ γεῦμα.

Στὴ ρωμαϊκὴ παρακμὴ (αὐτοκρατορία) ἔτρωγαν πολλὲς φορές. Ἔτσι καὶ στὴν ἐποχὴ μας τρῶμε καὶ 5(!) φορές ἡμερησίως γιὰ νὰ ἡδονισθοῦμε, παίρνοντας ὁμως **πενταπλάσιες** θερμίδες ἀπὸ τὶς 1.000 ἀπαραίτητες! (ὄχι 1.400).

Μέσῳ τῆς ποσότητας (εἶναι τὸ λάθος ποὺ μᾶς κάνει ὑπέρβαρους) ἐπιζητοῦμε τὴν **ποι-κιλίαν γεύσεων**. Καὶ τέτοιες ἐπινοοῦμε συνεχῶς μέσῳ τῆς μαγειρικῆς τέχνης (haute cuisine) καὶ καὶ τῆς οἰνοποιίας.

Πράγματι οἱ συνταγές, τὰ «πιάτα», εἶναι πλέον ἀναρίθμητες, ἀφοῦ δημιουργοῦνται ἑκατοντάδες νέες κάθε μέρα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ γιὰ τὴν **ὁσφρηση**: Ἐπινοοῦμε συνεχῶς νέα **ἀρώματα**, ὅπως ἐφευρίσκουμε ἀπειρα καλλυντικά (cosmetic < κόσμος = κάλλος) γιὰ τὴν ἡδονὴ τῆς ὄρασης. Καθημερινὴ ἡδονὴ λοιπὸν μὲ φαγητὰ καὶ ποτὰ γιὰ τὴν γεύση καὶ ἀρώματα, σωματικὲς μυρουδιές (=ἔρωτικὴ «χημεία») γιὰ τὴν ὁσφρηση.

Πῶς γίνονταν ὁμως ἐντονότερες οἱ γεύσεις-ὁσμές, τί πρόσθεταν;

ΤΑ ΤΡΙΑ ΛΕΥΚΑ «ΔΗΛΗΤΗΡΙΑ» (καὶ μαῦρα).

Οἱ Ἕλληνες νοστίμευαν τὰ φαγητά τους («ἡδύνω ἔδεσμα») καθ' ὅσον ἔτρωγαν **πάντα** λιτά. Τὸ «*λιτοδίαιτον*» (φαγητοῦ καὶ τρόπου ζωῆς) ἦταν παροιμιώδης. Οἱ ἐλάχιστες παρεκκλίσεις προκαλοῦσαν γενικῶς τὸν γέλωτα, τὴν ἀπέχθεια, τέλος τὴν περιφρόνηση. Τὸ μοναδικὸ –συνήθως– φαγητὸ τῆς ἡμέρας ἦταν ἀπέριττο. Συνήθως ψωμί, ἐλιές, κρεμμύδι, σκόρδο καὶ γιὰ ποτὸ «*κεκραμένος οἶνος*» μὲ μπόλικο νερὸ (1:4). Γιὰ «*ποιίκιλμα*» προσέθεταν ποῦ καὶ ποῦ «*τάριχον ἰχθύν*» ἤτοι ψάρι διατηρημένο σὲ ἄλατι, ξηραμένο ἢ καπνιστό [**Φωτ. 1**], «*τυρόν*», «*ὀπώρας*», «*λάχανα*», ὄσπρια, ξηροὺς καρπούς. Αὐγά, γάλα, γλυκὰ ἦσαν σπάνια ὅπως τὸ κρέας.

Εἰδικότερα: Ἡ βασικὴ τροφή, ὁ **ἄρτος** < ἄρτύω = ἐτοιμάζω / νοστιμεύω (φαγητό), ὑπῆρχε σὲ μεγάλη ποικιλία (μαζός, πύρνος, ἄζυμος καὶ δεκάδες ἄλλοι) [**Φωτ. 2**]. Τὸ ἔλαιον τὸ ἔτρωγαν συνήθως ὠμὸ ὅπως καὶ τὰ λαχανικὰ (κράμβη, ραφανίδες κ.ἄ.). Μεγάλη ἢ ποικιλία τῶν ὀσπρίων (φακαί, φασίολοι) ὡς καὶ τῶν ξηρῶν καρπῶν (κάρυον περσικόν, ποντικόν κ.λπ.). Τὸ **κρέας** σπάνιο, ἦταν κυρίως μία κοινωνικὴ προσφορά «*σφάγια ἱερὰ πόλεως*» μὲ θυσίες, πανηγύρεις, πάνδημες «*ἐστιάσεις*» (μὲ ἔξοδα πλούσιου «*λειτουργοῦ*»), ἑορτές, γάμους κ.ἄ. Οἰκογενειακὰ συμπλήρωναν τὸ κρέας μὲ πάπια («*νήσσα*») σπανίως ἢ κυνήγι.

Φωτ. 2. Μινωίτης κερασστής.

Φωτ. 3. Τρίγλαι ὀπταί: Μπαρμπούνια ψητὰ μὲ χωριάτικη σαλάτα.

Ὅλες οἱ τροφές εἶχαν ἀπὸ μόνες τους **ἐντονες** γεύσεις/ὁσμές (ὄχι ὅπως οἱ σημερινές «νάυλον» παρ' ὅλα αὐτὰ τὶς ἔκαναν ὀρεκτικώτερες μὲ «ἡδύσματα»). Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν λογικὸν καὶ ἡδονικόν· δὲν εἶναι ζῶον. Μετέχει στὸ ἀπολλώνειον καὶ διονυσιακόν.

Ὁ Ἴπλ., πού ἦταν «*ἐκ τῶν ἡτηρῶν*»⁵ καὶ ὄχι γιατρουνδάκι, λέει τὸ ἐξῆς ἐκκλητικόν: «*τὸ σμικρὸν χεῖρον καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἡδίων δέ, τῶν βελτιόνων μὲν ἀηδεστέρων δέ, μᾶλλον αἰρεταίων*» (= περισσότερο ἢς προτιμᾶμε τὸ λιγώτερο θρεπτικὸ ποτὸ καὶ φαῖ ἄλλὰ ἡδονικὸ(!) παρὰ θρεπτικὸ καὶ ἀηδές), Ἄφορ. Β37. Ἡ ἡδονὴ καὶ ὁ ψυχολογικὸς παράγων εἶναι βασικὰ γιὰ τὴ θεραπεία.

Ἐβαζαν λοιπὸν οἱ Ἕλληνες στὰ φαγητά τους «*καρυκεύματα*», «ἡδύσματα», «*ἀρτύμα-*

τα», για νὰ γίνουν «ἔδεσμα πολυτελές». «Ταρίχη πνικτὰ καὶ καρύκη» Φενεκ. Ἀδελ. 3. Κυρίως ἦταν «δοτάναι» ἀρωματικές (δρίγανος, θῦμος) ἢ «κόνεις» (πέπερι). Αὐτὲς ἦσαν οἱ «μαῦρες οὐσίες». Οἱ «λενκές» ἦσαν καὶ εἶναι τὸ ἄλας, τὸ λίπος, ἢ σάκχαρις. [Σημ.: Ζάχαρη δὲν ὑπῆρχε· πρωτοεμφανίστηκε ἐξ Ἰνδιῶν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου.]

ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ. Δὲν ὑπάρχει –σχεδὸν– βιβλίο διαιτητικῆς ποὺ νὰ μὴν ἀπαγορεύῃ ὡς «καταστρεπτικές» οὐσίες τὰ τρία λεγόμενα δηλητήρια: «Μὴ τρώτε: Κορεσμένα λίπη - καπνιστά. Ἀποφεύγετε: ζάχαρι - γλυκὰ - ἄλατι». ⁶ Πῶς ὅμως ἡ ἀνθρωπότη- τα τὰ λατρεύει, πῶς τὰ ἐπιζητοῦμε ὡς ἀπαραίτητα; Ἡ ἀπάντηση χάνεται στὰ δάθη τῶν ἐκατομμυρίων ἐτῶν, ὅταν κατ' ἐπανάληψη ὁ «ἔμφρων» ἄνθρωπος (h.s.) κατέστρεφε τὸν πολιτισμὸ ξαναγυρίζοντας στὴ λίθινη ἐποχὴ (ὄρα Ἡσίοδο). Τότε σὲ ζοφερὲς συνθήκες, ἀφοῦ δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ ζῶο, ἔπρεπε νὰ συντηρηθῇ. Ἡ τροφὴ ἦταν σπάνια καὶ ὄχι ὅλες τίς ἐποχὲς καὶ ἡμέρες. Λ.χ. τὰ φρούτα: κάποια ὠριμάζουν ὅλα μαζί, μετὰ τίποτα. Μὲ ὁμαδικὴ προσπάθεια (κοινωνικότητα) σκότωναν ἓνα μεγάλο ζῶο. Ἐπρεπε νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ ἑβδομάδες/μῆνες γιὰ νὰ καταναλωθῇ ἀργὰ ἀπὸ τὴν ὁμάδα.

Ἡ ἀνάμνηση ἀπὸ παλαιότερες ἐποχὲς τῶν οὐσιῶν ποὺ **συντηροῦν** παρέμεινε μόνιμη καὶ ἔντονη. Εἶναι τὸ **ἄλατι**, ἢ **γλύκκα** (Ἡσύχιος), τὸ **λίπος** καὶ τὸ **κάπνισμα/καρύκειμα**. Τόσο ἦσαν ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπιβίωση (ἀντισηπτικά) ὥστε κατεγράφησαν πανάρχαια στὸ DNA, συνεχῶς στηριζόμενα ἀπὸ τὴν **ἡδονή**.

Ἀς δοῦμε πῶς τὰ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἕλληνες. Ξεκινῶ μὲ μία ἐκπληκτικὴ συνταγὴ ἀπὸ τοὺς «Δειπνοσοφιστὲς» τοῦ Ἀθηναιοῦ (ὅπως ὅλα τὰ παραθέματα): «*τρίγλας* (=μπαρμπούνια) *καλὰς ἡγόρασας ἔρριψα ταύτας ἐπὶ τὸν ἄνθραχ' ὡς ἔχει ἄλμη τε λιπαρᾶ, παρατίθῃμ' ὀρίγανον... χυμὸν γλυκύν*» [4.41.14 TLG «ἄλμ»]. «Ὅλα μαζί τὰ καρυκεύματα σὲ ἓνα πιάτο!

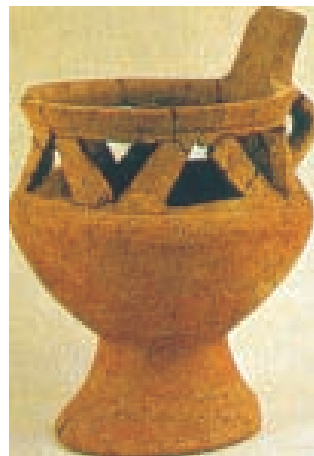
1. Ἄλας. Τὸ πασπάλιζαν (*ἐπέπασσον*) στὰ τρόφιμα πρὸς διατήρηση, τὰ ἄφηναν δὲ συνήθως στὸν ἥλιο νὰ ἀποξηρανθοῦν «*ἐπέπασσα ἐπὶ τὸ τάριχος ἄλας*» (3.89.37) «*ἀλιπάστων κρεῶν*». Ἀλλοτε ἐμβάπτιζαν (ψάρια) σὲ **ἄλμη**. «*Κάκτους... θησανρίζουσι*».

2. Λίπος. Ὅπως μέχρι σήμερα στὰ χωριά, ἔλειωναν χοιρινὸ λίπος (λίπα) καὶ τὸ ἔρριχναν σὲ πίθο μὲ κομμάτια κρέατος. Ἡ διατήρηση ὅλο τὸ ἔτος (σὲ σταθερὴ θερμοκρασία) ἦταν ἐξαιρετικὴ. «*Τὰ κάρνα ἐς χυμὸν γλυκύν ἢ λιπαρόν*» (2.42.2.).

3. Κάπνισμα. Γινόταν συνήθως σὲ εἰδικὸ μέρος: «*ὀπτάνιον ἐστὶ καὶ κάπνην ἐν ᾧ τύφουσιν κρέα καὶ ἰχθῦες*». [Στὰ ἀνήλια μέρη λ.χ. Β. Εὐρώπη εἶναι ὁ συνήθης τρόπος συντήρησης]. Παράλληλα ἢ ξέχωρα χρησιμοποιοῦσαν σκόνες (πέπερι) καὶ ἀρωματικά δοτάνα.

4. Γλύκκα. Τὰ σάκχαρα καὶ γλυκὸς εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀντισηπτικά/συντηρητικά ὑλικά. Ὅμως δὲν τὰ συνηθίζουμε πλέον (πλὴν φρούτων), γιὰτι ἀλλοι- νουν τὴ γεύση τῶν τροφῶν, ἰδίως κρεάτων.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἐχαίροντο τέτοιους συνδυασμούς, λ.χ. κρέας ψητὸ μὲ μέλι ἢ σταφίδες. Τί εἶχαν ὅμως ἀντὶ γιὰ ζάχαρη; **α. Χυλοὺς** βραστοὺς ἀπὸ χυμοὺς φρούτων, δηλ. **σιρόπια** < γαλλ. sirop < ἀραβ. charāb < σίραFον = σίραι-

Φωτ. 4. Πύρανον (ψηστιέρα) 2000 π.Χ.

ον/πετιμέζι. Ὅπως θυσιανάδα, παστοκύδωνο (κυδώνιον μῆλον) κ.ἄ. **6. Μέλι** περιχυμένο, γιὰ ἀκριβὰ ἐδέσματα: «μελίεφθον κρέας ... μέλιτι θρέχει» καὶ **γ. Πετιμέζι** (δὲν εἶναι τούρκικη, ὅπως λένε τὰ λεξικά): $rekmez = rek + mez < παχὺ + μυσῶτον (= χυλὸς ἐκ μέλιτος, τυροῦ κ.ἄ.) \rightarrow$ λατ. *mustum*. Προέρχεται ἀπὸ βρασμὸ τοῦ γλενκού, ὠνομάζετο δὲ **σίραιον**: «ἀντὶ σιραίον μέλιτος...» Ἀριστοφ. Σφ. 878. Περίχυναν ἔτσι κρέατα καὶ φρούτα γιὰ συντήρηση.

ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΑ; Θεωρητικά, ὅταν ὁ (τεχνικός) πολιτισμὸς φθάνη στὸ ἐπίπεδο εὗρεσης τῆς θερμικῆς ἀντλίας (= ἡλεκτρικὸ ψυγεῖο/κατάψυξη), τότε δὲν χρειάζονται τὰ πανάρχαια 4 συντηρητικά μας. Ὅμως στὴν «καταναλωτική» κοινωνία (ὡς ἀμετρη εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴν ἐλληνική «πολιτεία») δὲν ἀρκεῖ ἡ **κατάψυξη**. Προχωρώντας στὴν «κονσερβοποίηση» τῶν πάντων ἐφεύραν –ἀναγκαστικά– **χημικὲς** οὐσίες συντηρητικές, χρωστικές, γλυκαντικές, αὐξητικές, ἀρωματικές κ.ἄ. μὲ ἀνυπολόγιστες ζημιές στὰ ὄργανά μας καὶ κυρίως στὸ DNA μας.

Σὲ σύγκριση μὲ αὐτὲς οἱ πανάρχαιες 4 συντηρητικὲς-ἡδονικὲς οὐσίες μας φαντάζοντο ἄκακες. Ὅχι μόνον ἄκακες ἀλλὰ καὶ **ἀπαραίτητες**. Ὡς ἄνθρωποι –μὴ ζῶα– ἐνεργοῦμε μὲ τὸν **λόγο** ποὺ παράγει (ἐκτὸς τῶν ἄλλων) ἐνέργεια μέσῳ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐντέλλεται τὰ κύτταρά μας μὲ τὸ DNA, μὲ δυνατότητα καὶ αὐτὸ νὰ τὸ ἀλλάξῃ. Ἔτσι λ.χ. τὸ **ἅλας** (NaCl) εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ νευρική λειτουργία (ν. ὤσεις μὲ τὸ ἰόν Na^+) καὶ τὴν ἐνεργειακὴ ἰσορροπία τῶν κυττάρων (Cl^-). Τὸ ἴδιο **σάκχαρ**, **λίπη**, **δότανα**.

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ; Παγκοσμίως εἶναι τῆς μόδας ἡ «μεσογειακὴ δίαιτα». Τί μεσογειακή, «βαλκανική», «τουρκική»; Ἡ ἀρχαιότητα, ἡ μείζων ἐλληνικὴ μαγειρικὴ τέχνη (Πλάτ. Πολ. 332 δ) μὲ τὸ λάδι, τοὺς «πλακοῦντας», τὴ χωριάτικη σαλάτα [**Φωτ. 5+3**]. Συμπέρασμα; Ἀκολουθώντας τίς πανάρχαιες συνήθειες (ἐνστικτὰ μας πλέον), ἀφοῦ ἀποφύγουμε –ὅσο γίνεται– τίς χημικὲς διατηρημένες τροφές, νὰ χρησιμοποιοῦμε τίς ἡδονικὲς μας οὐσίες, **ἅλατι** (θαλασσινό), **γλυκά** (μέλι, πετιμέζι, φρουτοχυλούς, μελάσα), **λίπος** (βοῦτυρο, ἐλαιόλαδο) καὶ **καπνιστὰ** (κρέατα, ξηροὺς καρπούς, δότανα, μυρωδικά).

Καὶ ὅλα μὲ **μέτρον**, δηλ. ἐλάχιστα ἀλλὰ μὲ ἐντονες γεύσεις/ὀσμές μόνο γιὰ ἀπόλαυση. Αὐτὸ ἀρκεῖ.

Φωτ. 5. Πλακοὺς (σπανακόπιτα).

Βιβλιογραφία

1. Πλάτων, «Πολιτεία», 439 D+E.
2. Ἀριστοτέλης, «Ἠθικά Νικ.», A7.12 + 13.35· «Περὶ ψυχῆς», A18 + B.4.1.
3. Ἀριστοτέλης, «Περὶ ψυχῆς», B9.17 + B10.12. Θεόφραστος, «Περὶ Φυτ. Αἰτ.» 5.4. + 10.
4. Κ. Καρμιράντζος, «Χυμοὶ καὶ ἄνθρ. τύποι», «Δ», τ. 270.
5. Κ. Καρμιράντζος, «Ἀσκληπιεῖα», «Δ», τ. 215.
6. L. Clark, «Πρόγραμμα Ἀναζωογόνησης», ἐκδ. Διόπτρα.
7. Ἀ. Τσακαλίας, «Ἀειζωία», ἐκδ. Ἑσπεριον.

Κωστῆς Καρμιράντζος

Ἀρχιτέκτων ΕΜΠ.

«ΝΑΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ»

Λέγεται πώς ή νανοτεχνολογία θα είναι ό πραγματικός πρωταγωνιστής τοῦ νέου αἰῶνα καὶ ὅλοι θα μιλοῦμε γιὰ αὐτήν. Ἐπίσης πὼς οἱ νανοκατασκευές καὶ τὰ νανοῦλικά θα κυριαρχήσουν γύρω μας, πάνω μας ἄλλα καὶ μέσα μας.

Ἐνας ἀμήντος μέσος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ κάνη τὴν ἐρώτηση: Τί εἶναι ἡ *Νανοτεχνολογία*; Ἀπὸ ὅ,τι μπορέσα νὰ διαπιστώσω, ὁ ὁρισμός λέει πὼς νανοτεχνολογία εἶναι ἡ κατασκευή μικροσκοπικῶν ὀργανισμῶν ἢ μηχανῶν, ποὺ μποροῦν νὰ ἀναπαράγονται. Οἱ μηχανές αὐτές θα χρησιμεύουν στὴν ἱατρική, τὴ γεωργία κ.λπ. Μὲ αὐτές θα μποροῦμε νὰ καθαρίζουμε τίς ἀρτηρίες μας ἀπὸ τὴ «λάσπη» τῆς χοληστερίνης καὶ ἀκόμη θα μποροῦμε νὰ παράγουμε ὀξυγόνο γιὰ τὸν πλανήτη μας. Τὰ νεώτερα μας λεξικά τῶν Κριαρᾶ καὶ Μπαμπινιώτη οὔτε καν ἀναφέρουν τὸν ὄρο νανοτεχνολογία...

Ἐνα ἀμερικανικό πανεπιστήμιο ἔχει τυπώσει στὸ Διαδίκτυο τὸ νέο γλωσσάρι τῆς νανοτεχνολογίας, ὅπου ὁ ὁρισμός της δίνεται ὡς ἑξῆς: «*Νανοτεχνολογία εἶναι μία βιομηχανική τεχνολογία ἱκανὴ ἀνέξοδα νὰ κατασκευάσῃ τὸν περισσότερον σχηματισμὸς, συντηπὴς μὲ τὸ φυσικό νόμο καὶ νὰ τὸ κατορθώσῃ αὐτὸ μὲ μοριακὴ ἀκρίβεια*».

Ἐάν ὅμως πάρουμε τὸν ὄρο αὐτὸν καὶ ὡς ἐλληνογενὴ λέξη τὴν ἀναλύσουμε, φτάνουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι μία τεχνολογία γιὰ καὶ ἀπὸ πολὺ μικρὰ πράγματα: *νᾶνος + τέχνη + λόγος*. Νᾶ λοιπὸν ποὺ καὶ ὁ Ἕλληνας νᾶνος – ὁ πολὺ κοντὸς ἄνθρωπος– στὴ νέα ἐπιστήμη καὶ τεχνολογία δείχνει ὑπερήφανα τὸ ἀνάστημά του!

Βλέπετε πρόοδος χωρὶς τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν ὑπάρχει. Θὰ μοῦ πῆτε τὰ παραλέω. Κάθε ἄλλο. Ἡ βάση τῆς ἰδέας εἶναι ἡ λέξη, ἡ ὁποία ὀρίζει (= δάξει τὰ ὅρια) τὸ τί σημαίνει κάτι. Δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἓνα CD, ἐὰν δὲν ἔχουμε τὸ ὄνομα σιντί. Καὶ αὐτὸ ἀπὸ ποῦ ὀγκηκε; Ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας: Συμπαγὴς Δίσκος = Compact Disc = CD. Ἡ ἐλληνικὴ κριτικότητα κρυφτήκε καὶ ἡ ἀγγλικὴ παινεύεται γιὰ τὸ ἀκρόνυμό της (= acronym). Ἐτσι καὶ τὸ DVD. Δηλ. *Digital Video Disc*, τὸ ὁποῖο ἐγινε ἀπὸ τὰ ἐλληνικά Δείχνω + εἶδα + Δίσκο. Ἀλλὰ τὸ νεογέννητο παιδί DVD τὸ χαίρεται ἢ... συμπεθέρα μας Ἀγγλικὴ γλῶσσα, ποὺ τὸ «δάφτισε» μόνο μὲ ἐλληνικά γλωσσικά ὦλικά.

Ἀκοῦστε τί πολλαπλὴ γλωσσικὴ χρῆση ἔχει ἡ νανοτεχνολογία, τὴν ὁποία οἱ ἐπιστήμονες ἐρωτεύθηκαν σφόδρα καὶ ἔπλασαν νέες λέξεις μὲ βάση τὸν Ἕλληνα νᾶνο. Ἀπὸ τὸ ἴδιο γλωσσάρι = glossary ἀντιγράψω μερικὲς νέες... ἀγγλικὲς λέξεις, ποὺ ἀκόμη δὲν ὑπάρχουν στὰ κοινὰ λεξικά: νανομηχανή = nanomachine, νανολιθογραφία = nanolithography, νανογεννήτορας = nanogenerator, νανοβιοτεχνολογία = nanobiotechnology, νανοκατάλυση = nanocatalysis, nanometre, nanochondria, nanocones, nanocrystals, nanomedicine = νανοϊατρικὴ, nanophase, nanoscopic, nanocryptography, nanogypsy (:), ἀκόμη καὶ νέες διανοητικὲς συλλήψεις ὅπως nanoanarchist = νανοαναρχικός (ὑποθέτω θὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ παραμελεῖ τὴν κυβέρνηση καὶ κάνει ὅ,τι θέλει μὲ τὴ νανοτεχνολογία). Ἀκόμη στὸ νεόδημο ἀμερικανοαγγλικὸ γλωσσάρι εἶδα καὶ τὸ νέο μας ὄρο... nanoterrorism = νανοτρομοκρατία!

Μιὰ γρήγορη ματιὰ στὸ ὑπόλοιπο γλωσσάρι τῆς νανοτεχνολογίας. Ἐχουμε ἐλληνόπλαστες λέξεις ὅπως atomic microscope, biometrics, biostasis, cognotechnology (= μάλλον σιγνωστοτεχνολογία), dystopia, cryptography, dendrimers (= δένδριμερα), diamondoid, ecophagy (= οἰκοφαγία), ecosystem, memetics (= μιμητική), synthesian, technophobics καὶ ἄς σταματήσω μὲ τὴν tribology (= τριβολογία). Ψάξτε καὶ μόνοι σας στὸ Διαδίκτυο. Θὰ ξαφνιαστήτε... εὐχάριστα!

Θωμᾶς Γ. Ἡλιόπουλος

Διευθυντὴς Κολλεγίου «Παιδεία»
Μελδούνη, Αὐστραλία

Η «ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ»: Η ΓΥΝΑΙΚΑ-ΣΥΜΒΟΛΟ

«Μοιχαλὶς» ἀλλὰ καὶ πραγματικὴ σύζυγος

Στὸ τεύχος 236-237 εἴχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ «καμαρώσουμε» τὸ «μεγαλεῖο» τῆς ἀνισότητος τῶν δύο φύλων στὸ Χριστιανισμό, ὅπου ἡ γυναῖκα θεωρεῖται ὑποχείριο τοῦ ἀνδρα. Διαπιστώσαμε ἐπίσης πὼς ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει προσωπικότητα καὶ ἀνθρώπινη ἀξία, παρὰ πρέπει νὰ κυκλοφορῇ... «μεταμφιεσμένη» κακόγουστα καὶ νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ μαντῆλες καὶ γενικά ἀξιολύπητη ἔνδυση. Τὸ ὕψιστο ἀνθρώπινο κοινωνικὸ ἀγαθὸ, ὁ ἔρωτας, τῆς παρέχεται μὲ τὸ σταγονόμετρο καὶ αὐτὸ μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ δείξῃ καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ διαχρονικά πὼς κρατιέται μακριὰ ἀπ' αὐτὸν ὅπως... «ὁ διάβολος ἀπὸ τὸ λιθάνι».

Ποιά ἦταν ὁμως ἡ θέση τῆς γυναίκας στὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ; Πρόκειται γιὰ θέμα εὐρύτατο. Τὸ ἄρθρο τοῦτο θὰ περιοριστῇ στὸ νὰ παρουσιάσῃ τὴν γυναῖκα-σύμβολο τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὴν «Ὠραία Ἑλένη». Τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἐξετασθῇ ὅπως παρουσιάζεται σὲ κείμενα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας μὲ ἔμφαση στὴν προσωπικότητα τῆς ἡρώιδας στὸ ἔργο «Ἑλένη» τοῦ δραματουργοῦ Εὐριπίδη. Ὁ ὁποῖος τῆς ἐπιφύλαξε ἓνα πρόσωπο ἀξιότιμο καὶ βαθιὰ εὐγενικό, εὐαίσθητο καὶ συνάμα ἥρωικό, πανέξυπνο καὶ «θηλυκὰ» ἱκανό, στὸ ὁποῖο εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῶν οἱ ὅροι **πρότυπο** καὶ **σύμβολο** γυναίκας. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ἡ μορφή τούτῃ τῆς Ἑλένης ἀποτελεῖ τὸ θέμα διδασκαλίας στὴ Β'/θμια Ἐκπαίδευση (Γ' Γυμνασίον, α' τετράμηνο) στὰ πλαίσια τῆς δραματικῆς ποίησης.

Ὁ Μενέλαος ἀποδέχεται τὸ προτεινόμενο ἀπὸ τὴν Ἑλένη σχέδιο ἀπόδρασής τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο μὲ ἐξαπάτηση τοῦ Θεοκλύμενου, βασιλιᾶ τῆς Αἴγυπτου καὶ ἐπίδοξου συζύγου τῆς ἡρώιδας. (Σχέδιο Κυριακῆς Λύσσα.)

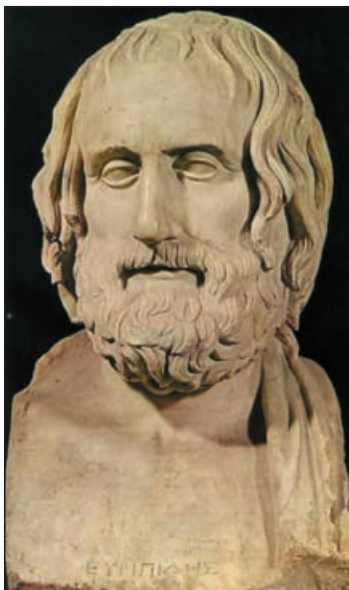
Ἡ «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη ἀντικατέστησε τὴ διδασκαλία τῆς «Ἰφιγένειας ἐν Ταύροις» τοῦ ἴδιου ποιητῆ, μετατοπίζοντας τὸ ἐνδιαφέρον στὸ ἀνθρωπιστικὸ πρότυπο γυναίκας ποὺ φέρει τοὺς ὁλόους: ἀξιότιμη κόρη, σύζυγος, ἀδελφῆς καὶ μητέρας, ἀρθρώνοντας ταυτόχρονα λόγον ὑπὲρ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης.

Δέν είναι ώρα νά συζητηθῇ ὁ ἐξοβελισμὸς ἀνθρωπιστικῶν κειμένων ἀπὸ τὰ Ἀναλυτικά Προγράμματα, ὅπως τοῦ Θουκυδίδη «ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους» –ή ταυτότητα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας τοῦ «χρυσοῦ αἰῶνα»– καί τῆς θαυμάσιας Σοφοκλείας τραγωδίας «Οἰδίπους Τύρραννος», πού εἶναι ἡ ταυτότητα τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας σέ ὅλο της τὸ τραγικὸ μεγαλεῖο καί πού θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη («Ποιητικὴ») ἡ καλύτερη τραγωδία, ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους τῶν ἀμφιλογιῶν καί ἀμφισημιῶν πού περιέχει. Ἐν γένει ἡ Β'/θμια Ἐκπαίδευση ἐξετάζει τὴ σχέση τῆς γυναίκας μὲ τὴν ὑπεράσπιση τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας ἀνακηρύσσεται ἡρωίδα τῆς δραματικῆς ποίησης τόσο στὸ Λύκειο –«Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους– ὅσο καί στὸ Γυμνάσιο – «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη.

Ἐδῶ θὰ ἐπιχειρηθῇ ἡ προσέγγιση σὲ βάθος καί πλάτος τῆς μορφῆς τῆς Ἑλένης στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία, ἐνῶ θὰ γίνῃ νύξη στὴν ἀντανάκλαση τοῦ ἡθικοκοινωνικοῦ προτύπου γυναικας στὸ Ἑλληνικὸ δημοτικὸ τραγούδι-παράλλαξη «ὁ Γυρισμὸς τοῦ Ξενитеμένου».

Ἡ τραγωδία «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη δὲν ἀποτελεῖ πρότυπο τραγωδίας. Ἀπὸ διάφορα ἐπιστημονικά χεῖλη θεωρεῖται:

- Ὑψηλὴ κωμωδία,
- Τραγι-κωμωδία,
- Ρομαντικὸ μυθιστόρημα.

Εὐριπίδης: Ὁ τελευταῖος μεγάλος τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Δραματοποιίας πού ὄχι μόνον ἀξιοποίησε τίς καινοτομίες τοῦ Σοφοκλέους, ἀλλὰ προχώρησε καί σὲ ἄλλες, σημαντικώτερες ἀπὸ τίς ὁποῖες θεωρεῖται ἡ ἐμφάνιση «ἀπὸ μηχανῆς θεῶν», πού ἐκφράζουν τὸ λόγο τοῦ Διὸς, δίνοντας στὴν τραγωδίαν τῶν συνεχιζομένων συγκρούσεων ἓνα τέλος πού παρουσιάζεται ὡς θέσφατο τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν. Γεννημένος γύρω στὰ 484 π.Χ. ὁ Εὐριπίδης πέθανε τὴν ἴδια χρονιά μὲ τὸ Σοφοκλῆ (406 π.Χ.). Ἀπὸ τὰ 92 περίπου δράματα πού ἔγραψε διέφυγαν τῆς μανίας τῶν καταστροφῶν τοῦ πολιτισμοῦ μόνο 18. [Στοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους σφάζονταν 78 στὸ Μουσεῖο τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας («Βίος»), ἓνα ποίημα ἐπινίκιο πρὸς τιμὴ τοῦ Ὀλυμπιονίκου Ἀλκιβιάδου (416 π.Χ.) καὶ ἓνα ἐπίγραμμα γιὰ τοὺς Ἀθηναίους πού σκοτώθηκαν στὴ Σικελία.

Ὅσοι ἀναγνωρίζουν τὸν Εὐριπίδη ὡς ποιητὴ τῆς «τραγωδίας τῶν παθῶν», γιατί ἔχουν ὑπ' ὄψη τους τὴ «Μήδεια» του, ἴσως ἐκπλαγοῦν ἀπὸ τὴ διαφορετικότητά τῆς «Ἑλένης» του. Ὁ «μισογύνης» Εὐριπίδης παρουσιάζει μία τραγικὴ ἡρωίδα Ἑλένη – ἄλλη ἀπὸ αὐτὴν πού παρουσίασε τὸ ἔπος καί γενικά ἡ λογοτεχνία. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐξιλέωση τῆς γυναίκας. Ἡ Ἑλένη εἶναι μία ἡμίθεα –θυγατέρα διγενῆς τοῦ Διὸς καί τοῦ Τυνδάρεω, βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης–, πού ἐνανθρωπίζεται προκειμένου νά:

- ἐπωμισθῇ τὴ βαρεῖα κατηγορία τῆς εὐθύνης γιὰ τὰ τρωϊκά, ἄδικα,
- βασανισθῇ γι' αὐτό, πάλι ἄδικα,
- ἀθωωθῇ ἀπὸ «βουλή» τοῦ Δία-πατέρα («ἀπὸ μηχανῆς») καὶ τέλος,
- θεωθῇ.

Τὸ ὄνομα Ἑλένη κατὰ μία ἐτυμολογία προέρχεται ἀπὸ τὸ *ἐλεῖν* ναῦς (=κυριεύω πλοῖα) καὶ κατὰ μίαν ἄλλην ἀπὸ τὸ *ἐλάνη* (=λαμπάδα). Ἡ «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη παρουσιάστηκε τὸ μῆνα Ἑλαφβολιῶνα τοῦ 412 π.Χ. στὰ «**Μεγάλα ἢ ἐν ἄστει Διονύσια**», τὴ μεγαλόπρεπη αὐτὴ γιορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Στὴ γιορτὴ αὐτὴ τῆς Ἀθήνας, πού ἀπὸ τὴ δραματικὴ σκηνὴ τῆς **διδάσκει** τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρη καὶ ὄχι μόνον, τὸ **πανανθρώπινο μήνυμα** –πάγιο αἶτημα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς **ἀξιοπρέπειας**– πλανιέται στὸ διαχρονικὸ καὶ πάντα ἐπίκαιρο οὐρανὸ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ θεάτρου.

Ἡ Ἑλένη κατηγορεῖται στὸ Ὅμηρικὸ ἔπος γιὰ τὴν εὐθύνη τῶν Τρωικῶν. Ὁ πασίγνωστος μῦθος θέλει τὴν «**ῥαΐα**» Ἑλένη νὰ ξελογιάζεται μὲ τὸ ἔκθετο βασιλόπουλο τῆς Τροίας, Ἀλέξανδρο-Πάρι, πού «τελεῖ χρέη βουκόλου» στὴν Ἴδη. Ἡ μυθικὴ εἰκονοπλασία καὶ σκηνικὴ οἰκονομία τοῦ Ὀλύμπου ὀρίζει τὸν ἀσήμαντο αὐτὸ θνητό, τὸν Πάρι, διαιτητὴ, κριτὴ στὸ διαγωνισμὸ ὁμορφίᾳ τριῶν θεαινῶν τοῦ Ὀλύμπου. Ἦρα, Ἀθηνᾶ καὶ Ἀφροδίτη –ὅπως εἶναι γνωστὸ– φιλονικοῦν γιὰ ἓνα «**μῆλο**». Τὸ «**Μῆλον τῆς Ἐριδος**». Παραδίδεται πὼς στὸ «**μῆλο**» αὐτὸ ἀναγραφόταν: «**Ἡ καλὴ λαβέτω**». Τὸ παρουσίασε ἡ ἀπρόσκλητὴ Ἔρις στὸ συμπόσιο πού τελέστηκε γιὰ τὸν ἐορτασμὸ τοῦ γάμου τῆς Νηρηίδας Θέτιδας μὲ τὸ θνητὸ βασιλέα τοῦ Πηλίου Πηλέα. Παράταίρος ὁ γάμος, τραγικὴ ἡ σύζευξη, πολύνεκρα τὰ Τρωικὰ πού προκλήθηκαν ἀπ' αὐτόν.

Πράγματι οἱ ἀσεβεῖς θὰ καταστραφοῦν, ὅπως ὁ Ζεὺς *ἐβουλήθη*, μόνο πού μαζί τους θὰ ἀφανιστοῦν ἀπὸ προσώπου Γῆς καὶ οἱ ἡμίθεοι, ὅπως ὁ Ἀχιλλεύς, γόνος τῆς Θέτιδας καὶ τοῦ Πηλέως. Ὁ Ζεὺς ἐνεργεῖ μὲ προτροπὴ τῆς Θέτιδας καὶ συζεύγνυται μὲ τὴ Λήδα. Παίρνει μορφὴ κύκνου καὶ ἀπὸ τὴ θεσπέσια αὐτὴν ἔνωση γεννιέται ἡ *ἐκπάγλου καλλονῆς* θηλυκὴ ὑπαρξὴ, ἡ Ἑλένη. Αὐτὴ εἶναι «γεννημένη» γιὰ ἔρωτα. Αὐτὴν θέλουν γιὰ σύζυγο ὅλα τὰ παλληκάρια τῆς ἐλληνικῆς γῆς – καὶ ὄχι μόνον. Τὴν ἴδια ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ Πάρις, πού ἀποδέχεται μὲ προθυμίαν τὴν προσφορὰ τῆς Ἀφροδίτης στὴν Ἴδη: Ἡ Ἀφροδίτη τοῦ τὴν ἔταξε, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ κάνῃ «δική» του τὴν Ἑλένη, ἂν αὐτὸς τῆς ἀπένειμε τὸ «μῆλο». Ἐρχεται ὁμως δεῦτερος ὁ Πάρις, γιὰτὶ ἡ Ἑλένη εἶναι ἤδη παντρεμένη μὲ τὸ Μενέλαο, τὸν ξανθὸ καὶ «συμμαζεμένον» βασιλὴα τῆς Σπάρτης. Οἱ ἐπίδοξοι μνηστήρες τῆς (βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικράτειας) ἔχουν δώσει ὄροιο τιμῆς στὸν πατέρα τῆς Τυνδάρεω νὰ σεβασθοῦν τὸ γάμο τῆς καὶ τὴν ἐπιλογὴ τῆς (ὅπως εἶχε προταθῇ ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά). Ἄν μάλιστα προέκυπτε κάποια πράξη διάζευξης, ὑποχρεώνονταν οἱ μνηστήρες νὰ τὴν ἐμποδίσουν ἔστω καὶ μὲ πόλεμο – κοινὴ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ ἄρπαγος τῆς Ἑλένης.

Ἡ σύζευξη τῆς Λήδας μὲ τὸν Δία, πού ἔχει μεταμορφωθῇ σὲ κύκνο, ἀπὸ τὴν ὁποία γεννήθηκε ἡ Ἑλένη. [Ἀπὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ ἀνάγλυφο – Μουσεῖο Μαδρίτης («Δανλός», 236-237).]

ἽΥποχείριο τῆς ἽΑφροδίτης ἡ ἽΕλένη, «ξελογιάζεται» μὲ τὸ φιλοξενούμενό της Τρωαδίτη (ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἴδια στὴν «ἽΟδύσεια» καὶ στὶς «ἽΤρωάδες» τοῦ Εὐριπίδη) καὶ δοῖσκει τὴν εὐκαιρία νὰ φύγῃ μαζί του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀπουσίας τοῦ Μενέλαου στὴν Κρήτη. Ὁ ἱερὸς θεσμὸς τῆς φιλοξενίας καταπατεῖται, ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογένειας θίγεται καὶ ὁ ὅρκος τῶν μνηστήρων τῆς ἽΕλένης ἐνεργοποιεῖται. ἽΑν παίρῃ μαζί της δοῦλες καὶ θησαυροὺς –προίκα–, ἀφήνει πίσω στὴ Σπάρτη ὀρφανὴ τὴν κόρη της ἽΕρμιόνη. Φιλάρεσκη καὶ ταυτόχρονα «μοιχαλίδα» ἡ ἄδουλο ὄργανο τῆς θεᾶς ἽΑφροδίτης γίνεται «θαύμασμα» τῶν ὁμηρικῶν γερόντων τῆς «ἽΙλιάδος», πού ὁμολογοῦν πὺς γιὰ μίαν τέτοια γυναῖκα «χαλάλι» ὁ πόλεμος τῶν δέκα χρόνων στὸ ἽΙλιον – ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ ἐπικός δὲν τολμᾷ νὰ τὴν ἀποδώσῃ μὲ περιγραφή.

ἽΑν ἡ ἽΕλένη στὸ ἔπος παρουσιάζεται μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ὅπως καὶ στὸν «ἽΟρέστη» τοῦ Εὐριπίδη (408 π.Χ.), πυροδοτώντας τὸ μῖσος γιὰ τὴν ἡρώδα σὲ ὅλους ὅσοι κακόπαθαν ἐξ αἰτίας τῆς μοιχείας τούτης [καὶ κακόπαθαν πολλοί, ἀμέτρητοι ἴσως. ἽΑνάμεσά τους ἡ ἽΙφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις] (413 π.Χ.), πού μισεῖ τὴν ἽΕλένη ἀπὸ πλάνη, ὡς ἀφορμὴ τῆς θυσίας τῆς ἽΙφιγένειας στὴν Αὐλῖδα], στὴν «ἽΕλένη» τοῦ Εὐριπίδη τὰ πράγματα παρουσιάζονται τελείως διαφορετικά: ὅσοι μισοῦν τὴν ἽΕλένη ὡς ἀφορμὴ τῶν Τρωικῶν, **πλανῶνται**. Στὴν πραγματικότητα στὴν Τροία πῆγε ἓνα **εἶδωλο** τῆς ἽΕλένης, ἓνας «κλῶνος» πλασμένος ἀπὸ **αἰθέρα**, μὲ πρωτοδουλία τῆς ἽΗρας.

ἽΗ θεὰ ἽΗρα –προστάτιδα τῆς οἰκογένειας–, σύμβολο τῆς ἡθικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς συνείδησης, ἀπομονώνει τὴν πραγματικὴ ἽΕλένη σὲ ἓναν οὐδέτερο ὥρο δικαίου, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν τρωικὸ σπαραγμὸ, στὴν Αἴγυπτο. Ἀπώτερος σκοπὸς ἡ **διαφύλαξη τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας** ἀλλὰ καὶ τῆς **συζυγικῆς πίστης** τῆς ἽΕλένης. ἽΕξ ἄλλου πού ἄλλοι νομιμοποιεῖται ὁ ἔρωτας καὶ ὁ πόθος, τοὺς ὁποίους τὸ «μῆλο» συμβολίζει, πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς οἰκογένειας, ἀνάμεσα στοὺς συζύγους; Βεδαίως καὶ ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ τὸ «μῆλο τῆς ἽΕριδος» στὴν ἽΗρα. ἽΑλλὰ τί νὰ περιμένη κανεὶς ἀπὸ ἓνα ἐκθετο βασιλόπουλο καὶ ἀπὸ τὴν «ξελογιάστρα» ἽΑφροδίτη; ἽΑλλὰ μήπως φταίει κι αὐτή; Τῆς ταίριαζε ἴσως ὁ χολὸς ἽΗφαιστος; Ὅπως καὶ νὰ ᾗ ὅμως ἡ Κύπριδα εἶναι θεὰ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ κἀνῃ τὰ πάντα. (Οὔτε κἀν τὸν ἽΑδωνι μπορεῖ νὰ ἔχῃ δικό της, παρὰ τὸν μοιράζεται μὲ τὴν Περσεφόνῃ τὸ μισὸ χρόνο).

ἽΗ ἽΕλένη στὴν «ἽΕλένη» εἶναι ἄλλιως: ὅπως παρουσιάζεται στὴν «ἀπὸ μηχανῆς» ἐμφάνιση τοῦ Κάστορα στὴν «ἽΗλέκτρα» τοῦ Εὐριπίδη (γράφτηκε τὸ 419 π.Χ.). ἽΗ ἽΕλένη **δὲν εἶναι** ὑπεύθυνη γιὰ τὰ Τρωικά, παρὰ **φαίνεται**. Καὶ τὰ φαινόμενα πολὺ συχνὰ ἀπατοῦν (Δημόκριτος). Καὶ εἶναι λάθος καὶ πλάνη νὰ στηρίζονται θέσεις καὶ ἀπόψεις σ' αὐτὰ ἄκριτα καὶ ἀβασάνιστα. Τὸ «παιχνίδι» τοῦ «**φαίνεσθαι**» μὲ τὸ «**εἶναι**» τοῦ Εὐριπίδη κορυφώνεται πολλὲς φορὲς μέσα στὸ ἔργο.

ἽΗ ἽΕλένη εἶναι ξενιτεμένη. Ὁ βασιλιάς τῆς Αἰγύπτου Πρωτέας, ὁ προστάτης της ὁ δίκαιος, ἔχει πεθάνει. Ὁ γιὸς του, βασιλιάς Θεοκλύμενος, **τὴν ποθεῖ καὶ τὴν πολιορκεῖ ἐρωτικά ἀσφυκτικά**. ἽΗ ἽΕλένη καταφεύγει σὲ ἱκετεία στὸ μῆμα τοῦ Πρωτέα. «Σανίδα σωτηρίας» ἄλλῃ δὲν φαίνεται στὸν ὀρίζοντα. Τὰ χρόνια περνοῦν. **Δεκαεπτὰ** πέρασαν ἀπὸ τὴν ἀπαγωγή της στὴν ἀρχὴ τῶν Τρωικῶν. «Νὰ ᾔταν νὰ ᾔρχονταν ὁ Μενέλαος!... Πὺς ὅμως; Ποῦ θὰ τὴ δοῖ; Ζῆ ἄραγε;», σκέφτεται ἡ ἽΕλένη. «Τί δυνστηχία, Δία πατέρα!». «Μά, ἂν εἶσαι ἀλήθεια πατέρας μου, γιὰτὶ νὰ ὑποφέρω ὅλα τούτα; Ὅλη ἡ ἽΕλλάδα μὲ μισεῖ χωρὶς νὰ φταίω».

ἽΕπιθετικὸς ὁ ἽΕλληνας συμπολεμιστὴς τοῦ Μενέλαου, ὁ Τεῦκρος ὁ Τελαμώνιος, ἀπέναντι στὴν ἽΕλένη. Τὴ σημαδεύει μὲ τὸ τόξο του, νὰ τὴ σκοτώσῃ, γιὰτὶ μισεῖ τὴ «μοιχαλίδα». ἽΑκριδῶς ὅπως τὴ μισοῦν ὅλοι στὶς «ἽΤρωάδες» τοῦ Εὐριπίδη (413 π.Χ.). Θέλουν ὅλοι τὴν τιμωρία της μὲ λιθοβολισμό, πού εἶναι ἀτιμωτικὴ ποινὴ. «Νὰ αὐτοκτονήσω», θὰ σκεφτῇ καὶ ἡ ἽΕλένη. «Τί τὴ θέλω τὴ ζωὴ, ἀφοῦ μὲ μισοῦνε ὅλοι καὶ ὄχι μόνον οἱ ἽΕλληνες; ἽΗ ἽΕκάδη, ἡ Τρωαδίτισσα τραγικὴ μάνα, πού ᾔχασε ὅλα τὰ παλληκάρια της στὸν πόλεμο, πού εἶδε κόρες καὶ νύφες σκλάβες τῶν Ἀχαιῶν, δὲν ἀναγνωρίζει κανένα ἑλαφρυντικὸ στὴν ἽΕλένη: «Σιγὰ μὴ νοιάζονταν οἱ τρεῖς θεὲς γιὰ τοῦ Πάρι τὴν ἐκλογή: Τί παραπάνω νὰ ᾔθελε ἡ ἽΗρα, σύζυγος τοῦ Δία, καὶ ἡ ἽΑθηνᾶ, ἡ παρθένα θεὰ τῆς σοφίας, ἡ κόρη τοῦ

Ζηνός; Καί ἡ Κύπριδα γιά ποιόν λόγο νά μπλεχτῇ; Δέν τῆς ἔφτανε ὁ Ἄρης καί οἱ μύριοι ἑραστές; Τίποτε! Τίποτε!». «Ἐλένη εἶσαι φταίγτρα», σπαράζει ἡ Ἐκάβη, ἐνῶ ὁ Εὐριπίδης καταγγέλλει τὸ παράλογο τοῦ διαγωνισμοῦ ὁμορφιάς τῶν θεαινῶν. Ποῦ νά ἔξερε ὁμοῦς ἡ Ἐκάβη πὼς ἡ Ἀφροδίτη «στανικῶς» τῇ ρίχνει τὴν Ἐλένη στὸ κρεβάτι μὲ τὸν Πάρι στὴν «**Ἰλιάδα**», τὸ δειλὸ αὐτὸν ἑραστή, τὸ δούλο τῆς ἐρωτικῆς ὁρμῆς καί τοῦ ἐνστίκτου, ποὺ ἀποφεύγει τὴν ἀναμέτρηση μὲ τὸ Μενέλαο; Ὁ Μενέλαος ἀνακηρύσσεται νικητῆς, μὰ οἱ Τρῶες δὲν ἐπιστρέφουν τὴν Ἐλένη στοὺς Ἕλληνες («**Ἰλιάδα**» Γ' ραψ.). Ὅλοι θέλουνε τὴν Ἐλένη **δική τους**. Δὲν εἶναι παράξενο μὲ τέτοια θεϊκὴ ὁμορφιά. Μὰ στὴν «**Ἐλένη**» ἐκείνη «δὲν ἔχει μάτια» παρὰ μόνο γιὰ τὸ Μενέλαο, τὸ σύζυγό της καί πατέρα τῆς Ἑρμιόνης τους. Γι' αὐτὸν κρατιέται ἀμόλυντη «μὲ νύχια καί μὲ δόντια». Καμμιά θεϊκὴ παρέμβαση δὲν διαφαίνεται στὸν γκρίζο ὁρίζοντα. Ἡ Ἐλένη εἶναι ὁλομόναχη.

Ὁλομόναχη καί μισητὴ εἶναι ἡ Ἐλένη καί μάλιστα ἀπὸ κείνους ποὺ θὰ ἔπρεπε καί θὰ ἄξιζε νὰ τὴν ἀγαποῦν. Καί κάποιοι τὴ λατρεύουν. Τὴ λατρεύουν ὡς θεὰ «δενδρίτιδα», θεὰ τῆς γονιμότητος καί τῆς βλάστησης, θεὰ τοῦ ἔρωτα μὲ ἄλλα λόγια. Καί αὐτοὶ εἶναι οἱ Σπαρτιάτες. Γι' αὐτὸ τυφλώθηκε ὁ λυρικός ποιητὴς ἀπὸ τὴ «Μεγάλῃ Ἑλλάδα» Σησίχορος (7^{ος} αἰ. π.Χ.) μόλις τὴν κακολόγησε, ἐνῶ ξαναδοῖκε τὸ φῶς τοῦ ἀμέσως μετὰ τὴ συγγραφή τῶν δύο «παλινωδιῶν» του: μᾶς ἐναντίον τοῦ Ὀμήρου καί μᾶς κατὰ τοῦ Ἡσιόδου. Γιατί στὴν «**Οδύσσεια**» (ραψ. δ) ἡ Ἐλένη ἔχει μὲν μοιχεύσει αὐτόδουλα, μετάνιωσε ὁμοῦς καί γίνηκε ἀποδεκτὴ πάλι στ' ἀνάκτορο τῆς Σπάρτης ἀπὸ τὸ Μενέλαο. «Ψυχούλα» ὁ Μενέλαος; Μόλις τὴ δοῖκε ἀνάμεσα στοὺς καπνοὺς, τίς φλόγες καί τὰ τρωικὰ χαλάσματα ἔσυρε τὸ ξίφος του νὰ τὴ σφάξῃ. Τὸ ξεγύμνωμα τοῦ στήθους τῆς ὁμοῦς τὸν μαλάκωσε, τὸν ἡμέρεψε. Αὐτὴ τὴν ἀθάνατα τρυφερὴ σάρκα νὰ σφάξῃ; Ἐνῶ μπορεῖ νὰ τὴν ἀπολαμβάνῃ; Ὁ ἴδιος καί ἡ θυγατέρα του; «Ὁχι, ὄχι». Τί κι ἂν πλάγιαζε μὲ ἄλλον δέκα χρόνια. Ὁ ἀγῶνας τοῦ Μενέλαου εὐδωδῆθη καί τώρα θὰ τὴν **ἔχῃ** καί πάλι **δική του**, βασίλισσα τῆς Σπάρτης καί τῆς καρδιάς του. (Μὰ καί κείνος τόσα χρόνια μήπως τῆς ἔμεινε πιστός; Τὸ Μεγαπένθη γέννησε, ποῦ, ἂν καί τὸ ὄνομά του ἐκφράζει τὸ μέγιστο βαθμὸ τῆς λύπης γιὰ τὴν ἀπουσία τῆς Ἐλένης, εἶναι ὥστόσο καρπὸς ἐνὸς παράνομου ἔρωτα μὲ μιὰν παλλακίδα).

Τὸ πόσο καί γιὰ πόσον καιρὸ μπορεῖ κάποιος νὰ **«κατέχῃ»** κάποιον ἄλλον ἄνθρωπο εἶναι ἓνα θέμα ποὺ ἄξιζε νὰ συζητηθῇ: Κανεὶς δὲν εἶναι κτῆμα κανενός, γιατί αὐτὸ θὰ ὑποβίβαζε τὴν ἀνθρώπινη ἀξία σὲ ὕλικὸ ἀπόκτημα. Τὸ Ὑποκείμενο θὰ ὑποβιβαζόταν στὴ θέση τοῦ Ἀντικειμένου. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πρᾶγμα – ὅπως σὲ ἄλλοτριωμένες κοινωνίες θεωρεῖται. Καί φυσικὰ ἡ γυναῖκα εἶναι ἄνθρωπος.

Ἄνθρωπος σημαίνει σῶμα, πνεῦμα καί ψυχὴ σὲ ἁρμονικὴ σύζευξη. Τὸ πλατωνικὸ μεταφορικὸ «ἄρμα τῆς ψυχῆς», ποὺ συνταιριάζει τὰ τρία διαφορετικὰ αἶτια: «θυμοειδές», «ἐπιθυμητικὸ» καί «λογιστικὸ», δὲν ἀφορᾷ μονάχα στὸ ἀνδρικό φῦλο. Καί ἡ γυναῖκα εἶναι ἄνθρωπος. Καί ἡ γυναῖκα ἔχει πρόσωπο. Καί ἡ γυναῖκα μπορεῖ καί νὰ παρασύρεται ἀπὸ τὸ «ἐπιθυμητικὸ». Ἦθος ὁμοῦς, καί μάλιστα «χρηστὸν», ἀποδίδεται στὴν Ἐλένη στὴν ὁμώνυμη τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη, ὁ ὁποῖος ἀναδεικνύεται ὑπέρμαχος τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἀξίας τῆς γυναίκας. Γυναῖκες ὅπως ἡ Διοτίμα τοῦ πλατωνικοῦ «**Συμposium**» καί ἡ Ἀσπασία ἡ Μιλησία, δευτέρη σύζυγος τοῦ Περικλεῖ, ἀντανακλοῦν ἓνα πολιτικὸ καί κοινωνικὸ καθεστὸς πάλης γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν ὅποιων κακῶς κειμένων σχετικῶν μὲ τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας, τὸ ὁποῖο ὁ Εὐριπίδης τολμᾷ νὰ παρουσιάσῃ στὴ σκηνὴ ἀρθρώνοντας λόγο ἰσότητος.

Ἡ Ἐλένη στὴν «**Ἐλένη**» θὰ μπορούσε χαριτολογώντας νὰ θεωρηθῇ «πονηρὸ θηλυκὸ», «κατεργάρα γυναῖκα». Ἡ προσωπικότητά της αἰρεται σὲ σύμβολο αἰώνιας θηλυκότητος. Τὸ «χρηστὸν» ἦθος της συνδυάζεται μὲ τὴ μονογαμικότητα, τὸ δόσιμο στὴν οἰκογένεια «ψυχὴ τε καί σῶματι», τόσο σὲ βάθος ὅσο καί σὲ πλάτος. Ἡ Ἐλένη στὴν «**Ἐλένη**» δὲν στερεῖται ἀνθρωπιστικοῦ περιεχομένου. Ἀγωνιᾷ γιὰ τὴν οἰκογένειά της ὁλόκληρη. Συνθλίβεται ἀπὸ τὴν αὐτοχειρία τῆς μητέρας της – δείγμα εὐθιξίας καί αἰδοῦς. Πονᾷ γιὰ τὴν ἐρημιὰ καί τὴν κοινωνικὴ ἀπομόνωση τῆς Ἑρμιόνης της. Γιὰ τὰ ἀδέρφια της, τοὺς Διόσκουρους καί τὴν τύχη τους ἀνησυχεῖ. Οἱ ἀντιφατικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν

*Ὁ Μενέλαος κι ἡ Ὠραία Ἑλένη σὲ ἀττικό
ἐρυθρόμορφο ἀμφορέα τοῦ 520 π.Χ.*

τύχη τοῦ Μενέλαου προσδίδουν βάθος στὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ συναίσθημα γιὰ τὸ σύζυγο. Καθὼς τὰ στοιχεῖα αὐτά, τὰ ριζωμένα στὴ μονογαμικὴ θεώρηση τῆς ἡρωίδας, πάλλονται σὲ νότες, μέτρα καὶ ρυθμοὺς «κοιμοῦ», ὁ Εὐριπίδης αἵρεται σὲ καλλιτέχνη πρῶτης τάξεως. Τοὺς προσδίδει ἔνταση, βάθος, πλάτος καὶ πλοῦτο, καθὼς σμίγει καὶ τὸ χορὸ στὴν ἔκφραση τῆς λύπης, τοῦ πένθους καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀδικίας, πὺν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀλλοτριώσης. Ἐκείνης τῆς ἀλλοτριώσης πὺν δημιούργησε ἡ κρίση τοῦ Πάρι.

Ἡ αἰσιόδοξη προοπτικὴ μολαταῦτα διαπνέει τὸ ἔργο: ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ «ρίχνει» τὴν ἰδέα: «Ρῶτα καὶ τὴ Θεονόη, πὺν γνωρίζει τὰ πάντα». «Μά, πῶς δὲν τὸ σκέφτηκα αὐτὸ πρὶν; Ὁ Τεῦκρος μοῦ πῆρε τὰ μυαλά: Μὲ μῆρδεψε». Ναί. Ἦταν **πλάνη**. Ὁ Μενέλαος ὄχι μόνο ζῇ, ἀλλὰ εἶναι ἐκεῖ γύρω. Ἡ μάντισσα Θεονόη, ἡ ἄγνῃ κόρη τοῦ Πρωτέα, τὸ ξέρει καὶ τὸ ἀποκαλύπτει στὴν Ἑλένη. Πῶς νὰ θεωρήσῃ ὅμως βασιλιὰ ἓναν ἄντρα μισόγυμνο καὶ κακομοιριασμένο, ἓναν ἐπαίτη πὺν ζητιανεύει γιὰ ἓνα ξεροκόμματο; Ναί, κουρελιάρης, πεινασμένος, καταρρακωμένος· μὰ εἶναι αὐτός. Εἶναι ὁ Μενέλαος, πὺν ζητιανεύει γιὰ νὰ φροντίσῃ τοὺς συντρόφους του ὡς ἄλλος Ὀδυσσεάς. Ἔτσι σὲ καταντᾷ ὁ πόλεμος, εἴτε συντελεῖται γιὰ ἰδέες καὶ ὑψηλὰ ἰδανικά εἴτε γιὰ κάποια «πουνάμισα σεφερικά».

Ὁ πόλεμος καταδικάζεται συλλήδην ἀπὸ τὸν Εὐριπίδη· ὁλότελα, ὁλοκληρωτικά. Κήρυξη πολέμου σημαίνει ἐπεκτατισμός. Ἀνθρωποκτόνος ἐπεκτατισμός ζωντανῶν καὶ σύληση νεκρῶν. Ὁρχωμοσίες «μνηστήρων», προσβολὴ τοῦ ἱεροῦ θεομοῦ τῆς φιλοξενίας καὶ δίαιες ἐπεμβάσεις τρίτων στὴ ζωὴ τοῦ βασιλικοῦ ἔστον ζεύγους τῆς Σπάρτης, ἀποτελοῦν ἀπλᾶ ἀφορμὲς πολέμου· ὄχι αἰτίες καὶ «ρίχνουν στάχτη στὰ μάτια» ὅσων ὑπονοοῦν ὅ,τι ὑποδλώνεται: **Ματαιοδοξία πολεμοχαρῶν «ὑβριστῶν».**

Μόνο πὺν ἡ «ὑβρις» τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀκολουθεῖται κάθε φορὰ ἀπὸ τὴν «τίσιν» καὶ τὴν «νέμεσιν». Ὅσοι διαπράττουν «ὑβριν» ἀπὸ ἀνεμυαλιὰ καὶ πλεονεξία, «βρίσκουν πάντοτε τὸ μάστορή τους». Πάντοτε ἡ «ἀμαρτία», τὸ σφάλμα, τὸ λάθος πληρώνονται. Καὶ πληρώνονται διαχρονικά,

Ἡ ἄρπαγὴ τῆς Ἑλένης ἀπὸ πίνακα τοῦ Τζιορντάνο Λοῦκ τοῦ 17ου αἰῶνα.

γιατὶ κληροδοτοῦνται. Μόνο πού στὴν τραγωδία ἡ λύτρωση ἔρχεται στὸ τέλος τοῦ ἔργου ἢ τῆς τριλογίας μὲ τὴ μορφή τῆς «κάθαρσης», λίγη ὥρα πρὶν τὸ ξέσπασμα τοῦ γέλιου τοῦ κοινοῦ, πού παρακολουθεῖ τοὺς ἥρωες τῆς τραγωδίας, τοὺς ἴδιους ἥρωες πού τοῦ γεννοῦσαν «τὸν φόβον» καὶ «τὸν ἔλεον» καὶ τὴν «αἰδῶ» στὸ σατιρικό δράμα. Τότε ἡ ψυχαγωγία δίνει τὴ θέση της στὴ διασκέδαση. Ἡ «ἀπὸ τραγωδίας ἡδονή» μεταφράζεται σὲ λυτρωτικό χάχανο, πού προέρχεται ἀπὸ τὴ διακωμώδηση τοῦ ἔρωτα.

- Τοῦ ἔρωτα ὅπως τὸν παρουσιάζουν οἱ θίασοι τοῦ Διονύσου (Σάτυροι καὶ Σιληνοί).
- Τοῦ ἔρωτα-υἱοῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ κοσμογονικῆς δύναμης κατὰ τὸν Ἡσίοδο.
- Τοῦ ἔρωτα μὲ τὴν ἔννοια πού τὸν τοποθετεῖ ἡ Ἥρα στὸ πλαίσιο τοῦ θεομοῦ τῆς οἰκογένειας – τὸ νόμιμο «δέσιμο» τοῦ ζευγαριοῦ.
- Τοῦ ἔρωτα ὅπως τὸν ἐννοεῖ ἡ Ἑλένη στὴν «Ἑλένη» – μονογαμικοῦ (εἴτε μὲ τὸ Μενέλαο εἴτε μὲ τὸν Πάρι).
- Τοῦ ἔρωτα ὅπως τὸν ἐννοεῖ ὁ Θεοκλύμενος, παρασυρμένος ἀπὸ τὴ θεία ὁμορφιά τῆς Ἑλένης, ὁ Μενέλαος, πού ἡγεῖται τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος προκειμένου νὰ πάρῃ πίσω τὴν Ἑλένη, ὁ Πάρις, δοῦλος τοῦ ἐρωτικοῦ του ἐνστίκτου.

Ὁ Εὐριπίδης παρουσιάζει ὅλες τὶς «μορφές» τῶν ἐρώτων ὡς πραγματικές. Τοποθετώντας ὅμως ὁ ποιητὴς στὸ ἐπίπεδο τῆς **πλάνης** τοὺς «παράνομους» ἔρωτες, παρουσιάζει ὡς θέσφατο τῆς τραγωδίας καὶ τοῦ Διὸς («ἀπὸ μηχανῆς») τὴ μορφή τοῦ θεμιτοῦ ἔρωτα. Ὁ ἀληθινὸς καὶ νόμιμος ἔρωτας καὶ ἀγάπη παρουσιάζεται ὡς πεμπτονσία τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἀπουσία τοῦ «χρηστοῦ ἥθους» στὶς ταραγμένες ἐποχὲς τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως ἀντανακλάται στὴ φοίκη καὶ τὰ ἀποτροπιαστικά ἐγκλήματα-ἀλυσίδα στὴν τραγωδία τὴν τοποθετημένη στὸν Τρωικὸ μυθικὸ κύκλο: Ἔτσι ὁ Ἀγαμέμνων εἶναι ἔτοιμος νὰ θυσιάσῃ τὴν κόρη του Ἰφιγένεια, ἡ σύζυγός του Κλυταιμνήστρα καὶ ὁ ἐξάδελφός του –σφετεριστὴς τοῦ θρόνου τοῦ Ἄργους– Αἰγισθος ἐκδικоῦνται τὸν Ἀγαμέμνονα γιὰ τὴν ὑποτιθέμενη θυσία στὴν Αὐλίδα, ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Ἡλέκτρα φονεύουν τὴν Κλυταιμνήστρα καὶ τὸν Αἰγισθο ἐκδικоῦμενοι τὸ θάνατο τοῦ πατέρα τους κ.ο.κ.

Ἄν στὸν Ὅμηρο οἱ θεοὶ ξεσποῦν σὲ γέλια ὅταν ὁ ἀπατημένος σύζυγος τῆς Ἀφροδίτης Ἡφαιστος συλλαμβάνῃ στὸ δίχτυ του τὴν Κύπριδα μὲ τὸν Ἄρη, τοὺς γονεῖς τῆς Ἀρμονίας, γελοιοποιώντας τὸ θέμα τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας, στὴν «Ἑλένη» τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐκλείπει. Οἱ θεοὶ εἶναι ἀλλιῶς

– ἄλλη ἢ ἠθική τους, ἡ δύναμη, ἡ κοινωνία τους. Αὐτὸς ποὺ γελοιοποιεῖται στὴν «**Ἑλένη**» εἶναι ὁ Θεοκλύμενος, ὁ ἐπίδοξος ἑραστής

- μιᾶς Ἑλένης εὐσεβοῦς – ἀλλὰ ὄχι θρησκώλπτης,
- μιᾶς Ἑλένης ποὺ ἀδιαφορεῖ γιὰ τοὺς ἐξωσυζυγικούς πειρασμούς, τοὺς ὁποίους ἀντιπαρέρχεται μὲ εὐελιξία καὶ καλοπροαίρετο «δόλο»,
- μιᾶς Ἑλένης ποὺ γνωρίζει νὰ συμπαθῇ καὶ τὸν ἐχθρὸ ἀκόμη,
- μιᾶς Ἑλένης ποὺ γνωρίζει τίς διακρίσεις ποὺ ἐμπεριέχονται στὸ ἀνθρωπιστικὸ ἰδεῶδες,
- μιᾶς Ἑλένης ποὺ γνωρίζει νὰ ἐπιλέγῃ τὰ κατάλληλα γιὰ τὴν κάθε περίσταση συναισθήματα,
- μιᾶς Ἑλένης ποὺ ἔχει ἱεραρχήσει ἀξίες καὶ ποιότητες διαπροσωπικῶν σχέσεων, τίς ὁποῖες μεταφράζει σὲ πράξη ὕστερα ἀπὸ ὥριμη κρίση καὶ ὀρθολογισμό, ἐκφρασμένες μέσα ἀπὸ μία «ντροπαλὴ» μετριοπάθεια (Ἑλένη: «*ἂν ἔχουν γνώμη οἱ γυναῖκες*», «**Ἑλένη**», 1157) καὶ φαινομενικὸ δισταγμὸ.

Ἄν ἡ Ἑλένη τῆς «**Ἰλιάδας**» (δ. 201) μπορεῖ νὰ «παίξῃ μὲ τίς καρδιές» τῶν ἀνδρῶν ἀναστατώνοντας οἴκους καὶ πατρίδες, ἔθιμα καὶ θεσμούς, νὰ φεύγῃ, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν πρῶτο της ἄντρα μετὰ ἀπὸ δεκάχρονη ἀπουσία ἀπὸ τὸ σπιτικὸ της, μεταμελημένη τάχα καὶ μετανοιωμένη, ἡ Ἑλένη στὴν «**Ἑλένη**» εἶναι ἄλλη. Καὶ ἡ ἄλλη τούτῃ Ἑλένη τοῦ Εὐριπίδη εἶναι «**κυρία**» μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξης. Σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ μπορῇ νὰ κατηγορηθῇ ὡς ὑπερβολικὴ. Εἶναι πρόθυμη νὰ δώσῃ καὶ στὴ ζωὴ της ἀκόμη ἓνα ἐνδοξο τέλος, παρασύροντας καὶ τὸ Μενέλαο στὸν ἥρωισμό, προκειμένου νὰ ὑπερασπιστῇ: **ὄνομα – ἀξιοπρέπεια – τιμὴ** (Ἑλένη: «*Πῶς θὰ πεθάνουμε ὁμῶς δοξαμένα;*», «**Ἑλένη**», στ. 924). Εἶναι ἀληθινὴ βασίλισσα, πραγματικὰ εὐγενὴς καὶ τὸν κώδικα ἀριστοκρατικῆς τιμῆς τὸν ἐπεκτείνει καὶ στὸ γυναικεῖο φύλο.

Μὲ τούτῃ τὴ στάση της ἡ Ἑλένη πλησιάζει βέβαια τὴν ὀμηρικὴ Πηνελόπη, ποὺ κατὰ τὸν Ὅμηρο ἀποφεύγει μὲ δόλο τὴν ἐρωτικὴ πολιορκία τῶν μνηστήρων, πλησιάζει ὁμως καὶ τὴ γυναῖκα τῆς δημοτικῆς μας παράδοσης. Αὐτὴ ποὺ στὸ «**Γυρισμὸ τοῦ Ξενιτεμένου**» (Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας Α' Γυμνασίου, σελ. 232) ἀρνεῖται καὶ ἓνα της φιλὶ ἀκόμη στὸν ἄντρα ποὺ τῆς παρουσιάζεται ὡς φίλος τοῦ νεκροῦ συζύγου της. Ἡ ἄρνηση τῆς γυναίκας εἶναι τόσο κάθετη, ποὺ δὲν ὑποκύπτει ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ «φιλὶ» παρουσιάζεται ὡς ἡ τελευταία ἐπιθυμία τοῦ (δῆθεν) νεκροῦ συζύγου της ἀπὸ τὸν ξένο. Ἡ γυναῖκα προθυμοποιεῖται νὰ ἀνταμείψῃ τὸν ξένο γιὰ τὴν προσφορά του ἀπέναντι στὸ νεκρὸ (ὑποτιθέσθω) σύζυγο, φιλὶ της ὁμως δὲν θὰ τοῦ παράσῃ ποτέ. Ἐδῶ βέβαια πρόκειται γιὰ δοκιμασία, στὴν ὁποία ὁ ἴδιος ὁ σύζυγος ὑποβάλλει τὴ γυναῖκα του παριστάνοντας τὸ φίλο του καὶ ἡ γυναῖκα ἀναδεικνύεται «**κυρία**»: **ἀξιοπρεπής, τίμια, πιστή**.

Μὲ τὸ δικό του τρόπο ἐγκωμιάζει τὴν Ἑλένη ὁ ρητοροδιδάσκαλος Γοργίας ὁ Λεοντίνος (483-376 π.Χ.). Προκειμένου νὰ διαφημίσῃ τὴν τέχνη του, προχωρεῖ σὲ ἐγκωμιασμὸ τῆς Ἑλένης βασισμένο τόσο σὲ ἐπιχειρήματα, ὅσο καὶ σὲ σοφίσματα. Κατ' αὐτὸν ἡ Ἑλένη «**διδάσθηκε**», ἐξαπατήθηκε καὶ ἐρωτεύθηκε. Καὶ πόσα ἐλαφρυντικὰ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ στὸν ἔρωτα;

Ἄν ὁ ἔρωτας εἶναι δικαίωμα, πολὺ φοβοῦμαι πὼς εἶναι ταυτόχρονα καὶ ὑποχρέωση. Ἄν ὁμως ἡ «εὐγένεια ὑποχρεώνει», τότε σύμφωνα μὲ τὸν «ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφο» Εὐριπίδη ἡ εὐγένεια ὑποχρεώνει νὰ εἶναι ὁ ἔρωτας ἱπποτικός, δηλαδὴ **μ ο ν ο γ α μ ι κ ὸς**, ὅπως παρουσιάζεται στὴν Ἑλένη, τὴν ἡρώίδα τοῦ ὁμώνυμου δράματος. Μάλιστα στὶς «**Θεσμοφοριάζουσες**» τοῦ Ἀριστοφάνη (στ. 850) γίνεται λόγος γιὰ Ἑλένη «**καινή**», δηλ. «**καινούργια**» – μὲ «**ἡθὸς χρηστόν**».

Ἡ Ἑλένη εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν γυναῖκα, **Μῦθος, Πρότυπο καὶ Ἀλήθεια, Σύμβολο** τελικά.

Στὴν ὁμώνυμη τραγῳδία τοῦ Εὐριπίδη ἡ Ἑλένη αἰρεται στὰ ὑψηλὰ ἐπίπεδα μιᾶς καταξιωμένης ἀνθρώπινης προσωπικότητας μὲ Λόγο, **ἀνθρωπιστικὸ περιεχόμενο, δάθος καὶ οὐσία**.

Κυριακὴ Λύσσα
Φιλολόγος-Λογοτέχνης

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΩΝ ΜΑΓΙΣΣΩΝ

‘Ο θρησκευτικός μισογυνισμός ανάμικτος με τὸν σκοταδισμό

Διαβάζοντας τὴν εὐρωπαϊκὴ ἱστορία τοῦ Μεσαίωνος παρατηροῦμε ὅτι τὰ μονοθεϊστικὰ δόγματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (Ὁρθοδοξία, Καθολικισμός, Προτεστантиσμός) δρίσκονταν σὲ ἓνα ἀπίστευτο κυνήγι θανάτου γυναικῶν, τῶν λεγομένων «Μαγισσῶν». Χιλιάδες γυναῖκες θανατώθηκαν (πυρά, κρέμασμα, ἀγχόνη) μετὰ τὴν κατηγορία τῆς «Μαγείας» γιὰ περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα ἀπὸ ἱερεῖς, ὅπου στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (Γιαχβὲ) γίνονταν ἀδίστακτοι ἐναντὶ ὁποιαδήποτε γυναικάς ὑποψιαζόντουσαν ὡς «Μάγισσα».

Σὲ μιὰ Εὐρώπῃ ὅπου ἡ γενοκτονία τῶν «ἐθνικῶν - εἰδωλολατρῶν» ἀπὸ τοὺς φανατικούς εἶχε πάρει ἀσύλληπτες διαστάσεις, ἡ γυναῖκα ὡς μάγισσα δολοφονεῖται ἀνηλεῶς. Ποιές ἦταν οἱ μάγισσες καὶ γιατί ὠνομάστηκαν ἔτσι; Ποιές πράξεις τοὺς ἦταν ἐνοχες, ὥστε νὰ κατηγοροῦνται; Ἀς γυρίσουμε τὸν χρόνο πίσω καὶ ἂς δοῦμε τί πραγματικὰ συνέβαινε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ο ΣΚΟΤΑΔΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μετὰ τὴν διὰ ξίφους καὶ διὰ ροπάλου ἐπικράτηση τοῦ Γιαχβὲ σχεδὸν σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπῃ ἐπέρχεται καὶ ὁ σκοταδισμός, δηλαδὴ ἡ ἀπαγόρευση τῆς ἱατρικῆς, τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλοσοφίας, τῶν μαθηματικῶν, τῆς γνώσης γενικὰ ὡς δαιμονικῆς, ἐπειδὴ ὁ «συγκεκριμένος θεὸς» ἤθελε τὸν ἄνθρωπο πιστὸ καὶ ἀμόρφωτο, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τὸν ἐξουσιάζῃ. Τὸ πλῆγμα ἦταν βαρὺ ὅχι μόνον στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ περισσότερο στὴν ἐπιβίωσή του, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἀπαγόρευση τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν φαρμάκων γινόταν ἐπιρρεπὴς σὲ κάθε ἀρρώστια. Ἡ ἐπιληψία, ἡ λέπρα καὶ ἀργότερα τὰ ἔλκη, οἱ λειχήνες, ὁ ἔρπης (οἱ ἀρρώστιες αὐτὲς ἐμφανίσθηκαν μετὰ τὴν ἀπαγόρευση τῆς καθαριότητος τοῦ σώματος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ ἡ γυμνότητα τοῦ σώματος στὰ λουτρά ἐμπνέει λογισμοὺς ἀσυμβίβαστους πρὸς τὴν ἀγνότητα) μαστίζον τὴν Εὐρώπῃ – καὶ νὰ πῶς γιάτρευαν οἱ ἱερεῖς; Ἀφοῦ ἀφώρισαν τὸν Ἱπποκράτη καὶ ἔκαψαν τὶς συνταγὰς τοῦ Γαληνοῦ, τὴν θέση αὐτῶν πῆραν τὰ ραντίσματα, δηλαδὴ ἡ ὑδροθεραπευτικὴ μέθοδος μετὰ ἁγιασμένο ὕδωρ. Ὁ ἀσθενὴς θεραπευόταν στὴν ἐκκλησία μετὰ τὴν λειτουργία ἀπὸ τὸν ἱερέα. Ἐὰν ἡ ἀρρώστια δὲν θεραπευόταν (ποὺ συνήθως αὐτὸ γινόταν), ὁ ἱερέας ἔλεγε: «Ἀμάρτησες καὶ ὁ κύριος σὲ τιμωρεῖ, περὶ μενε νὰ πεθάνῃς. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει εὐχὲς καὶ γιὰ τοὺς νεκροὺς». Σὲ πολλὰς περιπτώσεις οἱ ἱερεῖς ἀπέδιδαν κάθε ἀρρώστια στοὺς δαίμονες καὶ προσπαθοῦσαν μετὰ ἐξορκισμό νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐὰν ὁ δαίμων δὲν ἔβγαινε, ὁ ἀσθενὴς καίγοταν ζωντανός.

Εἰκονογραφημένη παράσταση ἐκφραστική τῆς ἐχθρικῆς θέσης πρὸς τὶς μάγισσες πὺ ἐπικράτησε τὸν 16ο καὶ 17ο αἰῶνα: Παρουσιάζονται μαζί μὲ φίδια, βατράχια, πουλιά, ψάρια, βιβλία, ἐξάλφα, ὀστᾶ, ἀλλὰ καὶ δαιμονικὲς ὀντότητες.

Η «ΔΑΙΜΟΝΙΚΗ» ΜΑΓΙΣΣΑ

Σὲ μία τόσο παρανοϊκή κατάσταση ἡ γυναῖκα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μὴ ἀντέχοντας ἄλλο νὰ βλέπῃ τὰ παιδιά της καὶ τὸν ἄντρα της νὰ πεθαίνουν ἀπὸ τοὺς λοιμοὺς καὶ τὶς ἀρρώστιες καὶ ἡ ἴδια νὰ ταλαιπωρῆται, βγαίνει τὸ βράδυ κρυφὰ ἔξω στὴν φύση καὶ προσπαθεῖ νὰ μαζέψῃ διάφορα φυτὰ καὶ δότανα, γιὰ νὰ γιατρέψῃ, ὅπως ἡ ἴδια γνώριζε ἀπὸ τοὺς προγόνους της, τὶς ἀσθένειες ποὺ χτυποῦσαν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της καθημερινά. Ἀφοῦ λοιπὸν κατάλαβαν ὅτι τὰ ραντίσματα τῶν ἱερέων θεραπεύαν μόνο τοὺς ὑγιεῖς, πολλὲς γυναῖκες καταφεύγουν στὴν φύση γιὰ νὰ βροῦν θεραπείες καὶ νὰ σώσουν ὄχι μόνο τὴν ἴδια τους τὴν ζωὴ ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγαπημένων τους προσώπων. Ἡ φύση λοιπὸν ἔδωσε στὶς γυναῖκες αὐτὲς ἀπίστευτους θεραπευτικοὺς θησαυροὺς.

Ἡ ἄρσος, ὁ ὕσκαμος, ὁ μήκων, τὸ στραμόνιον, ἡ στρύχνος, ἡ ἀσκληπιάς ἦταν ὥριμα ἀπὸ τὰ φυσικὰ φάρμακα ποὺ γιάτρευαν τὸ ἄσθμα, τὴν ἐπιληψία, τὴν ὕστερία – νοσήματα ποὺ μάστιζαν τότε ἀκόμη καὶ τὰ παιδιά. Ἐπὶ δύο αἰῶνες μετὰ τὴν ἀπαγόρευση τῆς Ἐκκλησίας γιὰ καθαριότητα τοῦ σώματος, τὰ ἔλκη, οἱ λειχήνες, ὁ ἔρπης καὶ ἡ λέπρα θανατώνουν κόσμο ἀδιακρίτως. Οἱ ἱερεῖς ὡς φάρμακο τῶν παραπάνω νοσημάτων κάνουν τὸ ἔξης: Συλλαμβάνουν τοὺς ἀρρώστους, τοὺς κρεμοῦν στὸν λαιμὸ κουνδούνια, ἔτσι ὥστε ὅπου περπατοῦν νὰ ἀκούγονται καὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ ὁ ὑγιὴς ἄνθρωπος, ἐνῶ ἀργότερα τοὺς ἀπαγορεύθηκε μὲ ποινὴ θανάτου νὰ πλησιάζουν σὲ κατοικημένες περιοχές. Ὅμως καὶ πάλι ἡ γυναῖκα βοηθεῖ τοὺς ἀρρώστους μὲ τὰ δότανά της. Ἡ σμίλακα, τὸ γλυκύπικρον, ἡ ἀκαλήφην, ἡ ἄρσος καὶ ὁ ὕσκαμος θεραπεύουν τὶς νέες ἀρρώστιες. Οἱ γυναῖκες αὐτὲς, ποὺ γνώριζαν πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ διάφορα δότανα καὶ φυτὰ γιὰ θεραπευτικούς λόγους, ὠνομάστηκαν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς μάγισσες, ἐνῶ τὰ παρασκευάσματά τους «μαγοδότανα». Κατηγορήθηκαν ὅτι ὁ τρόπος ποὺ θεραπεύουν εἶναι δαιμονικός, ὅτι τὰ γιατροσόφια τους τὰ πήραν ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ἀκόμη ὅτι ἐρωτοτροποῦν μὲ τοὺς δαίμονες. Πολλοὶ ἱερεῖς φοβήθηκαν ὅτι, κατέχοντας τέτοιες γνώσεις οἱ γυναῖκες αὐτὲς, θὰ εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τοὺς μαγέψουν καὶ νὰ χάσουν τὰ λογικά τους ἢ ἀκόμη νὰ χάσουν καὶ τὴν ἴδια τους τὴν ἐξουσία. Ἐτοί ξεκινάει ἓνα ἀπίστευτο κυνήγι «μαγισσῶν» μὲ ἀπίστευτους βασανισμοὺς, ἀπίστευτες δολοφονίες ἀπὸ τὴν λεγόμενη ἱερὰ ἐξέταση. Γιὰ τὸν ἐπόμενο μισὸ αἰῶνα ἡ ἱστορία θὰ γραφτῇ μὲ τὸ αἷμα χιλιάδων γυναικῶν, τῶν λεγόμενων Μαγισσῶν.

Ἡλικιωμένη μάγισσα ποὺ ταΐζει τὴν σατανικὴ «οἰκογένειά» της. (Εὐλογογραφία, 1579.)

*Στὰ βασανιστήρια τῶν ἱεροεξε-
ταστῶν ἐπιδιωκόταν ἡ «κατάλλη-
λη» ἐξομολόγηση, ὥστε νὰ μπο-
ροῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν κατη-
γορία τῆς μαγείας.*

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΩΝ ΜΑΓΙΣΣΩΝ

Στὴν Ὁρλεάνη τῆς Γαλλίας τὸ 1022 γίνεται ἡ πρώτη θανάτωση στὴν πυρὰ γυναικῶν μὲ τὴν κατηγορία τῆς μαγείας. Τὸ 1277 φυλακίζεται ὡς μάγος ὁ Roger Bacon ἀπὸ τὴν ἱερὰ ἐξέταση, ἐπειδὴ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν χημεία, τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ἔρευνα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Τὸ 1279 ἐμφανίζονται οἱ πρῶτες ἀπεικονίσεις μαγισσῶν ποὺ πετοῦν πάνω σὲ σκουπόξυλα. Μάλιστα μέσα στὴν παράνοια τῶν ἱεροεξεταστῶν ὑπολογίζουν ὅτι τὸ βάρος ποὺ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ ἓνα σκουπόξυλο εἶναι μέχρι 40 κιλά, ὁπότε ὑποπτες μαγείας ἦταν οἱ λεπτοκαμωμένες καὶ ἀδύνατες γυναῖκες. Ἀργότερα, τὸ 1335, στὴν Γαλλία ἔχουμε τὴν πρώτη μεγάλη δημόσια δίκη μαγισσῶν, ἐνῶ τὸ 1348 ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία κατηγορεῖ τοὺς μάγους καὶ τὶς μάγισσες ὡς ὑπαίτιους γιὰ τὴν πανοῦκλα ἐκείνης τῆς χρονιάς. Στὸ Μιλάνο τὸ 1390 ἡ ἱερὰ ἐξέταση κατόπιν ἀπιστιούτων βασιανιστηρίων ἀποσπᾷ ὁμολογίες πολλῶν γυναικῶν ὅτι εἶναι μάγισσες καὶ λατρεύουν τὴν εἰδωλολάτρισσα θεὰ τῆς φύσεως Ἀρτέμιδα (Diana). Ἀπὸ τὸ 1459-1460 στὴν ὀρεινὴ Γαλλία καὶ Γερμανία καίγονται ἑκατοντάδες μάγοι καὶ μάγισσες ἀπὸ τὴν ἱερὰ ἐξέταση. Τὸ 1484 στὴν Ἰταλία ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Η΄ στὶς 9 Δεκεμβρίου κυρήσσει μέγα διωγμὸ κατὰ μαγισσῶν καὶ μάγων, μὲ ἀποτέλεσμα ἀμέτρητα θύματα. Τὸ 1485 ὁ ἴδιος πάπας διατάσσει νὰ καίγονται μαζί μὲ τὶς μάγισσες καὶ οἱ διαβολικὲς γάτες τους, διάταγμα τὸ ὁποῖο καθιερώθηκε σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπῃ μέχρι τὸ τέλος τοῦ κυνηγιοῦ τῶν μαγισσῶν. Τὸ 1486 μὲ ἐντολὴ τοῦ πάπα οἱ ἱεροεξεταστὲς Χάινριχ Κράμερ καὶ Τζαίημς Σπρένγκερ συγγράφουν τὸ πολυσέλιδο «Malleus Maleficorum», ὅπου κατηγοροῦν τὶς μάγισσες ὡς λάτρες τοῦ διαβό-

Ὁ ἱεροεξεταστής δείχνει τὸν δρόμο πρὸς τὴν πυρὰ. Τραγικὴ φιγούρα ἡ μάνα «μάγισσα», ποὺ τὸν ἱκετεύει νὰ μὴν τὴν κάψουν, ἐνῶ κρατᾷ τὰ δύο τῆς παιδιὰ. (Πίσω ἀπὸ τὸν ἱεροεξεταστή διακρίνεται ὁ ἐσταυρωμένος Χριστός.)

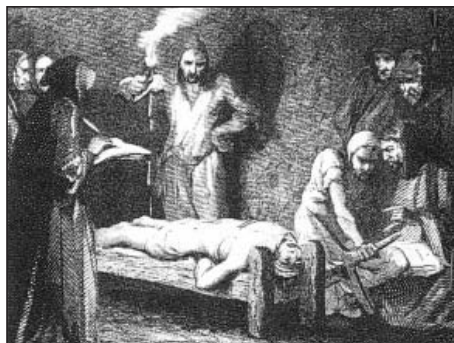
Στις 30 Ίουνίου του 1680 στην Μαδρίτη με την παρουσία του βασιλιᾶ Καρόλου του 2ου πενήντα ἕνας ἄνθρωποι κἀθηκαν ζωντανοὶ μετὰ τὴν κατηγορία τῆς μαγείας.

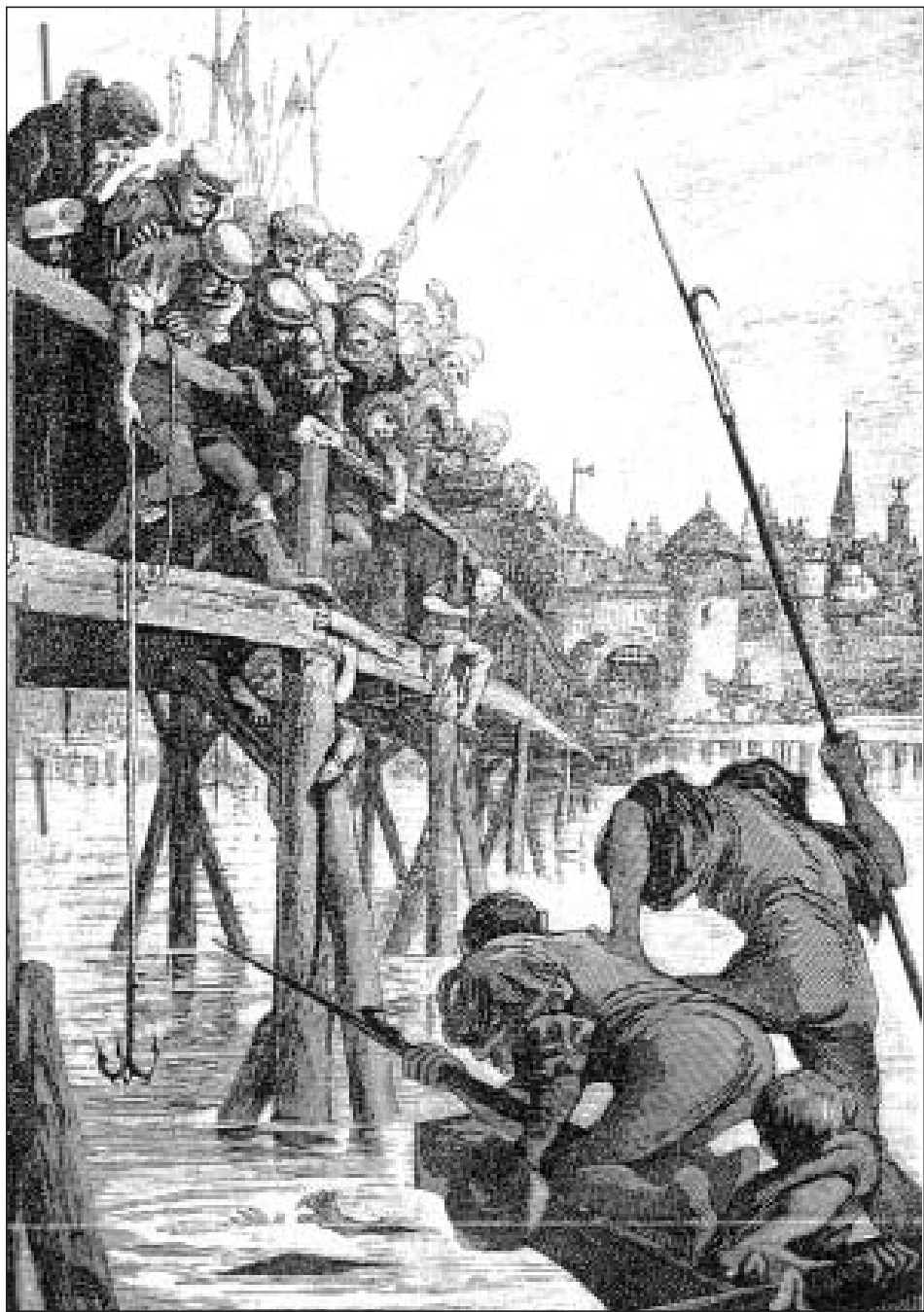
Ἡ ἱερὰ ἐξέταση τοποθετεῖ τὰ θύματα στὸν «ἀνακριτή». Ἐὰν δῆλωναν ἐνοχή, τότε ὠδηγοῦνταν στὴν πυρά.

Δωμάτιο βασανιστηρίων: Τρεῖς ἄνθρωποι βασανίζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ ἱεροεξεταστοῦ.

Βασανισμὸς μάγισσας ἀπὸ ἱεροεξεταστῆς.

Δοκιμή ένοχής μιᾶς μάγισσας στὴν Σουηδία. Βουτώντας τὴν στὸ νερό, ἐὰν πνιγόταν, τότε ὑποτίθεται ὅτι ἦταν ἀθώα. Ἐὰν ἐπιβίωνε, τότε ὑποτίθεται ὅτι ἦταν διαβολικὴ (καὶ γι' αὐτὸ δὲν πνίγηκε), ὁπότε καιγόταν ζωντανή.

λου, τῆς θεᾶς Diana-Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ θεοῦ Πανός. Ἀκόμη κατηγορήθηκαν καὶ γιὰ ἐρωτικές συνενυρέσεις μὲ δαίμονες. Ἡ ἀντιμαγική ὑστερία τοῦ χριστιανικοῦ ὄχλου αὐξήθηκε πάρα πολὺ διαβάζοντας τὰ παραπάνω. Τὸ 1510 στὴν Μπρέσια τῆς Ἰταλίας καίγονται ζωντανὲς 140 γυναῖκες μὲ τὴν κατηγορία τῆς μαγείας, ἐνῶ τὸ 1513 στὸ Κόμο τῆς Ἰταλίας 350 ἄτομα ρίχνονται στὴν πυρὰ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Τὸ 1563 ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Ἑλισάβετ Α΄ νομοθετεῖ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου ὡς τιμωρία τῶν μαγισσῶν. Ὁ Γάλλος δικαστὴς Jean Bodin τὸ 1589 ἐκδίδει τὸ βιβλίο *De la Demonomanie des sorciets*, στὸ ὁποῖο κατηγορεῖ ὅσους ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξὴ Μαγισσῶν ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι ἴδιοι. Τὸ 1586 σὲ Γερμανία, Γαλλία καὶ Ἑλβετία ἡ ἱερὰ ἐξέταση ἀφανίζει ὁλόκληρο γυναικεῖο πληθυσμὸ σὲ ἀρκετὰ χωριά μὲ τὴν κατηγορία τῆς μαγείας. Τὸ κυνήγι τῶν μαγισσῶν συνεχίστηκε σχεδὸν μέχρι τὸ 1750, ὅπου λόγω τῆς ἀναγέννησης ἡ παράνοια κατὰ τῶν μαγισσῶν ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ σβήνῃ.

ΜΑΓΙΣΣΑ - ΕΡΕΥΝΑ - ΓΝΩΣΗ

Ἡ μὴ ἐπαναστάτρια ἡ γυναικα-μάγισσα χτυπάει τὸ κατεστημένο (σκοταδισμό) τῆς ἐποχῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ τὴν ταιλπωρία. Βγαίνει κρυφὰ τὴν νύχτα στὰ δάση, γιὰ νὰ μαζέψῃ διάφορα φυτὰ καὶ νὰ θεραπεύσῃ ἀρρώστιες ποὺ βασάνιζαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀποκτᾷ γνώση καὶ δημιουργεῖ ὡς ἱατρὸς φάρμακα ποὺ θεραπεύουν καὶ αὐτὸ ἦταν γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς ἱερεῖς διαβολικὸ κακούργημα καὶ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπιστῇ μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου. Ἡ μάγισσα λοιπὸν σὰν ἐρευνήτρια καὶ γνώστρια τῆς ἱατρικῆς κατηγορεῖται ὡς ὑπηρέτρια τοῦ διαβόλου καὶ ἀπειλὴ κατὰ τοῦ Γιαχβέ. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σήμερα ὁ Διάβολος-Σατανᾶς-ὄφεις (ποὺ ἔδωσε στὴν Εὐὰ τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ τῆς γνώσης), ποὺ εἶναι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γιαχβέ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἴδια ἡ γνώση ἢ μᾶλλον ἡ ἐρευνα ποὺ ὁδηγεῖ στὴν γνώση. «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι» καὶ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα». Αὐτὸ ἦταν τὸ λάθος τῆς μάγισσας, ὅτι ἐρεύνῃσε καὶ ἔμαθε. Ὅμως, ὅπως πολὺ σωστὰ μᾶς λέει ὁ Ἑμμανουὴλ Ροῖδης στὰ «Ἐξ Απαντὰ» του, «ὁ Λούθηρος, ὁ Βολταῖρος, ὁ Γαλλίλαϊος, ὁ Βοερράδος, ὁ Λίναιος, ὁ Βάσιγκτων καὶ ὁ Μιραβὼν, αὐτοὶ οἱ ἀποθωωθέντες ἀπόστολοι τῆς ἐρευνας καὶ τῆς προόδου εἶναι γνήσια τέκνα τῆς δυσφημισμένης μάγισσας, ὅπου ἡ ἴδια «ἔλαβε» πυρὰ, ἀπαγχονισμό καὶ περιφρόνηση». Οἱ μάγισσες λοιπὸν (ποὺ δὲν ἦταν οἱ γριὲς μὲ τίς ρυτίδες, τὴν δυσωδία, τὰ μαῦρα νύχια, τὰ σάπια δόντια, τυλιγμένες σὲ ρυπαρὰ ροῦχα, ποὺ ζοῦσαν σὲ σκοτεινὴ τρώγλη, ἀλλὰ ὅπως διαβάζουμε στοὺς καταλόγους τῶν ἱερέων, δεκαεπτάχρονοι καὶ εἰκοσάχρονοι τόσο ὁμορφες, ποὺ οἱ δικαστὲς ἀναγκάζονταν νὰ κλείνουν τοὺς ὀφθαλμούς τους γιὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὸ σατανικὸ τους κάλλος), οἱ ἀπόγονοι τῆς πανέμορφης Κίρκης ἀλλὰ καὶ τῆς Πυθίας καὶ τῆς Σίβυλλας, ποὺ ἦταν οἱ ἀκτινοδόλες θυγατέρες τῶν θεῶν, μετεβλήθησαν σὲ ὄργανα τοῦ διαβόλου, ἐπειδὴ καὶ οἱ θυγατέρες τῶν θεῶν ἔγιναν θυγατέρες τῶν δαιμόνων. Καὶ γιατί ἔγινε αὐτό; Διότι καὶ τοὺς θεοὺς μετέβαλε σὲ δαίμονες ἡ Ἐκκλησία.

Βιβλιογραφία:

Ἑμμανουὴλ Ροῖδης, «Ἐξ Απαντὰ».
Βλάχης Γ. Ρασσιᾶς, «Μία ἱστορία ἀγάπης».
Richard Leigh, «The inquisition».
Internet, www.witches 15th century.com

Βασίλειος Ἑμμανουηλίδης

ΑΠΟΛΕΜΗ ΠΛΑΝΗΤΑΡΧΙΑ

Ἡ Ἀμερική ἔχει χάσει τὸν πόλεμο στὸ Ἰράκ. Αὐτὸ δὲν τὸ λέγει μόνον ὁ γράφων, ποὺ στὸ κάτω τῆς γραφῆς εἶναι φιλειρηνιστής, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ γεράκια τοῦ Πενταγώνου, ὅπως λ.χ. ὁ πρῶην στρατιωτικὸς σύμβουλος τοῦ Ρέιγκαν καὶ διευθυντῆς τοῦ διαδόχου NSA, καθηγητῆς σὲ στρατιωτικὰ κολλέγια, στρατηγὸς William E. Odom. Αὐτὸς ἀνησυχεῖ ὅταν ὁ πρόεδρος του λέγῃ ὅτι «δὲν θὰ τὸ βάλουμε στὰ πόδια» ἢ ὅταν ὁ John Kern, ὑποψήφιος τοῦ Δημοκρατικοῦ Κόμματος, λέγῃ «νὰ τελειώσουμε τὴν δουλειά» στὸ Ἰράκ μὲ τὸν ΟΗΕ. «Ἐχουμε ἀποτύχει», λέγει χωρὶς περιστροφές ὁ στρατηγὸς William E. Odom. Στὸ Ἰράκ ἔγιναν κολοσσιαῖα λάθη, ἕνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἡ διάλυση τοῦ ἱρακικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν κατάληψη τῆς χώρας. Ἔτσι δημιουργήθηκε ἕνα κενὸ ἐξουσίας, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ καλύψουν τὰ ἀμερικανικὰ κατοχικὰ στρατεύματα οὔτε οἱ «ὑπηρετές» τους (τύπου Τσαλαμπί) τοῦ Ἰρακικοῦ Κυβερνητικοῦ Συμβουλίου. «Καὶ τὸ θέμα τώρα εἶναι, πόσο ὑψηλὸ τίμημα θὰ πληρώσουμε... Κι αὐτὸ εἶναι λιγώτερο, ἂν φύγουμε τὸ δυνατόν συντομώτερον, ἀπὸ ὅ,τι ἂν φύγουμε ἀργότερα», λέγει ὁ στρατηγός.

Ὁ πόλεμος στὸ Ἰράκ προκλήθηκε μὲ δόλο καὶ ἀπάτες ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἐξωθεσμικά κέντρα τῆς Οὐάσιγκτον (ἀπὸ τὸ σιωνιστικὸ παρακράτος) πρὸς χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῶν πολυεθνικῶν πετρελαίου καὶ πολεμικῆς βιομηχανίας. Τὸ πρῶτο χονδροειδὲς ψέμα εἶναι ἡ ὑπαρξὴ Ὁπλὼν Μαζικῆς Καταστροφῆς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν βρέθηκαν τέτοια ὄπλα, ἀκολούθησε τὸ δεύτερο μεγάλο ψέμα, ἥτοι ἡ ἐγκαθίδρυση δημοκρατίας στὸ Ἰράκ, κάτι ποὺ ἤχεϊ ὠραία στὸν Δυτικὸ Κόσμο, ἀλλ' ὅμως εἶναι χωρὶς νόημα στὸν Ἀνατολικό. Ἡ ὅλη ἐπιχείρηση σχεδιάσθηκε πρόχειρα καὶ ἰδίως ἡ φάση τῆς σταθεροποίησης, δηλαδή ἡ καλὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας μετὰ τὴν κατάληψή της. Τὸ τρίτο ψέμα ἀκολούθησε μετὰ τὴ σύλληψη τοῦ Σαντάμ Χουσεῖν, ὅτι δηλαδή θὰ ἐπῆρχετο εἰρήνη στὸ Ἰράκ. Τὸ μεγαλύτερο ὅμως ψέμα, ποὺ τώρα καταδιώκει τὸν πρόεδρο Μπούς, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀμίμητο φιάσκο στὸ ἀεροπλανοφόρο (Mission Accomplished, δηλαδή ἡ ἀποστολὴ ἐξετελέσθη). Βέβαια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση στὸ Ἰράκ εἶχαν λεχθῇ σωρεῖα χονδροειδῶν ψεμάτων, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν πόλεμο στὸ Ἀφγανιστάν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ κρύψουν τὴν ἀλήθεια σχετικὰ μὲ τὴν τραγικὴ καταστροφὴ τῆς 9/11 στὴν Νέα Ὑόρκη. «Ὅλα αὐτὰ τώρα θγῆκαν στὸ ἄφρό.» Ἀν βάλῃ κανεῖς καὶ τὰ σκάνδαλα γιὰ τὴν ἐνέργεια καὶ τὶς μεγάλες ρεμοῦλες τῆς Halliburton στὸ Ἰράκ, τότε οἱ ΗΠΑ ἔχουν χάσει ἐντελῶς τὴν ἀξιοπιστίαν τους.

Ἡ συνωμοσία ποὺ ἐξυφάνθηκε ἔχει πολλὰς πτυχές, ποὺ συνεχῶς θὰ ἐρχονται στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ὅσο κι ἂν πασχίξῃ ὁ πρόεδρος Μπούς νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ κατευνάσῃ τὰ ΜΜΕ. Ὅπως λ.χ. ἡ ἀπιστία πρὸς τὸ Κογκρέσσο, ἡ παράκαμψη τοῦ Στέιτ Ντιπάρτμεντ ἀπὸ τὸν ἀντιπρόεδρο κ. Dick Cheney, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἀγνόησε τὸ Στέιτ Ντιπάρτμεντ, γνωστοποίησε τὸν ἐπικείμενον πόλεμον στὸ Ἰράκ στὸν βασιλὰ τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας καὶ στὸν Σαουδάραβδα πρεσβευτὴ στὴν Οὐάσιγκτον πρίγκιπα Μπαντάρ, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ζητήθηκε ἡ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου κ.ἄ.

Ἡ Ἀμερική εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ Ἰράκ, διότι δὲν ἔχει ἐπαρκεῖς στρατιωτικὰς δυνάμεις νὰ ἐπανδρώσῃ τὰ διάφορα ἀνὰ τὸν κόσμον μέτωπα ποὺ ἔχει ἀνοίξει. Ἡ ἀμερικανοσιωνιστικὴ συνταγὴ τῆς Πλανηταρχίας ἀποδείχθηκε σαμπουνόφουσκα. Ἡ Πλανηταρχία κατάντησε ἀπόλεμος γίγας, ἡττημένος ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λάθη του.

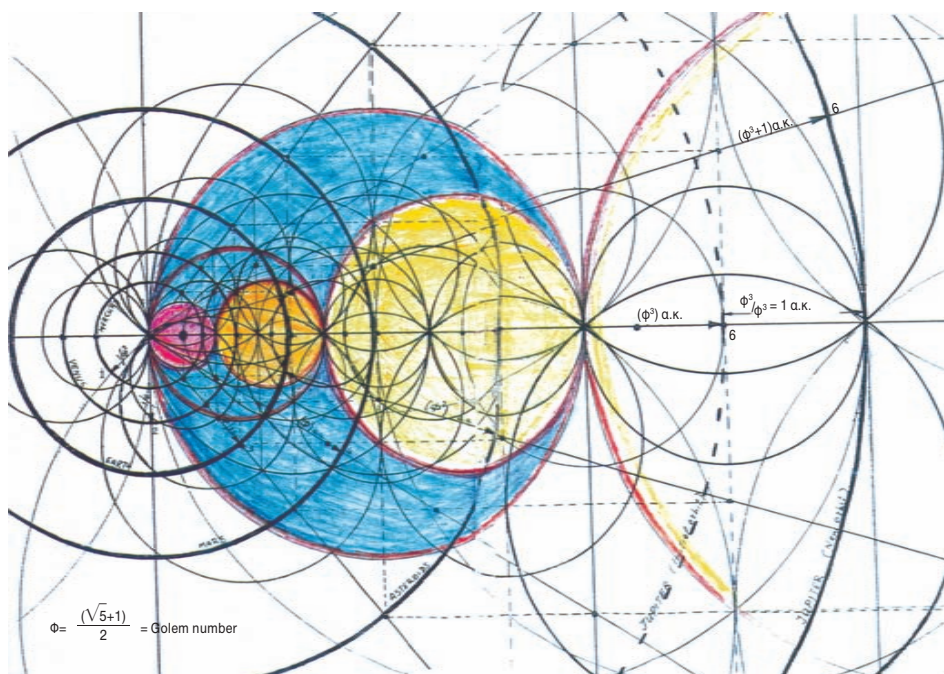
Κ.Χ. Κωνσταντινίδης

Ὶποστράτηγος ἐ.ἁ.

Η Ν.Α.Σ.Α. ΕΠΑΛΗΘΕΥΕΙ ΤΟΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟ ΦΙΛΟΛΑΟ

12 οί πλανήτες του Ήλιακού Συστήματος

Τὰ Μ.Μ.Ε. σ' όλον τόν κόσμο ανέφεραν ότι ή Ν.Α.Σ.Α. ανέκοί-
νωσε τήν 15η Μαρτίου 2004 πώς επέτυχε και ένετόπισε με
άστρονομική παρατήρηση τόν καλούμενο 10ο πλανήτη, εις τόν
όποιο μάλιστα έδωσαν τò όνομα *Sentna*, μιās θαλασσίας θεό-
τητος τών Έσκιμών. Ειδικά ή έφημερίδα «Τά Νέα» (16-3-04) πα-
ρουσίασε άρθρο του κ. Γεωργίου Άγγελοπούλου με πλανητική εικό-

*Τò Πρότυπο τών 12 πλανητών του Ήλιακού Συστήματος κατά Φιλόλαον. («Δαυ-
λός», τ. 126, 1992.)*

να τῶν τροχιῶν τῶν πλανητῶν, ὅπου ἐμφανίζεται ἡ τροχιά τοῦ νεο-ανακαλυφθέντος πλανήτου μετὰ τὴν ἀναγραφὴ τῆς ἀποστάσεώς του ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἥτοι 67 ἀστρονομικὲς μονάδες, οἱ ὁποῖες ἀντιστοιχοῦν σὲ 10,05 δισεκατομμύρια χλμ.

Ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρο ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἀνακαλυφθὲν πλανητικὸ σῶμα ἔχει διάμετρο 2.000 χιλιομέτρων καὶ θερμοκρασία -240°K . καὶ ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τὰ ἔλαβε μέσῳ Διαδικτύου ἀπὸ τὶς ἀρχικὲς πληροφορίες τῆς Ν.Α.Σ.Α.

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα, ὅπως παρουσιάζονται ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Τὰ Νέα» καὶ κυρίως ἡ ἀπόστασις τοῦ πλανήτου αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἥλιο (67 ἀ.μ.), ἐὰν πράγματι εἶναι σύμφωνα μετὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ ἀνακοινώσεως τῆς Ν.Α.Σ.Α., τότε ἀποτελοῦν δι-καίῳσι τῆς ἀληθείας τῆς μελέτης τοῦ ἀποκαλυφθέντος Ἡλιοκεντρικοῦ Πλανη-τικοῦ Προτύπου τῶν 12 πλανητῶν τοῦ Πυθαγορείου Φιλολάου (5ος αἰ. π.Χ.), τὴν ὁποία ὁ «Δαυλὸς» εἶχε δημοσιεύσει τὸ 1992 στὸ ὑπ' ἀρ. 126 τεῦχος του, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν σημείωσιν ὅτι τὰ πορίσματα τῆς μελέτης τοῦ Φιλολάου καὶ κυ-ρίως γιὰ τὴν ζητούμεν ἀπόστασιν τοῦ 10ου πλανήτου εἶχαν γνωστοποιηθῇ στὴν Ε.Σ.Α. (ἀντίστοιχη τῆς Ν.Α.Σ.Α. στὴν Εὐρώπην), μετὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε πλήρης ἀλληλογραφία (βλ. **φωτοτυπία ἀπαντήσεως τῆς ΕΣΑ**). Διότι ἡ δημοσιευθεῖσα με-λέτη τοῦ Φιλολάου παρουσιάζει 12 ἐν συνόλῳ τροχιὰς ἀντιστοίχων πλανητῶν καὶ πραγματικὸ μαθηματικὸ νόμον τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν, πρᾶγμα πού οἱ ἀστρονόμοι ἀρνοῦνται μέχρι σήμερα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο νόμον ἔχουν ἐντοπισθῇ καὶ ἀνακοινωθῇ δεόντως, ὅπως ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία μου μετὰ τὴν NASA καὶ τὴν ΕΣΑ, οἱ πραγματικὲς θέσεις, κατὰ τὸν Φιλόλαον, τῶν ὑπολειπο-μένων δύο εἰσέτι πλανητῶν, ἥτοι τοῦ καλουμένου καὶ ἀναζητουμένου 10ου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Φιλόλαον εἶναι ὁ 11ος, καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ τελευταίου τοῦ συ-γκροτήματος τοῦ δικοῦ μας ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος ὡς κάτωθι:

1) ἀπόστασις 10ου πλανήτου a_{10} ($=a_{11}$) = $63,921 \pm 5\%$ ἀστρ. μονάδες

ἥτοι μεγίστη $a_{10} = 67,117$ ἀστρ. μ.

ἐλαχίστη $a_{10} = 60,725$ ἀστρ. μον.

2) ἀπόστασις τοῦ τελευταίου $a_{12} = \phi_X 63,921 \pm 5\% = 1,61803 \times 63,921 \pm 5\%$ ἀ.μ.

ἥτοι μεγίστη $a_{12} = 108,510$ ἀ.μ.

ἐλαχίστη $a_{12} = 98,176$ ἀ.μ.

[Τὸ ποσοστὸ $\pm 5\%$ τίθεται λόγῳ τῆς ἐλλειπτικότητος τροχιῶν, βλ. καὶ πρῶτο τόμον τοῦ ἔργου μου «Ὁ Μυστικὸς Κώδικας τοῦ Πυθαγόρα».]

Ἡ ἀπλὴ σύγκρισις τῆς ἀποστάσεως τοῦ 10ου πλανήτου τῆς μελέτης τοῦ Φι-λολάου μετὰ τὴν ἀντίστοιχον τιμὴν τῆς ἀνακοινώσεως τῆς Ν.Α.Σ.Α. δικαιώνει ἀπόλυτα τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πλανητικῆς μελέτης τῶν 12 πλανητῶν.

European Space Agency
Agence spatiale européenne

D.Sci/MC/smb/8348

30 December 1991

Mr. Hippocrates P. Dacoglou
19 Aetidon Street
Holargos
155 61 Athens

Dear Mr. Dacoglou,

We thank you for your letter of 30 November, giving details of your research into the mathematical theories of Pythagoras and, in particular, your remarks concerning the possible existence of as yet undiscovered planets beyond Pluto.

If you have documentation available which you would care to send us, we could study the matter further. May I point out, however, that this would need to be written in one of the official languages of ESA, i.e., English, French and German.

We thank you for your interest.

Yours sincerely,

M. Coradini
Responsible for Solar System Science
Science Programme Directorate

8-10 rue Mario-Nikis 75738 Paris Cedex 15 - ☎ (33.1) 42 73 76 54
Télécopieur (33.1) 42 73 75 60 - Télex ESA 202746 - Télégr. Spaceurop Paris

Φωτοαντίγραφο έπιστολής του υπευθύνου του Έπιστημονικού Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Ήλιακό Σύστημα κ. Μ. Κοραντίνι προς τον συνεργάτη μας κ. Ίπποκράτη Δάκογλου, από τον οποίο ζητεί πρόσθετες πληροφορίες για τις έρευνές του με βάση την Πυθαγόρεια αστρονομία, τις σχετικές με την ύπαρξη μη ανακαλυφθέντος από τη σύγχρονη αστρονομία πλανήτη.

Λόγω της σοβαρότητας του όλου θέματος κατέστη αναγκαίο να αναζητηθούν περισσότερες λεπτομέρειες ή και νεώτερες ακόμη απ' ευθείας από την Ν.Α.Σ.Α. μέσω των σελίδων του Διαδικτύου. Η αναζήτησις απέδωσε τα κάτωθι:

Η Ν.Α.Σ.Α. είχε πρωτοεντοπίσει το άνω σώμα, του οποίου η αστρονομική ονομασία είναι 2003 - V.B.12, τον Νοέμβριο του 2003 και παρουσίασε φωτογραφία σέ τρεις διαφορετικές ημερομηνίες, όπου αναδεικνύεται ή έστω και έλαχίστη μετακίνησίς του, πάντως αντίληπτή.

Ἀπὸ τὸ διανυθὲν τόξο ἡ Ν.Α.Σ.Α. ἐξήγαγε τὰ ἐξῆς συμπεράσματα: Ὅτι ἡ τροχιά τοῦ σώματος ἔχει περιήλιον 90 ἕως 100 ἀ.μ. καὶ ἀφήλιον πολὺ ἀφύσικο: 480-520 ἀ.μ., πρᾶγμα ἀνώμαλο. Αὐτὴν τὴν ἀνωμαλία τὴν ἀποδίδουν στὴν ὑπαρξί ἐτέρου, μεγάλου ὄγκου πλανήτου στὴν περιοχὴ σὲ ἀπόσταση ἀπὸ 40 ἕως 120 ἀ.μ., τὸν ὁποῖο ἀναζητοῦν ἤδη καὶ ἐλπίζουν εἰς τὴν πολὺ σύντομη ἀνακάλυψί του. Ἐπίσης ὑπελόγισαν τὸν χρόνον περιφορᾶς τοῦ 2003 - V.B.12 σὲ ἄνω τῶν 10.000 ἐτῶν, δηλαδὴ κάθε χρόνο θὰ διαγράφῃ τόξο περίπου 30°–40°.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω διαφαίνεται ὅτι ὕστερα ἀπὸ ἓνα εὐλογο καὶ ἱκανὸν διάστημα οἱ ἀρμόδιοι ἐρευνητὲς τῆς Ν.Α.Σ.Α. θὰ ἔχουν ἀποκρυσταλλώσει ἀκριβέστερες πληροφορίες πρὸς ἀνακοίνωσι. Ἐπίσης ἐκ τῶν ἄνω δημιουργεῖται ἡ ὑποψία ὅτι τὸ ἀνακαλυφθὲν πλανητικὸ σῶμα εἶναι τὸ τελευταῖο τῆς σειρᾶς, δηλαδὴ ὁ 12ος πλανήτης καὶ ὅτι τὸ νεο-ὑποψιαζόμενον καὶ ἀναζητούμενον σῶμα ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ἀνωμαλίας θὰ εἶναι ὁ πραγματικὸς 11ος πλανήτης. Καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν περίπτωσιν οἱ ἀποστάσεις πού ἔδωσεν ὁ Φιλόλαος εἶναι ἀκριβῶς μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ἀναζητήσεως.

Τελικὰ οἱ ἀνακοινώσεις δικαιώνουν ἀπόλυτα τὴν ἀλήθεια τῆς πλανητικῆς μελέτης τοῦ Πυθαγορείου Φιλόλαου πολλαπλῶς ἥτοι:

Πρῶτον: Επιβεβαιώνεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ 10ου (ἢ ἄλλως 11ου) πλανήτου καὶ ὑπάρχουν σοδαρεῖς ἐνδείξεις νὰ ἀνακαλυφθῇ καὶ ἄλλος ἓνας ἀκόμη, ὅπως ἀκριβῶς διαλαμβάνει ἡ μελέτη τοῦ Φιλόλαου.

Δεύτερον: Ἐπιβεβαιώνεται ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλόλαου εὑρεθεῖσα ἀπόστασις τοῦ ἀνακαλυφθέντος πλανήτου.

Τρίτον: Ἀποδεικνύεται ἡ ὀρθότης τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλόλαου διατυπωθέντος μαθηματικοῦ νόμου εὐρέσεως τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπλούστατος καὶ εὐχρηστος, ἐκφέρεται δὲ ὡς ἐξῆς:

«Ἡ ἀπόστασις κάθε πλανήτου ἀπὸ τὸν ἥλιο ἰσοῦται μὲ τὴν ἀπόστασιν τοῦ προηγούμενου του πολλαπλασιαζομένη μὲ τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν, δηλαδὴ μὲ τὸν ἀριθμὸν $\phi = (\sqrt{5}+1)/2 = 1,61803...$, μὲ τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεσιν ὅτι στὴν περιοχὴ τῆς ἔρευνας νὰ μὴ ἔχῃ συμβῇ κοσμικὸν ἐπεισόδιον, κοσμικὴ ἀνωμαλία».

Αὐτὸς ὁ νόμος τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν μαθηματικὰ ὀνομάζεται «Ἀναδρομικὴ Μαθηματικὴ Ἀκολουθία».

Τέταρτον: Οἱ ἐρευνητὲς τῆς Ν.Α.Σ.Α. ἀναζητοῦν τοὺς ἀγνώστους πλανήτες εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς περιοχὴ τοῦ διαστήματος πού τοποθετεῖ ἡ μελέτη τοῦ Φιλόλαου, δηλαδὴ πέραν τοῦ Πλούτωνος, στὴν περιοχὴ ἀπὸ 40 ἕως 100 ἀστρ. μονάδες.

Ἱπποκράτης Δάκογλου

Πολιτικὸς Μηχανικὸς Ε.Μ.Π.

Μέλος Ἑλληνικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας

ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΣΤΗΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ δυσκολία στὴν ἀπόδοση σωζομένων ἀποσπασμάτων καὶ στὴ χρήση ὀργάνων

Ἡ μουσική τους ἔνα μακρινό, πολὺ μακρινὸ ταξίδι μέσα στὸν χρόνο μὲ ἤχους καὶ μελωδίες ποὺ παραπέμπουν στὴν ἀρχαιότητα. Τὰ ἐλάχιστα σωζόμενα ἀποσπάσματα ἀποτελέσαν τὴν ἐμπνευση γιὰ τὴν δημιουργία μουσικῆς μὲ ἀνάλογη ἀκουστική. Τὸ «Δαιμονία Νύμφη» ἀποτελεῖ ἴσως τὸ μοναδικὸ συγκρότημα ποὺ συνθέτει μουσική αὐτοῦ τοῦ εἴδους, γνωρίζοντας τὴν εὐθύνη ποὺ τοῦ ἀντιστοιχεῖ καὶ σεβόμενο τὰ ἐλάχιστα ἀκούσματα, ποὺ ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ διατηρήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Τὸ «Δαιμονία Νύμφη» σχηματίστηκε τὸ 1994, κυκλοφόρησε ὁμως τὸν πρῶτο δίσκο του τὸ 1998, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν τίτλο «Ὁ Βακχικὸς χορὸς τῶν Νυμφῶν». Ὁ χρόνος ποὺ ἀκολούθησε ἦταν καθοριστικὸς γιὰ τὴν μετέπειτα πορεία του, ἀφοῦ ἡ γνωριμία μὲ τὸν κατασκευαστὴ ὀργάνων Νίκο Μπρᾶ κάνει πράξη τὴν ἐπιθυμία τῶν μελῶν του νὰ μποροῦν νὰ παράγουν μουσική μὲ πιστὰ ἀντίγραφα ἀρχαίων μουσικῶν ὀργάνων.

Τὸ «Δαιμονία Νύμφη» ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς Σπύρο Γιασαφάκη, Εὐῆ καὶ Μαρία Στεργίου. Στὶς συναυλίες τους συμμετέχουν οἱ Χρήστος Κουνάρας, Δάφνη Κοτσιάνη

Ἡ Εὐῆ Στεργίου παίζει πυκτίδα. (Τὸ ὄργανο κατασκεύασε ὁ Ν. Μπρᾶς.)

καὶ Βαγγέλης Πασχαλίδης. Ἡ πρώτη συναυλία τους (μὲ ἀντίγραφα ἀρχαίων μουσικῶν ὀργάνων) δόθηκε στὸ Ἀναγεννησιακὸ Φεστιβάλ Ρεθύμνου, ἐνῶ σημαντικὴ στιγμή στὴν καριέρα τους θεωρεῖται ἡ ὑπογραφή τὸ 2002 συμβολαίου μὲ τὴν γαλλικὴ δισκογραφικὴ ἐταιρεία «Prikosnovenie», ποὺ συνεργάζεται μὲ καλλιτέχνες καὶ συγκροτήματα ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο. Ἔτσι ἄνοι-

ξε ό δρόμος για μία σειρά συνεργασιών όπως εκείνη με τόν λονδρέζικο μουσικό σχήμα «**Seventh Harmonic**», τήν **Louisa John Krol** καί τούς **Lys**. Ό ήχος από τήν λύρα, τήν κιθάρα καί τήν βάρβιτο έχει ένθουσιάσει τόσο τόν έλληνικό όσο καί τόν ξένο κοινό, πού μέχρι πρότινος είχαν τήν δυνατότητα νά παρακολουθοῦν μόνο διαφορετικά άκούσματα. Από τούς «Δαιμονία Νύμφη» παραχώρησε συνέντευξη στόν «Δαυλό» ή Εὔη Στεργίου.

ΕΡ.: *Πώς ξεκίνησε ή ιδέα για τήν δημιουργία τοῦ συγκροτήματος;*

ΑΠ.: Τό «Δαιμονία Νύμφη» σχηματίστηκε τό 1994 από τόν Σπύρο καί τόν Παντελή Γιασαφάκη καί ή άρχική ιδέα ήταν νά ντύσουν με μουσική τούς μύθους τής έλληνικής άρχαιότητας.

ΕΡ.: *Ποιά είναι τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τής μουσικής τοῦ συγκροτήματος;*

ΑΠ.: Ένα βασικό χαρακτηριστικό, όσον άφορᾷ στόν ήχο, είναι ή χρησιμοποίηση τών αντίγραφων τών άρχαίων έλληνικών όργάνων καθώς καί ό ιδιαίτερος δικός μας τρόπος παιξίματος αὐτῶν τών όργάνων, πού είναι άποτέλεσμα μιάς πολύ προσωπικής ματιάς. Κάτι τέτοιο βέβαια είναι λογικό νά συμβαίνει, όταν κανείς έρχεται σέ έπαφή με πράγματα για τά όποια δέν υπάρχει έμπειρία παρᾷ μόνο θεωρητική γνώση.

ΕΡ.: *Πόσο εύκολη ή δύσκολη υπήρξε ή κατασκευή τών μουσικών όργάνων;*

ΑΠ.: Η κατασκευή τών όργάνων είναι έργο τοῦ Νικολάου Μπρά, ό όποιος μάλιστα έχει φιλοξενηθῆ στο περιοδικό σας. Είναι κατασκευαστής κυρίως κλασικών όργάνων καί άσχολείται με τήν κατασκευή τών άρχαίων έλληνικών όργάνων από τό 1980. Μέσα από τήν δική του μελέτη αλλά καί με τήν δοθήθεια μουσικολόγων, άρχαιολόγων, καθώς καί με τήν δική μας συμβολή έπί θεμάτων πού άφοροῦν σέ τεχνικές βελτιώσεις τών όργάνων, γίνεται κατά τήν άποψή μου μία πολύ σοβαρή δουλειά πάνω στήν κατασκευή αὐτῶν τών δύσκολων στήν πιστή τους άπόδοση όργάνων.

Ἡ άρχαία μουσική καί έφαρμογές τής σήμερα

ΕΡ.: *Έχουν καί άλλη σημασία τά άρχαία έλληνικά όργανα πέραν τής μουσικής;*

ΑΠ.: Πολλά από τά μουσικά όργανα τής άρχαιότητας συνδέονταν με συγκεκριμένους θεούς καί αντιπροσώπευαν διαφορετικά ήθη. Τίς λεπτές αὐτές άποχρώσεις τών διαφόρων όργάνων επιχειροῦμε νά τίς εντάξουμε στήν μουσική καί μέσω τών στίχων, πού στά περισσότερα κομμάτια είναι Όρφικοί ή Όμηρικοί ύμνοι.

ΕΡ.: *Η μουσική σας είναι από σφζόμενα άποσπάσματα τών άρχαίων Έλλήνων;*

ΑΠ.: Η μουσική πού έχουμε κυκλοφορήσει σάν «Δαιμονία Νύμφη» είναι άποκλειστικά δική μας, στίς συναυλίες όμως πάντα παίζουμε καί κάποια σφζόμενα άποσπάσματα. Έτσι κι άλλιώς ένα μεγάλο μέρος τής δουλειάς μας άφορᾷ στά σφζόμενα άποσπάσματα καί τήν έκτέλεσή τους. Επίσης έχουμε ήχογραφήσει ώρισμένες τέτοιες έκτελέσεις, χωρίς νά έχουμε σάν στόχο τήν κυκλοφορία τους.

ΕΡ.: *Μπορεί νά φτιαχτῇ νέα μουσική αὐτοῦ τοῦ είδους καί νά συνδεθοῦμε με τό μουσικό παρελθόν μας;*

ΑΠ.: Σίγουρα μπορεί νά φτιαχτῇ μιά νέα μουσική, όχι όμως αὐτοῦ τοῦ είδους, ἄν έννοῦτε τήν άρχαία έλληνική μουσική. Ένας πολύ αὐστηρός κριτής θά έλεγε μάλιστα ότι κάθε έγχείρημα νά άσχοληθῇ κανείς άκόμη καί με τήν έκτέλεση τών σφζομένων άποσπασμάτων είναι άδάσιμο καί αὐθαίρετο. Η δική μας πρόταση είναι νά δημιουργηθῇ μία νέα μουσική σκηνή με καινοτομίες στίς μουσικές ιδέες καί στήν χρήση όργάνων.

ΕΡ.: *Η μουσική είχε τεράστια σημασία στήν άρχαία Ελλάδα, διότι τό ύψηλότατο*

ἐπίπεδο σκέψεως τῶν Ἑλλήνων ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ τὸ ἴδιο ἐπίπεδο μουσικῆς, ἡ ὁποία δοθᾷ τὸν ἄνθρωπο νὰ σκέπτεται καὶ νὰ δημιουργῇ, ἀφοῦ συντονίζει τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Ἔτσι δημιουργήσαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ καταπληκτικὰ πράγματα. Πιστεῦτε ὅτι ἔχετε προσεγγίσει αὐτὴν τὴν ἁρμονία;

ΑΠ.: Αὐτὴ εἶναι μιὰ πολὺ δύσκολη ἐρώτηση καὶ ἴσως θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἀπαντηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀποδέκτες τῆς μουσικῆς μας καὶ ὄχι ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους.

ΕΡ.: Δαιμονία Νύμφη! Πῶς ἐμπνευστήκατε τὴν ὀνομασίαν τοῦ συγκροτήματος;

ΑΠ.: Θέλαμε νὰ χρησιμοποιήσουμε ἓνα ὄνομα, τὸ ὁποῖο νὰ ἀντιπροσωπεύῃ ὅσο εἶναι δυνατόν ἓνα σημαντικό μέρος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ὅπως τὸ ἀντιλαμβανόμεστε ἐμεῖς. Ἡ λέξις «Δαιμονία» προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξις δαίμων, ποὺ σημαίνει θεὸς καὶ ἀντιπροσωπεύει ὁλοκληρωτικὰ τὴν ἔννοια τοῦ θεϊκοῦ καὶ τοῦ θεοῦ. Ἡ λέξις «Νύμφη» ἀπὸ τὴν ἄλλη παραπέμπει στὸν Πάνα, στοὺς Σατύρους, στὶς Νύμφες καὶ σὲ ἄλλους θεοὺς καὶ θεότητες, ποὺ συνδέονται μὲ τὶς λίμνες, τὰ δάση, τὰ ποτάμια καὶ οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν σημεῖα ἀναφορᾶς γιὰ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ τέχνη.

ΕΡ.: Ποιὰ ὑπῆρξε ἡ πορεία τοῦ συγκροτήματος ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς δημιουργίας του καὶ μέχρι σήμερα;

ΑΠ.: ἔχουμε ἠχογραφήσει τρία προσωπικὰ «ἄλμπουμ» καὶ ἓνα σὲ συνεργασία μὲ ἄλλους μουσικοὺς τῆς Prikosnovenie, τῆς ἐταιρείας μὲ τὴν ὁποία κυκλοφορήσαμε τὸ πιὸ πρόσφατο ἔργο μας. Ἐπιπλέον ἔχουμε συμμετάσχει καὶ σὲ μουσικὲς συλλογὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

ΕΡ.: Ποιὰ εἶναι ἡ ἀπὸ τὴν ἡχογράφηση τοῦ κοινοῦ;

ΑΠ.: Ἀρχικὰ ἡ ἀνταπόκριση ἦταν μεγαλύτερη στὸ ἐξωτερικόν. Αὐτό, γιὰ τὸ τελευταῖο σὶ-ντι ποὺ κυκλοφόρησε ἀπὸ γαλλικὴ ἐταιρεία προωθήθηκε περισσότερο καὶ νωρίτερα σὲ χώρες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπ' ὅ,τι στὴν Ἑλλάδα. Ὑστερα ἀπὸ τὶς πρόσφατες συναυλίες ποὺ δώσαμε ὅμως στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Θεσσαλονίκη, εἶδαμε ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἀνταπόκριση καὶ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν μεριὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Διαπιστώσαμε δηλαδὴ τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς πολὺ ὁμορφου κοινοῦ, ποὺ μέχρι πρότινος δὲν τὸ εἶχαμε ἀντιληφθῇ.

ΕΡ.: Ποιὲς ὑπῆρξαν οἱ πιὸ δυνατὲς στιγμὲς τοῦ συγκροτήματος;

ΑΠ.: Ἡ συνεργασία μας μὲ τὸν Νικόλαο Μπρά, ἡ ὑπογραφή συμβολαίου μὲ τὴν γαλλικὴν Prikosnovenie Records καὶ οἱ συνεργασίες μας μὲ ἄλλους μουσικοὺς ὅπως ὁ Ἀλκίνοος Ἰωαννίδης, ἡ Ἀναστασία Ἔδεν, ἡ Φένια Παπαδόδημα καὶ ἡ Αὐστραλέζα Louisa John Krol.

ΕΡ.: Ποιὰ εἶναι τὰ μελλοντικὰ σας σχέδια;

ΑΠ.: Πρόσφατα ἠχογραφήσαμε ἓνα σὶ-ντι σὲ συνεργασία μὲ τὴν Louisa John Krol καὶ τὸν Νικόδημο Τριαρίδη, τὸ ὁποῖο κινεῖται σὲ πιὸ πειραματικοὺς δρόμους. Ὁ Σπύρος Γιασηφάκης ἐτοιμάζει μιὰ δουλειὰ μὲ αὐτοσχεδιασμοὺς πάνω στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὄργανα, ὅπου θὰ συμμετέχουν ἡ Γερμανίδα Andrea Haugen (Hagalaz Runedance), ἡ Ἀμερικανίδα Anna Homler, ἡ Louisa John Krol καὶ ἐγώ. Συνθέτουμε καινούργια κομμάτια γιὰ τὸ νέο μας σὶ-ντι καὶ παρὰλληλα ἐτοιμαζόμαστε γιὰ μιὰ μικρὴ εὐρωπαϊκὴ περιοδεία τὸ καλοκαίρι.

Ταξιαρχούλα Λαδᾶ

(Σημείωση «Δαυλοῦ»: Τὰ 22 σφζόμενα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μουσικὰ ἀποσπάσματα μὲ μεταγραφή τους στὴ σύγχρονη εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ σημειογραφία δημοσιεύονται στὸ βιβλίο τοῦ κ. Νικ. Στ. Ἀσιώτη «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Μουσικοί», ἔκδ. «Δαυλός», 1997.)

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

[Το κείμενο πον ἀκολουθεῖ εἶναι ἄρθρο, εἰδικὰ συνταχθὲν γιὰ τὸν «Δαυλό», τοῦ καθηγητοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βαρσοβίας Πάβεν Κρούπκα, καὶ ἐγράφη ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν ὁποία ὀμιλεῖ καὶ γράφει ἀπταίστως.]

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τῶν Ἀθηνῶν θ' ἀποτελέσουν μιὰ νέα πνευματικὴ ἀναμέτρηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸν λεγόμενο «Δυτικὸ» πολιτισμό. Ἡ μεγαλύτερη μαζικὴ κοινωνικὴ ἐκδήλωση τῆς οἰκουμένης ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα στὴν ἔκθεση τῆς οὐσιαστικῆς καταστάσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιών τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος. Κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ Ἑλλάς, πέρα ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες πού προκύπτουν ἀπὸ τὶς συνέπειες τοῦ πολιτικοῦ θίου τῆς χώρας, σὲ γενικὲς γραμμὲς ἔχει ἀντιμετωπίσει τὸ θέμα μὲ ἀκράϊα διαφορετικὸ τρόπο σὲ σύγκριση μὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον οἰκοδεσπότη τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων. Ἡ Ὀλυμπιακὴ Ἐκχειρία, ἡ Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς πραγματικοὺς τρόπους ἐφαρμογῆς, εἶναι πρωτοβουλίες οἱ ὁποῖες δείχνουν τὴν πνευματικὴ διάσταση τῆς ἑλληνικῆς ἀντίληψης τῆς πραγματικότητος. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ὡς μαζικὸ καὶ οἰκουμενικὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτισμικὸ φαινόμενο ἀποτελοῦν σαφὲς καὶ ὁρατὸ παράδειγμα τῶν οὐσιαστικῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στὸν ἐλλαδικὸ χώρο καὶ τὸν λεγόμενο «Δυτικὸ» κόσμο, ὁ ὁποῖος ἐδῶ καὶ μερικοὺς αἰῶνες προσπαθεῖ νὰ παῖξῃ τὸν ρόλο παγκοσμίου μεταφορέα πολιτισμοῦ καὶ ἀνθρωπίνων ἀξιών.

Θυμᾶμαι πὼς τὸ 1996, ὅταν ὑπηρετοῦσα ὡς διπλωμάτης στὴν Πολωνικὴ Πρεσβεία Ἀθηνῶν, ἔγραψα στὸ ἑβδομαδιαῖο πολωνόγλωσσο περιοδικὸ «Kurier Atenski» πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παράνομους τότε συμπατριῶτες μου μετανάστες στὴν Ἀττικὴ ἓνα ἄρθρο μὲ τὸν ἴδιο τίτλο. Προσπάθησα τότε νὰ κατανοήσω τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους χιλιάδες ἄνθρωποι, ὁρισκόμενοι στὸ περιθώριο τῆς παρανομίας, ἀποφασίζουν ξαφνικὰ νὰ ἐνῶσουν τὴ μοῖρα τους μὲ μιὰ χώρα, ἡ ὁποία δὲν καλύπτει δέδαια τὰ λογικὰ καὶ στατιστικὰ στοιχεῖα μιᾶς παραδείσου γιὰ ὁικονομικοὺς μετανάστες. Οἱ συλλογισμοί μου τότε μὲ ὠδήγησαν στὸ ἐξῆς συμπέρασμα: διὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ φαινόμενο τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος καὶ γενικὰ τῆς Μεσογείου, ἡ ὁποία (καὶ τὸ τονίζω, διότι στὴν λατινικὴ πλευρὰ τῆς περιοχῆς συχνὰ ξεχνιέται ἡ ἀγνοεῖται αὐτὸς ὁ πλεονασμός) εἶναι ὁπωσδήποτε δημιούργημα Ἑλληνισμοῦ, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν ἀκράϊα ὀρθολογιστικὴ στάση, τὴν ὁποία ἔχουμε υἱοθετήσῃ στὴν σημερινὴ Εὐρώπη.

Ἡ παράδοσις τοῦ Καρτεσίου καὶ τῶν Ἑγκυκλοπαιδιστῶν μᾶς συνήθισε νὰ μετράμε τὶς ἀξίες μὲ τὶς ψήφους, νὰ πολλαπλασιάζουμε καὶ συγκρίνουμε ἀριθμητικὰ τὰ πάντα. Αὐτὸ πού μετράει εἶναι τὸ ποιὸς παρᾶγει περισσότερα, πουλάει καλύτερα, ἐφευρίσκει συντομώτερα, τακτοποιεῖ ἐπιδεξιώτερα. Ἡ Ἑλλάς ὅμως εἶναι τὸ βαρελίσιο κρασί πάνω σ' ἓνα ξύλινο τραπέζι, ὁ ἥλιος πού καθρεφτίζεται στὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, ὁ αἰσιόδοξος ἥχος τοῦ μπουζουκιοῦ καὶ τὸ ἀνοιχτὸ αὐτοκίνητο παρκαρισμένο μὲ τὸ κλειδί μέσα. Γενικὰ λοιπὸν χαλάρωση.

Στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι αἰσθητὴ τόσο ἡ ἔνταση πού χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας, παρ' ὅλο πού ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἤδηθεν ὁ ἴδιος ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες αὐτοκίνητα, ὑπολογιστὲς καὶ πιστωτικὲς κάρτες. Κι ὅμως στὴν Ἑλλάδα ζοῦμε διαφορετικὰ: πιὸ ἀργά, πιὸ γαλήνια, πιὸ ἀσφαλῶς. Μπορεῖ ἓνας μέσος κάτοικος τῆς Ἀττικῆς κάθε πρωὶ καὶ μεσημέρι, μπλοκαρισμένος στὴν κίνηση στὶς μεγάλες λεωφόρους καὶ μάρτυρας χιλιάδων πολιτικῶν καὶ ὁικονομικῶν σκανδάλων, ν' ἀμφισβητήσῃ αὐτὰ τὰ λόγια πού ἀκούγονται σὰν ὠραῖο παραμῦθι.

ΠΑΛΛΕΙ ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἐγώ, ἐκ τῆς σύγκρισης τῆς προσωπικῆς μου ἐμπειρίας ἔξι ἐτῶν τακτικῆς ζωῆς καὶ ἐργασίας στὴν σημερινὴ Ἑλλάδα μὲ ζωὴ καὶ σὲ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, διαπιστώνω ὑπεύθυνα τὰ παραπάνω.

Πὼς ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ ἰδιαίτερη διάθεσις τῶν Ἑλλήνων μπροστὰ στοὺς προβληματισμοὺς τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία πνίγεται στὴν κόλαση τῆς ὑψηλῆς τεχνολογίας, τῆς υπερπαραγωγῆς καὶ υπερκατανάλωσης προϊόντων; Εἶναι ἡ κληρονομιά τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὸ πνεῦμα τῶν ποιητῶν, τῶν φιλοσόφων, τῶν μεγάλων ἀρχηγῶν καὶ ἐφευρετῶν τῆς ἀρχαιότητος ποὺ ζῆ καὶ ἐμπνέει, ὅπως καὶ τότε, τῇ Ρωμοσύνῃ τῆς τρίτης χιλιετίας. Ἡ κληρονομιά τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι ἀκριδῶς αὐτὸ τὸ «χρυσὸ μέσον», δηλαδή ἡ ἰσορροπία τῆς καρδιάς καὶ τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς φύσεως καὶ τῆς τεχνολογίας, ἡ ἰκανότητα νὰ διατηρῇ τὴ φυσιολογικὴ καὶ ἐλεύθερη διάθεση ἀπέναντι στὰ πρότυπα, ἐπιβαλλόμενα ἀπὸ τὸν σύγχρονο πολιτισμό. Ὡντως στὶς τελευταῖες δεκαετίες τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Εὐρώπης ἔχει ἐνστερνισθῇ τὰ δόγματα πρότυπα ζωῆς καὶ σκέψης, ποὺ χαρακτηρίζονται μὲ πλάγιο καὶ ἀκραῖο ὀρθολογισμό, συγκεντρωμένο στὴν βίαια ἐκτέλεση τῶν προγραμμάτων καὶ συμπλήρωση τῶν στόχων. Ἡ ἀνάπτυξη ἔχει ταυτισθῇ μὲ τίς ψήφους, τὸ χρῆμα καὶ τὴν τεχνολογία καὶ ἡ εὐτυχία μὲ τὴν κατοχὴ ἀντικειμένων ποὺ μᾶς περιβάλλουν. Οἱ σκέψεις, τὰ αἰσθήματα, τὰ ἰδεώδη καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἔχουν ἀποκτήσει δευτερεύουσα σημασία, ἂν δὲν τὴν ἔχουν χάσει ἐντελῶς. Ἡ Εὐρώπη τῶν βορείων προτύπων ἔχει χάσει τὴν ἰσορροπία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, δάσει τῆς ὁποίας δημιουργήθηκεν ὁ πολιτισμός, τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται νόμιμη καὶ μοναδικὴ κληρονομία.

Ὅμως ἡ ἀντίληψις τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος στὸν εὐρωπαϊκὸν ὅσον ὑπάγεται στὰ μόλις ἀναφερθέντα πρότυπα καθὼς καὶ στὴν ἰδεολογικὴ ἄποψη, ὅτι οἱ οὐσιαστικοὶ κληρονόμοι τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ εἶναι οἱ «Δυτικοί», οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναπτύξει τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος διατηρῶντας τὸ πνεῦμα καὶ τίς ἀξίες του, ἐνῶ ὅλος ὁ ἐλληνικὸς ὅσον παραγκωνίστηκε λόγω κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς τελεώσεως καὶ τουρκοκρατίας. Αὐτὴ ἡ λανθασμένη ἄποψη κυριαρχεῖ καὶ στοὺς ὑψηλότερους κύκλους διανοουμένων καὶ εἰδικῶν τῶν κλασικῶν ἐπιστημῶν τῆς Εὐρώπης. Ὡς τὰ γνωστὰ ἐμβλήματα τῆς «δικῆς μας» Ἑλλάδος, τῆς ἀρχαίας δηλαδή, προωθοῦνται τὰ ἐρεῖπια καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐνῶ τῆς «δικῆς τους», τῆς σύγχρονης, τὰ νησιώτικα σπίτια καὶ ὁ Καραγκιόζης. Ὁ χωρισμὸς τῆς ἀρχαίας «Ἑλλάδος τῶν ἡρώων» καὶ τῆς σημερινῆς φτωχῆς καὶ ἐκφυλῆς ἐξυπηρετεῖ σαφῶς ἰδεολογικὰ τοὺς Δυτικοὺς ὡς πειστικὴ δικαιολογία τοῦ αὐτοταυτισμοῦ των μὲ τὴν ἀρχαία παράδοση, τὴν ὁποία κανεὶς Εὐρωπαῖος δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ. Ὁ μοναδικὸς τρόπος νὰ παίξῃς τὸν ἀνώτερο, εἶναι λοιπὸν νὰ πείσῃς ὅτι εἶσαι οὐσιαστικὰ ὁ ἀληθινὸς καὶ διαπιστωμένος κληρονόμος τῆς παράδοσης αὐτῆς. Ἔτσι δημιουργεῖται ἡ ἰδεολογία ὅτι ἡ Νέα Ἑλλάδα ἔχει ἐλάχιστους πολιτιστικούς δεσμοὺς μὲ τὸ ἀρχαῖο παρελθόν, ὅτι ὁ οὐσιαστικὸς πολιτισμὸς τῆς εἶναι μόνον ὁ λαϊκός, ἐνῶ ἡ λεγόμενη «κουλτούρα» τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ ἐγκαταστάθηκε στὶς αὐλές τῶν Δυτικῶν χωρῶν μαζί μὲ τὰ κλεμμένα ἀγγεῖα καὶ ἀγάλματα. Καὶ ὅπωςδήποτε τὴν Νέα Ἑλλάδα καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς δὲν τίς ἔκαμε κανεὶς ἄλλος παρὰ οἱ Δυτικοὶ Φιλέλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐπανάφεραν στὸν ἐλλαδικὸν ὅσον τίς ἀρχαῖες ἀξίες διατηρημένες στὴν Δύση.

Ἀς ἀναφέρω δύο ἀπλούστατα παραδείγματα ἀπὸ τὸ δικό μου πολωνικὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖο, φαντάζομαι, δὲν διαφέρει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους εὐρωπαϊκοὺς χώρους. Ξεκίνησαμε μὲ τὸ θέμα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Χάρη στὴν δραστηριότητα με-

ρικῶν ἀληθινῶν ντόπιων φιλελλήνων τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ πολωνικὸ κοινὸ ἔμαθε γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ σύγχρονου ὀλυμπιακοῦ κινήματος, γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, γιὰ τὴν προσπάθεια τοῦ Ζάππα καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν Ἀθηνῶν τοῦ δέκατου ἑνατοῦ αἰῶνα. Κι ὅμως μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καὶ τ' ἀνώτερα καὶ τὰ πιὸ φωτισμένα στελέχη τῆς Ἑθνικῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐπιτροπῆς δὲν εἶχαν ἰδέα γιὰ τὴν πρώτη ὀλυμπιακὴ κίνηση στὴν Ἑλλάδα καὶ λάτρευαν τὸν Κουμπερτὲν ὡς μοναδικὸ καὶ ξεχωριστὸ πρωτοπόρο τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἰδέας στὴν ἐποχὴ του. Σήμερα, χάρις στὴν ἀξιόλογη προσπάθεια τῶν ἐλληνολατρῶν ὅπως ὁ Ξίστοφ Ζουχόρα, ὁ Ταντέους Ντασκέβιτς, στὴν ὁποία ἔχω συντελέσει μὲ τὶς ἐργασίες μου, χιλιάδες Πολωνοὶ ἔχουν μάθει ὅτι, πρὶν γεννηθῇ ὁ ἀναμφισβήτητος ἀξιόλογος καὶ σπουδαῖος Γάλλος διανοούμενος, στὴν νέα Ἑλλάδα εἶχαν διοργανωθῇ τέσσερις φορές Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες.

Μὲ τὴν ἀφορμὴ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἱερῶν Ἀγώνων στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν εὐγενικὴ συμπαράσταση τῶν Ἑλλήνων λογοτεχνῶν Βασιλικῆς Λεονταρίτη καὶ Γιώργου Πετρόπουλου προλάδαμε ἐπίσης νὰ δημοσιεύσουμε μὴν εἰδικὴ καὶ πρωτότυπη ἐπιθεώρηση τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς λογοτεχνίας, ἡ ὁποία περιέχει πολλὰ λογοτεχνικὰ εἶδη καὶ ἀρκετὲς θεματολογίες ἀπὸ ποίηση, μυθιστόρημα καὶ ἀφήγημα μέχρι θέατρο καὶ κριτική. Στὸ μοναδικὸ καὶ πρωτότυπο διδλίο αὐτὸ, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ἐκδότη κ. Ντασκέβιτς, ἔδωσα τὸν τίτλο *Ἀπὸ τὸν Παρθασσὸ καὶ τὸν Ὀλυμπο*. Τοῦτος ὁ τίτλος συνάντησε ὀξεία κριτικὴ μερικῶν συννεργατῶν, κυρίως πανεπιστημιακῶν νεοελληνιστῶν, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίστηκαν ὅτι «πέσαμε πάλι στὴν παγίδα νὰ ταυτίζουμε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ἀρχαῖο παρελθόν, δίχως νὰ δειχνουμε τὴν σημερινή», τῆς ὁποίας κατάλληλα σύμβολα θὰ ἦταν προφανῶς μὰ γοργόνα, ἕνα μπουζούκι ἢ ἕνα τραπεζάκι ταβέρνας στὴν ἀκρογιαλιά.

Δυστυχῶς ἀρκετοὶ ἐλληνιστὲς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης θεωροῦν ὅτι ἡ Ἀρχαία καὶ ἡ Νέα Ἑλλάδα εἶναι δύο ξεχωριστὲς πραγματικότητες ἀπὸ ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ ἀποψη. Καὶ ὁποσδήποτε ἡ ἀξιολόγηση καὶ τῶν δύο γίνεται μὲ χρῆση τῶν σημερινῶν βορειοευρωπαϊκῶν κριτηρίων, ἀνάλογα μὲ τὰ ὁποῖα ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς εἶναι τὸ λαμπερὸ καὶ αὐθεντικὸ πρωτότυπο τῆς σημερινῆς τεχνολογικῆς καὶ πληροφορικῆς κοινωνίας, ἐνῶ ἡ Νέα εἶναι ἕνας ταπεινός, καθυστερημένος χῶρος σὲ δύσκολη πορεία ἀνάπτυξης. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη τῆς Ἑλλάδος λοιπὸν ἰσχύει ὡς διαπιστωμένη «ἐπιστημονικὴ» ἀλήθεια. Ἐνῶ οἱ ἄλλες ἀπόψεις θεωροῦνται ἰδεολογία, συνήθως ὀπισθοδρομικὴ, περιορισμένη καὶ ἐθνικιστικὴ. Πιστεύω ὅμως –ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκφράσω μὴ προσωπικὴ γνώμη– ὅτι οἱ ὅλο καὶ περισσότερες ἐπαφὲς τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς ὑπόλοιπους Εὐρωπαίους, ἐμπειρίες θαυύτερες ἀπὸ μὴ ἐπιπόλαια τουριστικὴ ἀντίληψη, καὶ τὸ αὐξανόμενο πολιτισμικὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν Νέα Ἑλλάδα θὰ ὀδηγήσουν πρὸς τὴν ἀναθεώρηση αὐτῶν τῶν στερεοτύπων καὶ προκαταλήψεων.

Ἡ προσωπικὴ μου ἐμπειρία προβολῆς τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ στὴν πατρίδα μου, τὴν Πολωνία, ἡ ὁποία ἔχει φιλοξενήσει χιλιάδες Ἑλληνες πρόσφυγες καὶ πρόσφατα χάριξε τὴν φιλοξενία χιλιάδων τέκνων τῆς στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, μοῦ ἐμπνέει αὐτὴν τὴν αἰσιοδοξία.

Πάδευο Κρούπκα

Ὁ Πάδευο Κρούπκα εἶναι λογοτέχνης, διπλωμάτης καὶ φιλόλογος. Στὰ 1993-98 ὑπηρετῆσε στὴν Πολωνικὴ Πρεσβεΐα στὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὸ 2000 διδάσκει σύγχρονὴ ἐλληνικὴ λογοτεχνία στὸ Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας. ἔχει μεταφράσει πολλὰ ἔργα ἐλληνικῆς λογοτεχνίας στὰ πολωνικά καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες. Ἀπὸ σειρὰ ἐτῶν ἀσχολεῖται ἰδιαίτερος μὲ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Ἰταλίας. Ὑπῆρξε ὁ παγκοσμίως πρῶτος μεταφραστὴς τῆς γκερκάνικης λογοτεχνίας.

«ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑ» 1901:

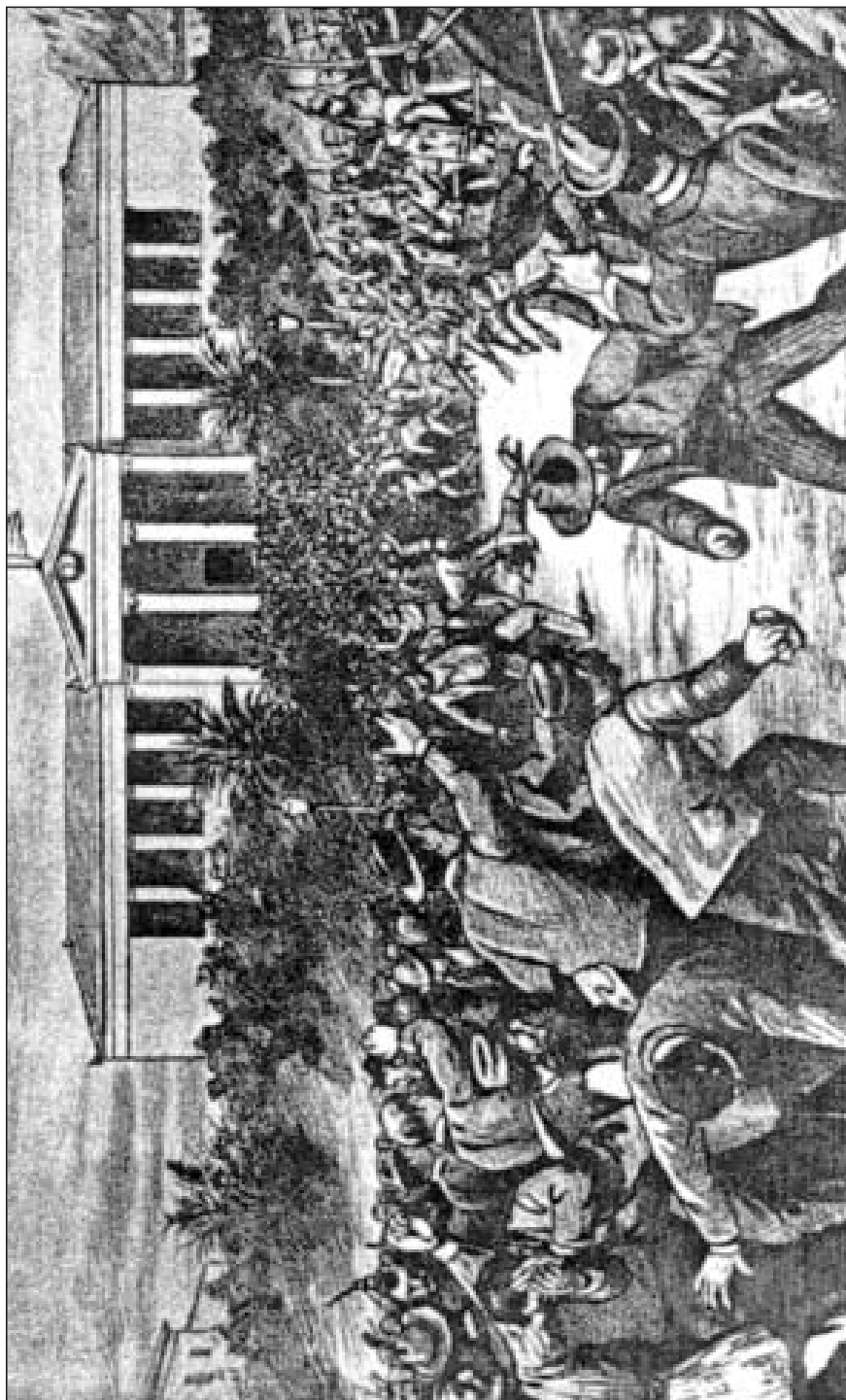
Παρ' ὀλίγον ἐμφύλιος στήν Ἑλλάδα γιὰ τὸ χατήρι τῆς Ἰουδαϊκῆς Βίβλου...

Απὸ τὴν δολοφονία τοῦ μεγάλου ὁραματιστῆ τῆς ἀναβιώσεως τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος Ἰωάννη Καποδίστρια καὶ ἐντεῦθεν ἡ νεοσύστατη χώρα θὰ γίνῃ ἔρμαιο στὰ χέρια τοῦ ἐξουσιασμοῦ, ποὺ λειτουργοῦσε ἤδη παρακρατικά. Ἐξέ-
να κέντρα ἐξουσίας –Ρώσσοι, Βρεταννοί, Γερμανοί καὶ Γάλλοι– θὰ προωθή-
σουν σταδιακὰ «δικούς τους» βασιλεῖς, ὑπουργοὺς, πολιτικούς, γιὰ τὰ δικά τους συμ-
φέροντα. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο θὰ κινηθῇ καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποκτώντας πε-
ρίοπτη θέση στὸ ἀνασυσταθὲν κράτος. Μὲ τὸν γνωστὸ τρόπο πλύσεως ἐγκεφάλου τοῦ
πλήθους διὰ τῆς παιδείας, τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, τῶν τεχνῶν κ.λπ. δημι-
ουργοῦσαν στίφη φανατικῶν ὁπαδῶν, ἐτοιμῶν γιὰ ὅλα. Οἱ ἐξουσίες τῆς Ἐκκλησίας θὰ
φθάσουν νὰ ἐπηρεάζουν πολιτικούς, στρατιωτικούς, δασκάλους κ.ἄ. ἀνθρώπους-κλει-
διὰ μέσα στὸ νέο κράτος. Κάθε προσπάθεια εἰσόδου στὴν χώρα τοῦ ἑλληνικοῦ εὐρω-
παϊκοῦ διαφωτισμοῦ θὰ καταδραθηθῇ ἀπ' τοὺς κληρικούς.

Τὸ 1901 ἡ θρησκώληπτη μέχρι δεισιδαιμονίας βασιλίсса τῆς Ἑλλάδος Ὑλγα εἶχε τὴν ἐμπνευση νὰ
ἀποδοθῇ τὸ εὐαγγέλιο στὴν δημοτικὴ γλῶσσα, μὲ σκοπὸ νὰ περιορισθῇ ἀπὸ τὸν λαὸ «ἡ ἀδιαφορία
πρὸς τὰ θεῖα». Λίγα χρόνια πρὶν, τὸ 1897, ἡ Ἑλλάς ἠττήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ διεσώθη χάρις στὴν
ἐπέμβαση τῶν μεγάλων δυνάμεων. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ καλλιεργήσῃ πανελληνίως ἀπόψεις
περὶ «θείας ὀργῆς» καὶ «θείας τιμωρίας», τάχα ὅτι ὁ Γιαχβὲ τιμώρησε τὸν λαὸ ποὺ τὰ τελευταῖα ἔτη
ἔδειχνε συμπτώματα ἡθικῆς ἐκλύσεως καὶ ἀσεβείας πρὸς τὴν θρησκεία, καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ἐσχατολογία
ἐστράφη ἐναντίον τῶν ἐλαχίστων φωνῶν ποὺ ὠμιλοῦσαν γιὰ ἐπιστροφή στὴν κλασικὴ Ἑλλάδα (Π.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΛΠΙΣΤΕΡΩΝ Ἑνιαία δρ. 15 Ἐξαμηνιαία δρ. 8	ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΙΣΤΕΡΩΝ Ἑνιαία δρ. 10 Ἐξαμηνιαία δρ. 5	ΕΜΠΡΟΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΔΙΕΥΤΗΡΙΣ: Δ. ΟΙΚ. ΚΑΛΑΠΟΘΑΚΗΣ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ ΑΓ. ΑΓΓΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΝ ΙΔΙΟΙΤΗΡΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑΙ ΤΙΜΗ ΕΚΔΟΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 6 ΛΕΩΝΕΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΥ 474		
ΕΤΟΣ Β' ΔΡΩ. 1902 ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΣΟΦΙΑΚΟΥ ΔΡΩ. 1 ΚΝ ΛΟΝΙΝΑΙΣ, Τυτάρη, 7 Νοεμβρίου 1901		
ΑΙ ΧΘΕΣΙΝΑΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ		
ΔΙΑ ΡΟΠΑΛΟΥ Εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἑσπέρου ἐκτεταταί κατὰ τὴν ἀντα- ρῆσιν διὰ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν	Ἐπειδὴ οἱ ἀνταρῆσιν ἐκτεταταί κατὰ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν	Ἐπειδὴ οἱ ἀνταρῆσιν ἐκτεταταί κατὰ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν καὶ τὴν ἀνταρῆσιν

Ὁ πρωτοσέλιδος τίτλος τῆς ἐφημερίδος «Ἐμπρός», φύλλο 7ης Νοεμβρίου 1901,
περιγράφει τὴν εἰκόνα τῶν ταραχῶν στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας.

Λιθογραφία τῆς ἐποχῆς ἀπεικονίζει τὶς μάχες τῶν φοιτητῶν καὶ τοῦ λοιποῦ ὄχλου μὲ τὴν ἔφιππη ἀστυνομία στὶς 9 Νοεμβρίου 1901 μπροστὰ ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Γιαννόπουλος, Π. Δρακούλης, Ι. Δραγούμης) και τῶν ἀντιθρησκευτικῶν ἰδεῶν πού κυκλοφοροῦσαν τότε εὐρέως στήν Εὐρώπη καί τήν Ρωσία. Ἡ ρωσικῆς καταγωγῆς βασιλίτσα Ὑλγα ἐπίστευε ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ εὐαγγελίου στήν Δημοτική θά ἔδινε τήν εὐκαιρία στοὺς δημοτικιστὲς καί τοὺς ἀμορφώτους νὰ μποροῦν νὰ μελετοῦν τὴν Βίβλο. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο θά γίνονταν καλύτεροι χριστιανοὶ καί πιὸ πιστοὶ στοῦ «τσαρικοῦ τύπου» ὀρθόδοξο καθεστῶς τῆς. Τὸ 1899 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θ' ἀπορρίψει τὸ αἷτημα τῆς βασιλίσσας. Παρὰ ταῦτα ἐκείνη θά προχωρήσῃ στήν ἐκδοση 1.000 ἀντιτύπων. Μὲ πρωτοβουλία τῆς ἐφημερίδος «Ἀκρόπολις» ἄρχισε ἡ δημοσίευσις τῆς μεταφράσεως τοῦ εὐαγγελίου στήν δημοτικὴ γλῶσσα ἀπ' τὸν δημοτικιστὴ Ἀλ. Πάλλη.

Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεῖμ ὁ Γ' ἀποδοκίμασε μὲ ἔγγραφό του τὴν μετάφραση. Ὁμοίως ἔπραξαν καί οἱ θεολογικὲς σχολὲς τῆς χώρας μαζὶ μὲ τοὺς κατὰ τόπους πατριάρχες. Ἡ κατηγορία πού ἐξαπελύθη ἀπ' τὸ χριστιανικὸ κατεστημένον τῆς χώρας ἐναντίον τῆς θρησκώληπτης βασιλίσσας ἦταν ὅτι ἡ Ρωσικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ἀποσκοποῦσε στοῦ νὰ ὑπονομεύσῃ τὴν ἐπίσημην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κληρὸς κινήθηκε ταχύτατα. Μέσῳ τοῦ τύπου καί τῶν ἐλεγγόμενων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν ξεκίνησε ὁ φανατισμὸς τῶν φοιτητῶν καί τοῦ πλήθους. Οἱ «μαλλιαροὶ» δημοτικιστὲς ἦταν «ὄργανα ξένων συμφερόντων πού γύρευαν νὰ ὑπονομεύσουν τὴν γλῶσσα καί τὴν θρησκεία». Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού θά γεννηθῇ τὸ ψευδεπίγραφο πατρις-θρησκεία-οικογένεια.¹

Οἱ πρῶτες διαδηλώσεις ἐξεκίνησαν στίς 6 Νοεμβρίου τοῦ 1901. Ἀρχηγοὶ τοῦ ὄχλου πού ἔδραζε ἦταν πανεπιστημιακοὶ καθηγητὲς καί κληρικοί. Φτάνοντας ἔξω ἀπ' τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων «Ἀκρόπολις» καί «Ἀστὺ» ξεκίνησαν οἱ δανδαλισμοί. Τὰ γραφεῖα τοῦ «Ἀστεως» κατελήφθησαν καί καταστράφηκαν ὁλοσχερῶς. Τὴν ἑπομένη, 7 Νοεμβρίου, ἡ συγκέντρωση ξεκίνησε ἀπὸ τὰ Προπύλαια καί κατευθύνθηκε καί πάλι στὰ γραφεῖα τῆς «Ἀκροπόλεως». Κι ἐνῷ τὰ γραφεῖα καταστρέφονται, θά ἐπέμβῃ γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἀστυνομία. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς Μοσχάκης μέσῳ τοῦ τύπου ἐπικροτεῖ τίς πράξεις τοῦ ὄχλου. Στίς 8 Νοεμβρίου ὁ θρησκευτικὸς ἐμφύλιος πόλεμος ξεσπᾷ. Οἱ συγκρούσεις θά εἶναι σφοδρὲς καί ὀλομέτωπες. 11 νεκροὶ καί 80 τραυματίες θά εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς στήν μάχη μὲ τὴν ἀστυνομία. Κι ἐνῷ τὸ θρησκευτικὸ μῖσος δίχασε χωρὶς λόγο τὸ ἔθνος, ἡ κυβέρνηση Θεοτόκη θά ἐπιστρατεύσῃ τὸν στρατὸ γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξη.

Ἡ ἐφημερίδα «Καιροί», ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας, τὴν 8η Νοεμβρίου 1901 ἔγραφε σὲ ἄρθρο τῆς: *«Πυρπολήσατε, καταστρέψατε, ποδοπατήσατε, φάτε μὲ τὰ δόντια σας, σκίστε μὲ τὰ νύχια σας σὰν νήματα ἀράχνης τὴν σλανικὴν μετάφρασιν. Αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημα πού πρέπει ν' ἀγωνισθῇτε. Ἀκόμη καί ἔως τρόμον ἀκόμη καί ἔως ἐσχάτων».* Ἡ κυβερνήσις Θεοτόκη θά παραιτηθῇ, ἐνῷ ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργὸς λίγο ἔλειψε νὰ λυντσαρισθῇ ἀπ' τὸν ἐξαγριωμένον ὄχλο τῶν Ἀθηνῶν.

Στίς 12 Νοεμβρίου θά τὸν διαδεχθῇ ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης. Ὁ δουλευτὴς τῆς νέας κυβερνήσεως Κ. Τοπάλης γράφει στὰ «χαρτιά» του: *«Τί εἰρωνεία ἀλλὰ καί πόση ἱταμότης καί ἀνηθικότης. Ἀλλὰ συνέδωσαν στὰ ἐπίσημα παρασκήνια καί ἄλλα πληροφορεῖται ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας ὁ λαός, ὁ πάντοτε προδομένος. Ἐχρῆθ' διὰ τὰ εὐαγγελικά καί μελάνη δημοσιογραφικὴ εἰς ἀρκετὴν ποσότητα καί, τὸ λυπηρότερον, αἷμα πολύ. Ὅσοι εἶχον συμφέρον παρεπλάνησαν τὸν λαὸν καί τὸν ὤθησαν εἰς πράξεις μεσαιωνικάς. Ἡ ἀλήθεια ἐσυκοφαντήθη καί ἡ πρόοδος ἐποδοπατήθη».* Ὁ κύκλος τῶν ταραχῶν ἔκλεισε γύρω στὰ μέσα Νοεμβρίου ἀφήνοντας τραυματισμένη τὴν χώρα καί τοὺς πολίτες σὲ κατὰστασις βαθεῖας συγχύσεως. Ὁ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί οἱ μηχανισμοὶ τῆς αἵματοκύλησιν καί δίχασαν τὴν χώρα.

Ὅποιο τῆς ὀδυρμὸς φανατισμὸς τοῦ ποιμνίου μέσῳ τῆς ψευδοπαιδείας καί τῆς ψευτοϊστορίας πού δημιούργησε ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς παρὰ φύσιν συζεύξεώς τῆς μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό.

1. Τὸ δόγμα πατρις-θρησκεία-οικογένεια, πού εὐαγγελίζονται διάφοροι ἐλλαδέμποροι, εἶναι ἓνα πυροτέχνημα: Οἱ ρασοφόροι ἀπαγορεύεται ἀπ' τὴν θρησκεία τοὺς νὰ πάρουν ὅπλα καί νὰ πολεμήσουν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους (ἄλλωστε οὐδέποτε πολέμησαν), οἰκογένεια ἀπαγορεύεται πάλι ἀπ' τὴν θρησκεία τοὺς νὰ κάνουν ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ κατωτέρου κλήρου καί τέλος πάνω ἀπὸ τὴν πατρίδα ἔθεσαν πάντοτε τὴν ἰουδαϊκὴ τους αἵρεση, πού μισεῖ ὅτιδήποτε ἐλληνικόν.

Βασίλειος Μαυρομμάτης

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ, *Διὰ σιδήρου*

Μιά σειρά από ιστορίες φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους (έκτυλίσσονται σε διαφορετικό τόπο, χρόνο, λαό), στην πραγματικότητα όμως άρρηκτα δεμένες με δεσμό άόρατο αλλά άκατάλυτο, έναν κώδικα τιμής που ένώνει τους άπανταχού γενναίους, κώδικα άκατανόητο για τους πολλούς, άγραφο, αλλά γεμάτο ίε- ρούς νόμους, τους όποιους οι έκλεκτοί διαδάζουν με τὰ μάτια τής ψυχής. Ό συγγραφέας περνά με χαρα- κτηριστική εύκολία από τὸ πραγματικό στο φανταστικό, χωρίς νά αλλοιώνη τήν αλήθεια. Ἡ όμορφιά που έκπληγάζει από τὰ κείμενά του προέρχεται από τήν «κρυφή» χαρά που νοιώθει ό άναγνώστης διέπνοντας τους ήρωες του διβλίου νά ακολουθοῦν ό ένας μετά τόν άλλον τόν δρόμο τής τιμής και τής αὐταπάρνησης μέσα από μία πορεία πόνου, που όδηγεί πάντα στὸν «θάνατο» και τήν τελική «ένωση» με τὸ σύμπαν και τήν άρμονία. Ἀς ακολουθήσουμε τὸ πρώτο «δῆμα» του, τὸ πιό γνώριμο στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων: **«Τὸ στάχνη πὺν περισσεύει».**

Κατὰ πᾶσα πιθανότητα ἡ ιστορία αὐτή λαμβάνει χώρα στὴν άρχαία Σπάρτη, πόλη όπου τὰ παιδιά, μεί- ρακες άκόμη, έτοιμάζονταν για τήν άνδρωσή τους. Ό νεαρός ήρωας άρχίζει από νωρίς τήν προετοιμασία του για τήν μεγάλη δοκιμασία. Κυνηγώντας τὸν στόχο του άναζητᾷ αντίξιο αντίπαλο. Δέχεται βαρὺ πλήγμα αλλά δέν τσακίζει. Συνεχίζει ν' άγωνίζεται μ' ένα τσεκούρι στὰ σωθικά, με μία καρδιά πληγωμέ- νη. Γυμνάζεται σωματικά και πνευματικά και τὸ πνεῦμα κυριαρχεί τής ὕλης. «Θωρακίζεται». Χωρίς ἴχνος φόβου άπευθύνεται σ' εκείνον που τὸν πλήγωσε, για νά τὸν βοηθήσει ν' αφαιρέσει τὸ τσεκούρι από τὸ σῶμα του κι εκείνος, έπίσης άνθρωπος τής τιμής, άνταποκρίνεται στὸ κάλεσμα τού συμπολεμιστή, τιμῶν ό ένας τόν άλλον, αὐτοὶ που αλληλοχτυπήθηκαν. Ἐχουν και οι δύο ένστερνισθῇ τους κανόνες τού κώδι- κα.

Στὸν δρόμο τήςόδῦνης πρὸς τήν μεγάλη δοκιμασία έρχεται άντιμέτωπος με τήν προκατάληψη και τήν κακεντρέχεια που δείχνουν οι κοινοί άνθρωποι σε κάποιον ξεχωριστό, με τὸν φθόνο που τους γεννά ἡ άντοχή, τὸ θάρρος και ἡ μὴ προβλεψιμότητά του. Συναντᾷ και άλλους, που όδεύουν πρὸς τήν μεγάλη δο-

ΓΚΟΡ ΒΙΝΤΑΛ, Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΗΣ

Ἡ αλήθεια είναι ότι ἡ σχέση μου με τὸ έργο τού Ἀμερικανού συγγραφέα Γκόρ Βιντᾶλ ξεκινᾷ στὰ 1998, όταν δημοσιεύτηκε στὴν Ἑλλάδα τὸ άξεπέραστο διβλίο του «Ἰουλιανός» σε μετάφραση τού Τάκη Κίρκη. Ό Ἰουλιανός τού Βιντᾶλ πρωτοκυκλοφόρησε τὸ 1964 και άποτελεῖ μία καταπληκτική ιστορική μελέτη για τήν ζωή, τήν σκέψη και τήν δράση τού Μεγάλου Ἰουλιανού, δοσμένη με λογοτεχνική γραφή και κινημα- τογραφική κίνηση.

Πρόσφατα έλαβα γνώση και μιᾶς άλλης έκπληκτικῆς συγγραφῆς τού ίδιου συγγραφέα. Τυτοφορεῖται «**Διαρκής πόλεμος για διαρκή ειρήνη – Πῶς καταφέραμε νά γίνουμε τόσο μισητοί**» [μτφρ. Νεκτάριος Κα- λαϊτῆς], και θά σταθῶ σ' αὐτήν, θεωρώντας τήν πολὺ σημαντική για τήν κατανόηση τής σύγχρονης πραγ- ματικότητας από τὸν ὑποψιασμένο άναγνώστη. Ό Βιντᾶλ άσκει ὥριμη και θαρραλέα κριτική στὸ δορεϊ- σαμερικανικό πολιτικό κατεστημένο, άν και ἡ αλήθεια είναι πῶς από τήν νιότη του άκόμα ήταν διακε- κομένος άντιρροσίας, και μάλιστα σε δύσκολες εποχές άντιδημοκρατικῶν και άντικομμουνιστικῶν διώ- ξεων – χωρίς δεδαίως νά ἔχη ὑπάρξει κομμουνιστής, όπως και τόσοι άλλοι συμπατριῶτες και συνάδελφοί του, που πνενδῶς κατηγορήθηκαν. Ό ίδιος ήταν και παραμένει έλευθερόφρων και άνθρωπιστής. Στὸ συ- γκεκριμένο διβλίο του δέν διστάζει νά καταγγεῖλῃ τήν κυβέρνηση Μπους άποκαλώντας τήν Χούντα και νά άσκήση σκληρή κριτική στὴν οικονομική και πολιτική συντεχνία, που διαδίδει τὰ ναρκωτικά και τήν όπλοκατοχή, ώστε νά τὰ επικαλεῖται ὡς προφάσεις για τὸν σταδιακό περιορισμό τῶν πολιτικῶν δικαιω- μάτων.

Ὡς άγνωστικιστής και ὑπέρχμαχος τής κριτικῆς και τής άμφισόήτησης τῶν θρησκείων καταγγέλλει πῶς

κιμασία. Τοῦ καταφέρουν πισώπλατα κυπήματα. Τὸ τσακισμένο σῶμα τοῦ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀπαιτήσεις τῆς δοκιμασίας. Κάποτε μία ἱέρεια τὸν γιαιτρεύει. Ἔτσι μπορεῖ καὶ πάλι νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμο τῆς ψυχῆς τοῦ (τὸν ἡρωϊκό), πλάι στοὺς μελανοχίτωνες ποὺ ἔπασαν στὸν Λόφο τῶν Σκελετῶν.

Ἄρτεμις Γεωργιάδου

Π. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ - Σ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Τῶν Ἑλλήνων τὰ ἄθλα καὶ τὰ ἔπαθλα, αἱ παιδιαὶ καὶ τὰ ὀρχήματα*

Οἱ συγγραφεῖς σὲ μία γενναία πραγματικά ἐξόρμησή τους πρὸς τὸ φῶς τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀνταμωνοῦν τὸν λόγο, τὸν Ἑλληνα Λόγο, ἀποδίδοντάς τον σὲ ὅλη του τὴ φρεσκάδα καὶ ὁμορφιά. Πρωταρχικῇ του ἐκφάνση ὁ Ἀγών. Ἀγὼν πρὸς τὴ γνώση, τὴ θέωση: «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι “κρυμμένος” θεός. Ἐγκατοικοῦν μέσα του σὲ λανθάνουσα κατάσταση οἱ θεῖες δυνατότητες. Χρέος του εἶναι νὰ τὶς γνωρίσῃ (γνώθῃ σαυτὸν), τὸν συμβούλευε ὁ θεὸς τοῦ Δελφικοῦ Μαντείου, νὰ τὶς ἀξιοποιήσῃ καὶ νὰ τὶς μετατρέψῃ σὲ κοσμοποιεῖς δυνάμεις. Νὰ γίνῃ καλύτερος. Καὶ νὰ φτειάξῃ τὴ ζωὴ καλύτερη, τὴ δική του καὶ τῶν ἄλλων. Γιατὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολή του. Τὸ χρέος του. Καὶ ἡ χαρὰ του. Νὰ λοιπὸν ποῖο ὑπῆρξε τὸ θαυότερο μυστικὸ τῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν “θεὸν Ἀγῶνα”».

Μὲ σαφήνεια καὶ ταυτοχρόνα μὲ ἀπλότητα οἱ δύο συγγραφεῖς ὑπεισέρχονται στὰ ἄθλα καὶ τὰ ἔπαθλα, στὶς παιδιὰς καὶ τὰ ὀρχήματα, στὸ νομικὸ, ἐθιμοτυπικὸ καὶ ἰδεολογικὸ τους πλαίσιο, ἀλλὰ καὶ στὸ νόημα τῆς σύγχρονης ἀναβίωσης τῶν ἐλληνικῶν Ἀγώνων. Τὸ ἐν λόγῳ πόνημα τίποτε δὲν στερεῖται σὲ σχέση μετὰ τὰς δεκάδες ἐκδόσεις ποὺ ἔχουν ὡς θέμα τους τὸν Ὀλυμπισμό καὶ τὸ Ἀθλητικὸ Ἰδεῶδες. Ἀντιθέτως αὐτὸ ποὺ ἐλάχιστα καταφέρνουν κατώρθωσαν: Νὰ ἐκφράσουν τὴν ἐλληνικὴ ψυχὴ, τὸ γιορταστικὸ καὶ μεθυστικὸ της βίον, τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τὴ ζωὴ, τὸ ὑψιστὸ αὐτὸ δῶρο τῶν θεῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρὸν ἔργο τοῦ Παναγιώτη Κυριακόπουλου καὶ τῆς Σοφίαννας Κυριακοπούλου καθίσταται μοναδικό.

Παν. Κουβαλάκης

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΤΙΚΜΠΑΣΑΝΗΣ, *Ἡθοκυβερνητική*

Ὁ Χρήστος Ντικμπασάνης εἶναι ποιητής, λογοτέχνης, ἐρευνητὴς τῆς ἱστορίας τῶν θρησκειῶν, δημο-

«χριστιανοὶ δημαγωγοὶ ἀναρριπίζουσιν ἀπὸ τηλεοράσεως τὶς φλόγες τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας καὶ διοχετεύουσιν παρὰνομα τὸ χοῦμα τῶν ἐκκλησιῶν τους σὲ πολιτικὰ ἐκστρατείας» (σ. 71). Σὰς θυμίζουσιν αὐτὰ, φίλοι ἀναγνώστες, ἐλλαδίτικα συμπτώματα ποὺ διώκουμε πρόσφατα καὶ στὴν χώρα μας;!

Ὁ κορυφαῖος Ἀμερικανὸς δημιουργὸς προειδοποιεῖ – καὶ προσοχῇ, μᾶς ἀφορᾷ ὅλους: «Αὐτὴν τὴν στιγμήν οἱ Η.Π.Α. εἶναι μία ἐλαφρῶς χασομὴ αὐτοκρατορικὴ δημοκρατία, ποὺ ἔχει πάρει τὴν ἄγνοια πρὸς τὴν ἔξοδο, γεγονὸς ὃχι κακὸ, ἐκτός κι ἂν ἐπακολουθήσῃ ἓνα σοβαρὸ ξέσπασμα Χάους, ὅποτε θὰ μᾶς ἐπιδόληθῃ μία νέα ἐποχὴ Θεοκρατίας. Ὅποιοσδήποτε νοιάζεται ἔστω καὶ στὸ ἐλάχιστο γιὰ τὴν γέριξη Δημοκρατίας μας, ἀσχετῶς τοῦ πόσο αὐτὴ ἔφερε ἀνέκαθεν τὸ στίγμα τῆς θρησκευτικῆς ἑξάψης, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν προτιμῇ τὸ Χάος ἀπὸ τὴν ἀνάληψη κυριαρχίας τῶν Θεοκρατῶν. Τους βλέπει κανεὶς σήμερον στὴν πιὸ θηριώδη μορφή τους, στὸ Ἰσραὴλ καὶ σὲ ὀρισμένα ἰσλαμικὰ κράτη» (σ. 155-156). Μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε ὅμως με ποιά ἀφορμὴν τὰ καταγγέλλει αὐτὰ ὁ Βιντάλ; Μὲ ἀφορμὴν κατὶ ἀσύλληπτο πρὸς τὸ παρὸν γιὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ δεδομένα: τὴν ποινικοποίησιν τοῦ ἔρωτα. Ὁ διαστροφὸς δημοσίων προσώπων λόγῳ τῆς προσωπικῆς τους ἐρωτικῆς ζωῆς ἀποτελεῖ σὺνηθες φαινόμενο καὶ συνοδεύεται ἀπὸ ἀστυνομικὰς, δικαστικὰς καὶ πολιτικὰς διώξεις πρὸς παραδειγματισμὸ τῆς κοινωνίας βάσει τῶν ἰουδαιοχριστιανικῶν ποινικῶν καὶ ρατσιστικῶν προτύπων – θυμηθῆτε γιὰ παράδειγμα τὶς περιπτώσεις τοῦ προέδρου Μπιλλ Κλίντον, τοῦ σκηνοθέτη Γούντνυ Ἀλλεν καὶ τοῦ ἡθοποιοῦ Χιού Γκράντ. Δυστυχῶς ἡ κατάστασις ὅλο καὶ στρέφεται πρὸς πιὸ ἀκραῖες περιστάσεις φανατισμένης θρησκοληψίας καὶ γι' αὐτὸ τελευταῖον οἱ Βορειοαμερικανοὶ διανοούμενοι ἄρχισαν νὰ μετοικοῦν πρὸς τὸν θερμὸ νότο τῆς ἡπείρου τους ἢ καὶ νὰ αὐτοεξορίζωνται στὴν Εὐρώπη!

Ἀλέξανδρος Μήτσιου

σιογράφος και παιδαγωγός. Πρόσφατα είχα την χαρά να προλογίσω το καινούργιο διδρίο του, πού μού έμπιστεύτηκε να διαβάσω. Τό υπό έκδοσιν τότε άκόμη έργο του «Ήθοκυβερνητική – ‘Ο δρόμος πός τόν μετάνθρωπο» τό ξεφύλλισα προσεκτικά. Ή πρώτη έντύπωση ήταν ή συνεχής παράθεση σοφίας σπουδαίων διανοητών και ή δεύτερη παρατήρηση ήταν ή διαφωνία μου με παρατιθέμενα στοιχεία, άνατρεπόμενα άπό τήν σύγχρονη πρωτοποριακή έρευνα (π.χ. σταδιακά πλέον καταργείται ή χρήση τοῦ όρου «ίνδο-ευρωπαϊκή γλώσσα» και άναγνωρίζεται ότι στήν άρχαία Έλλάδα τελούνταν άθλητικοί άγώνες γυναικών). Ώς αντίδραση ό ίδιος ό συγγραφέας μού ζήτησε να τά έπισημάνω στόν πρόλογο πού ανέλαβα. Τότε συνειδητοποίησα ότι ό Ντικμπασάνης παρά τήν ήπιότητά του είναι ένας πρωτογενής άμφισβήτητας, πού δέν διστάζει να άμφισβήτηση τό ίδιο του τό έργο, άν όχι και τόν έαυτό του. Αὐτή είναι ή μεγάλη δύναμή του· ή ειλικρινής, καλόπιστη αλλά και άφοβή άμφισβήτηση πού άσκει πός πάσα κατεύθυνση, έξωθεν και έσωθεν. Και μάλλον αὐτή είναι πού έμπνέει και ένισχύει τήν δημιουργική του δεινότητα.

Αντιλαμβάνομαι ότι στόχος τής Ήθοκυβερνητικής είναι να δελτιώσει τήν ανθρωπότητα έπηρεάζοντας τούς άναγνώστες, όπου και άν άνήκουν ταξικά, ιδεολογικά, άντιληπτικά κ.λπ. Τό εύρύ κοινό θά κατανοήση αὐτό τό διδρίο, πού παρά τήν έγκυρότητά του και τό άκαδημαϊκό του έπίπεδο δέν έπίζητῇ τίς πλαστές δάφνες τής δυσνοητικότητας (βλ. πανεπιστημιακή διανοητική νομενκλατούρα) αλλά τά φυσικά φτερά τής άπλότητας (βλ. δημιουργική σκεπτόμενη κοινότητα). Όσο για τό εκπαιδευτικό κατεστημένο, όταν τό 1998 εισήγαγα τήν «Πολιτική Θεολογία» ως κλάδο τής φιλοσοφίας, τό άνεγνώρισε έπισήμως, αλλά οὐδόλως τό άξιοποίησε. Έλπίζω ό νέος φιλοσοφικός κλάδος τής Ήθοκυβερνητικής πού εισήγαγε έν έτει 2003 ό Χρήστος Ντικμπασάνης όχι άπλως να άναγνωριστῇ, αλλά και να άξιολογηθῇ δεόντως, διότι τό άπαιτεῖ ή εποχή μας. Μού έδειξε λοιπόν ότι «ή κοινωνιολογία έχει σχηματίσει τήν κλίμακα τών ανθρωπίνων όντων», όπου έχουμε «τόν ύπανάπτυκτο», τόν «δίδυμο τοῦ κυρίαρχου και τοῦ καταναλωτῇ», τόν «σκεπτόμενο» και τέλος τόν «έλεύθερο άνθρωπο, πού στέκει άπό όλους πῶ ψηλά, γιατί έχει τόση δύναμη και τόση αυτοκυριαρχία, ώστε και τῇ ζωῇ περισσότερο άπό τόν καθένα να τήν ευχαριστιέται, αλλά και τίς δυσκολίες πῶ εύκολα άπό τόν καθένα να τίς αντιμετώπιζῇ. Δέν είναι έρμαιο τῇ τύχῃ του, έχει πάρει τήν τύχη στά χέρια του και παράλληλα έχει τῇ σεμνότητα να μή ναρκισσένεται, αλλά όταν χρειάζεται να σιωπῇ. Ή νόσή του ύπηρετεῖ τήν έλεύθερη βούλήσή του και δέν τόν παρασέρονε σέ άνόητους δρόμους. Γνωρίζει αὐτό πού έλεγαν οἱ άρχαίοι Έλληνες: Να ζῇ καλά και να πεθαίνῃ καλά». Ή Ήθοκυβερνητική μᾶς πληροφορεῖ ότι ύπάρχει μεγάλο ένδιαφέρον «για τίς έθνολογικές μελέτες τοῦ τρόπου ζωῇ τών πληθυσμών, πού άκόμη συνεχίζουν να ζοῦν πρίν άπό τό χροῖμα, πρίν άπό τήν ανταλλαγή, πρίν άπό τό έμπορίο. Αξιόλογες είναι οἱ τάσεις πολλών νέων ανθρωπῶν να δημιουργήσουν παντοῦ άλλα πρότυπα ζωῇ, τά όποία άρνοῦνται τήν κυριαρχία τοῦ έμπορίου και τοῦ έμπορεύματος, σέ μία εποχή κατά τήν όποία ή άξιοπρέπεια, ή προσωπικότητα, ή συνείδηση, ή ζωῇ, ή ανθρωπινή σάρκα έχουν καταντήσει έμπορεύσιμα αγαθά ή και αναλώσιμα».

Σήμερα πλέον, καθώς πορενόμαστε δυναμικά στόν 21ο αἰώνα, αντικρύζουμε τήν χίμαιρα τῇ έξουσιαστικής παγκοσμιοποίησης, πού τείνει να έπιβάλῃ τήν όμογενοποίηση. Σ’ αὐτήν προτάσσουμε τό όραμα τῇ ανθρωπιστικής οίκουμενικότητας, πού διασφαλίζει τήν διαφορετικότητα. Πρόκειται για ένα όραμα πού ή Ήθοκυβερνητική έπιβεβαιώνει ως ύπαρκτό, διότι «τά τελευταία χρόνια, άπέναντι σέ αὐτόν τόν φαῦλο κύκλο αὐτῇ τῇ άνάπτυξης και αὐτοῦ τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ αναπτύσσεται μία αντίδραση. Δημιουργεῖται ένα κίνημα κοινοτισμοῦ, πού δέν στηρίζεται τοῦλάχιστον κατά κύριο λόγο στήν υπερχατανάλωση. Πρόκειται για μία παγκόσμια τάση επανακάμψως σέ λησμονημένες άξίες. Ύπαρχουν ένα σύνολο άλλαγῶν και μετασχηματισμών, πού συμβαίνουν σέ όλον τόν κόσμο».

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Στό τεῦχος 268, σελ. 17564, στό άρθρο «Από μετετόν τα τέιχη τῇ Αρχαίας Αθήνας», στό 7ο στίχο άπό τό τέλος άντι «δυστυχώς έχασα τό τεῦχος» να διορθωθῇ «τεῦχ. 1011, Δεκ. 2001, J. Bertho». Έπίσης στή σελ. 17567, στίχ. 18ος, άντι «λιθοδομή» να διορθωθῇ «μετετόν».

• Στό προηγούμενο τεῦχος έγράφη έκ παραδρομῇ ότι ό κ. Ι. Ανωτόπουλος είναι καθηγητῇ τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου. Τό άκριθές είναι ότι ό κ. Ι.Α. είναι συνεργάτης καθηγητῇ τῇ Παντείου, καθηγητῇ τῇ Σορβόννης και τῇ Ανωτάτης Σχολῇ Αξιωματικῶν τῇ ΕΛΑΣ.